

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2012. II. évfolyam 1.szám

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2012.
II. évfolyam 1. szám

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06

FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT

LEKTOR-KORREKTOR:
BÁRDOS LÁSZLÓ PhD

TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Ajánlott lapok

Ambroozia

www.ambroozia.hu

Barátok Verslista

<http://portal.verslista.hu>

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Kaláka

<http://www.kalaka.com/>

Magyar Elektronikus Könyvtár

<http://mek.oszk.hu/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

Országos Széchényi Könyvtár

<http://www.oszk.hu/>

Szívtárs

<http://www.szivtars.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://petererika.mindenkilapja.hu/>

TARTALOMJEGYZÉK

ÁDÁSZ KATALIN.....	25
BALOGH ÖRSE	26
BÁRDOS LÁSZLÓ	100
BODÓ CSIBA GIZELLA.....	36
DARGÓ ISTVÁN	5, 103
EISEMANN GYÖRGY	6
F. VARGA MÁRIA.....	25
FEIGE MÁRTA	70
FETYKÓ JUDIT	102
FÖLDESDY GABRIELLA	64
GYÖRGYPÁL KATALIN	57
HORVÁTH-HOITSY EDIT.....	101
KAMARÁS KLÁRA	66
KARAFFA GYULA	69, 97
KASKÖTŐ ISTVÁN.....	27
KECZELY GABRIELLA	72
KEGLOVICH T. MILÁN	53
KEMÉNY JÁNOS	68
KOTASZEK HEDVIG	81
KÖVES JÓZSEF	22
KURDI IMRE.....	15
LÁNG EL PÉTER.....	40
LÓRINCZI L. ANNA	21
MESTER GYÖRGYI	52
MILLEI ILONA.....	54, 55
NYERGES GÁBOR.....	33, 34
NYIRI PÉTER.....	37
ÓDOR GYÖRGY	46
PÁVEL COLTON ISTVÁN.....	34
PAYER IMRE	19, 20
PÉTER ERIKA	51
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA.....	71
REGÉNYI ILDIKÓ	98
SÁRKÖZI LÁSZLÓ	56
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	47
UMHAUSER FERENC	90
VASADI PÉTER	12
VERASZTÓ ANTAL	23
VERMES GYÖRGY dr.....	67
VIHAR BÉLA.....	13
VIHAR JUDIT.....	16

DARGÓ ISTVÁN: *A zongora álma, 68x58, olaj*

EISEMANN GYÖRGY

Steinmann

Karinthy Frigyes: A jó tanuló felel

„Az ő neve nem tisztán egy ember jelzésére szolgál – szimbólum ez a név...” – olvassuk a *Tanár úr kérem*-ciklus¹ talán leghíresebb szereplőjéről.² Hogy Steinmann neve szimbólum, távolról sem problémátlan kijelentés. Akár irodalomelméleti axiómának vehető ugyanis, hogy a konkrét személyes identitást jelölő név és a konnotációkat halmozó sejtelmes szimbólum éppen egymással ellentétes irányú szemantikai alakítások. Amennyiben a név szimbólummá válik, vagy akként kerül használatra, akkor legelőször éppen nominatív jellegét veszíti el, s valóban megszűnik „egy ember jelzésére szolgálni”. Így elvileg a szó nem lehet egyszerre konkrét név és szimbólum. De mi történik akkor, ha egy szövegben ezen egyidejűség mégis létrejön, s a szimbólumot kihívják felelni? Mit jelenthet ekkor és hogyan következhet be valamiképp szimbólum és név egymáshoz rendelése? E kérdések nem csak elvont elméleti-poétikai felvetések, mivel innen kiindulva a Karinthy-mű egész világképének, kulturális távlatának nyelvi feltétele és genezise artikulálható.

A fikció, mely tehát ugyanazon jelölővel érzékelteti a nyelv tulajdonnevekben rögzülő anyagszerűségét és szimbólumokkal totalizálható szellemiségét, akár átfogón is jellemezheti a modern kultúra néhány alapvető vonását. Egy egész világrend-vízió – nevezzük episztémének – fejeződik ki abban, miszerint léteznek olyan pontok a nyelvben (egy kultúra centrumaiként), melyekben anyag és szellem, matéria és értelem, jel és jelentés konszenzuálisan találkozhatnak egymással, együttlétük megkérdőjelezhetetlenül, pontosabban általánosan belátott alapelveként kerül társadalmi elfogadásra. Ilyen esemény a szimbólumhasználat. A modernitás ezért paradox módon akár merőben konzervatív periódusként is számon lenne tartható „előzménye” és „következménye” között – ahogy Paul de Man egy ritka historizáló pillanatában elhelyezi a korszakot.³ Konzervatív periódusként, azaz visszalépésként a romantikus nyelv dekonstruktív – önnön szemiológiájától elszakadó – retoricitásához képest, melyet eszerint kevésbé a modernség, inkább annak utómodern-posztmodern radikalizálása lehet képes újra termékenyen allegorikus távlatra helyezni. De Steinmann alakját illetően, az általa használt és az őt elbeszélő nyelvben az anyag és a jelentés viszonya (mint a Gadamer-től is sokat emlegetett görög cserépszavazatoknál⁴) kiiktathatatlanul szimbolikus relációt képez. Ezáltal a novella olvasatának legelső tapasztalata, hogy a név és a szimbólum nyomatékosan kiemelt összekötésével a szöveg poézise ellenállni látszik minden allegorizáló távlatnak. Vagyis újraértelmezésének aktualitását éppen egyfajta inaktualitás reflektálása és kidomborítása eredményezheti. A szöveg nem cövekelhet le természetesen a saját hatástörténetében, de módjában áll egy bontakozó poétikával szemben tiltakozóként felvezetni magát. Ez a tiltakozás így már-már az abszurditás szemantikáját vetíti elének – nem véletlen Franz Kafka érdeklődése Karinthy e műve iránt.⁵ Ezért természetesen nem

¹ A novellaciklus – mint annyi más hasonló műfaji szerveződésű modern alkotás – természetesen regényként is olvasható, lásd Valaczká Andrást: *Olvasmánynapló Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem című regényéhez*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2008.

² A műből vett idézetek forrásaként – stílszerűen – hadd álljon itt a sok közül az egyik digitalizált változat lelőhelye: <http://mek.oszk.hu/00700/00719>.

³ Lásd Paul de Man: *Lyric and Modernity = Blindness and Insight*, London, 1983, 166.

⁴ Vö. Hans-Georg Gadamer: *A szép aktualitása*, ford. Bonyhai Gábor = *A szép aktualitása*, vál. Bacsó Béla, Bp., T-Twins, 1994, 51-52.

⁵ Vö. Györffy Miklós: *Kafka és Magyarország*, Alföld 2008/augusztus, 76-85. A tanulmány Kobi Freund állítására hivatkozik, miszerint „Kafka Ábrahám-parabolája, amely a Klopstockhoz 1921 júniusában írt

valamilyen avított és önmagát túlélte nyelvi formának a rögzítéséről van szó, inkább egy olyan eleven és hatni képes szövegről, mely viszont éppen azzal az érdekes mozdulattal bucskázik át saját nyelve történeti feltételeiből egy másik feltételrendszerbe, hogy eközben eljuttassa a változásra adott célzott és sorozatos nemet mondás játékait. A novella modern nyelvisége úgy válik utómodern és posztmodern horizonton is megszólalóvá, ahogy „konstatív” elutasítja az ilyen megszólalás lehetőségét. Nemet mond a saját jövőjére, de mégis reflektál recepcióbeli sorsára. Név és szimbólum kötődése benne olyan, mint a kőbe vésett írás és a felhangzó szó kapcsolata. De nem egy sírfeliratéhoz hasonlíthatóan, ahol a kőbe vésett írás olvasója „ad hangot” az emlékeknek – Paul de Man egy közismert megjegyzésénél maradva. Steinmann neve beszélő név,⁶ és éppen azt mondja el öntükrözön – „önprezentálón”⁷ –, hogy a kő (Stein) maga emberként beszél, s ezzel a törvényt természetként antropomorfizálja.

Némileg bonyolítja és manapság, a társadalmi nemek vizsgálatának fellendülésekor külön is kiélezi e nyelvállapot paradoxitását, hogy benne anyag és szimbólum, név és szellem kötődése egy kizárólag patriarchális nézőpontból látszik egyáltalán elképzelhetőnek: „ahány fiú az osztályban, annyi apa ismeri otthon ezt a nevet.” Steinmann tehát csak az apák és a fiúk ismerik igazi valójában, a lányok és az anyák előtt lényük titok marad. Mint ahogy a lányok és az anyák lényük is titok ekkor még a fiúk számára. Ezt a titkot Steinmann és a többiek – mint a ciklus egy másik, *A lányok* című szövege mondja –, csak később fogják megérteni. Azon a napon, amikor viszont – ahogy a narrátor közli magáról – „el fogom felejteni az Osztályt, a Leclanché-elemet, növénygyűjteményemet, és el fogom felejteni önmagamat.” Az önmagát elfelejtés akár egy „paradigmatikus” vonása lehet a későmodern nyelv énjének, mely fejlemény ekkor sajátos módon a másik nem megismerésével mint egy titok megértésével mutatkozik párhuzamosnak. Ettől kezdve felbomlik egy rend, az apák és a fiúk Osztályának rendje, Toricelli és Leclanché tudománya, eltűnnek a „kőbe” vésett igazságok, melyek addig olyan erősek és megingathatatlanok voltak, mintha a kő a saját hangján szólalt volna meg. De jelenleg még a patriarchális nyelv szimbolikája kötődik megbonthatatlanul a nevekhez: rend van, fegyelem és számonkérés.

Fegyelem, sőt vasfegyelem, mely a „francia rémuralom” történeti epizódjához hasonlítható: „mikor a Conciergerie foglyai közül előszólítják a halálraítélteket: mindig csak így tudtam elképzelni.” Ezt a tudást a francia forradalom diktatúrájáról pedig éppen az iskola, vagyis maga a diktatúra metaforája szolgáltatja. Így az iskola (metaforikus) értelmezése maga is az ott tanultakkal lehetséges: ez a diszkurzus az egyetlen nyelv, mellyel akár ő maga is jellemezhető. S az önmagára vonatkoztatott jelentéshálózatból nincsenek kifelé vezető utak. Ennek a nyelvnek a világa az iskola, s határai – Wittgensteinnel szólva – ennek a világnak a határait jelentik. Nem tűr metanyelvet: mindent és mindenkit magába von, ami és aki megérinti vagy megszólítja. Az emlékezőt is, aki feladni kénytelen az emlékező státuszát, a visszatekintés nézőpontját és „felnőttkori” énjét elveszítve zuhan gyermekkorára totális rendjébe. Az olvasónak azonban a szöveg felkínálja a metapozíciót, annál inkább, elbeszélője minél erőteljesebben olvad bele önnön narratív perspektívájába. A elbeszélő ugyanis a saját mnemotechnikája kényszerű feladásával – az elbeszélteknek mint memóriatartalmaknak a tagadásával és jelenként interpretálásával – ösztönzi a befogadót a saját emlékezésének működtetésére, mivel a nyelvi terrort és annak következményét az olvasó mégiscsak távolságot tartva (arra akár a saját múltjaként gondolva) képes szemlélni. Míg a narrátor

levelében olvasható, felhasználta Karinthy *Tanár úr, kéremjének*, közelebről a *Jó tanuló felel, A rossz tanuló felel* és a *Röhög az osztály* című írásoknak bizonyos elemeit, és pedig annak nyomán, hogy Kafka asszisztálásával Klopstock lefordította németre Karinthy művét.”

⁶ A *Tanár úr kérem* névadási gyakorlatáról lásd Fráter Zoltán: *A Karinthy élet-mű*, Bp., Fekete Sas Könyvkiadó, 1998, 16; Takács Edit: *Karinthy Frigyes írói névadása a Tanár úr kérem című írásában*, Névtani értesítő, 1999, 283.

⁷ A fogalom teoretikus kidolgozásához lásd Kulcsár-Szabó Zoltán: *Metapoétika (Önprezentáció és nyelvszemlélet a modern költészetben)*, Bp. – Pozsony, Kalligram, 2007.

nemcsak a visszatekintés beszédhelyzetét veszíti el – eltűnik egyúttal az általa elbeszélte világ jövője is. Nézőpontjában egyedül a cselekménynek végleges és statikus mostjába szorított szemiozisa bontakozik. A végleges és statikus jelenbe szorított – pontosabban szorítani akart, atemporális indexű – szemiozisa pedig az abszurditás nyelve maga. A jó tanuló felelete például nem egyszerűen válasz a tanár kérdéseire, hanem a már létező, tankönyvekben is jól megírt vagy a tudományos diszkurzus magasztosságából lehívott formulák egymásutánja. Tulajdonképpen dialógus először még nem is alakul ki közöttük, lényegében mindketten egy ionescoi „nyelvlecke” kliséihez hasonlóan beszélnek, akár az etikethez alkalmazkodó arisztokraták, egy gróf és egy grófnő. („Vegyünk egy kúpot... – mondja a gróf. – Egy kúpot – mondja Steinmann, a grófnő.”)

Az iskolapadban ülők rettegése pedig valóban az élet határhelyzeteit idézi, majdhogynem a halállal szembenezés perceinek vívódásaiként ecsetelve a tanár lapozgatását az osztálynaplóban. A diákok egyike elbújik az előtte ülő háta mögé, másika szembenéz végzetével, szuggerálva a tanárt – mintha az ítéletükre várnának. Talán véletlen karkai egybeesés, hogy a félelem a K. betűnél tetőződik, főleg az egykori Altmann-nál, aki „az év elején Katonára magyarosította a nevét”. A névcsera a szöveg poétikája szerint is rossz ómen: annak a szimbolikus rendnek szolgáltatója ki a név alanyát, mely részvétlenül játszhat önnön anyagával. A legkevésbé bátor „Katona” fél tehát a legjobban, de öregemberes „Altmannként” megúsza volna az izgalmakat.

Steinmann nevének tanári kimondása a felszabadulás élményét jelenti az osztálynak. A várakozás csendjében a világ rendje eléri az osztályt, megidéződik az abszolút tudás, megszólal a kőbe vésett írás. Az idea megérinti az evilági matériát. Megkönnyebbült sóhaj szakad fel a diákokból, az osztály elérte rendeltetése és létezése tetőfokát, bekövetkezett a tanulmányi idők teljessége, legalábbis ünnepnapja. „Kivételes, ünnepi hangulat. [...] Maga a tanár is ünnepélyes” Az ünnep ismétlő emlékezés: nem a lineárisan felfogott, hanem a körkörösen – vagy inkább spirálisan – jelölhető időiség velejárója. Ilyen rituáléként kerül elő a szövegben a „nagy esemény”, Steinmann kivonulása az osztály elé. Ahogy a szertartásokon lenni szokott, mindenki tudja, mi fog következni, kottából játszanak. Az ünnep-elméletek majdnem olyan gyakoriak a modernségben mint a játékelméletek, nem kevés hasonlóság is akad közöttük. Mindkettő a szubjektum feloldódását implikálja mint annak eredendő közösséghez- vagy nyelvhez-tartozását. Ahogy tudvalevőleg nem a játész játszik, hanem a játék, úgy nem az ünneplő ünnepel, hanem az ünnep. Az ünnep a törvény megigazulása és a közösséget megtartó szabály felmagasztosulása: ismétlődő gyakorlata egy rendnek és tudásnak. A hagyománynak, az hősök csarnokának tisztelgő újramegalapozása-megerősítése a társadalomnak, a kollektív emlékezet közvetítésével. Olyan esemény, amelyben nem csak továbbadják tanítva a közösség mítoszait, de újrajátsszák, fronézissé képezik, ritualizálják. A rítus egy tudás leképezése és realizálása egyszerre, a „létezés és megmutatkozás” egysége (Gadamer) iránti vágy kifejeződése.

Kérdés azonban, az ünnep mint rituális megmutatkozás hívja-e létezésbe ezt a tudást (azaz a létezés mint tudást, mint értelmezést tételezi), avagy pusztán leképezi annak vélelmezett eredendőségét?

Amennyiben Karinthy szövege egyfajta modern-szimbolizáló ellenszegülés magával a modernizációval (annak további történetével) szemben, akkor szükségképpen részesednie kell az utóbbi – akár platónikusnak nevezhető – gondolkodástörténeti hagyományból.⁸ A tanár és Steinmann párbeszéde „éteri légkörben” szárnyal, de nem ők alkotják meg fausti kutatással a magasabb Tudást, hanem elérkeznek hozzá és részesednek belőle: külön nyelvük van, melynek szárnyán az örök ideákhoz emelkednek. Steinmann a pompeji katona hűségével tart

⁸ Karinthy művészi világgépének és prózapoétikájának újabb, szempontgazdag és korszerű értelmezéséhez lásd Angyalosi Gergely szerk.: *Bíráló álruhában (Tanulmányok Karinthy Frigyesről)*, Bp., Maecenas Könyvkiadó, 1990.

ki megbízása mellett. Mandátummal rendelkezik, s történjék bármi, egészen bizonyos, ő meg fog felelni feladatának. A függő beszédben elhangzó monológ-töredék egy groteszk eskü dikciójaként jellemezhető: „Én, Steinmann, a legjobb tanuló az egész osztályban, veszek egy kúpot, mivel engem, mint az erre legalkalmasabbat megbízott a társadalom. Még nem tudom, miért vettem a kúpot, de nyugodtak lehetek mindannyian, bármi történjék ezzel a kúppal, én is ott leszek a helyemen és megbírok vele.” Vagyis a jó tanuló felelete és a társadalom egésze között olyan szoros a kapcsolat, hogy ami a feleletben, vagy inkább a felelet gesztusa révén történik, társadalmi ügy lehet. Steinmann „esküjének” távlatán a tantestület nem piaci szolgáltatást nyújt hanem tudást (mert ennek van „piaca”), a diákok pedig nem szolgáltatást vesznek igénybe, hanem társadalmi igényt teljesítenek, tanáraikkal együtt. Ugyanakkor a társadalom annyiban megrendelő, amennyiben éppen a tudományos és oktatási tevékenység önállóságát tételezi. Az iskola tudja mit kell tanítani – a diákok felé közvetíti a társadalom megbízását és a társadalom felé garantálja a diákok tudását. A jó tanuló ennek a kötődésnek az eklatáns példája. Minden úgy működik, ahogy a 19-20. század fordulóján kulturálisan optimális volt, vagyis mai szempontból roppant korszerűtlenül. (Napjaink pedagógiai gyakorlata számára már az is borzasztó lehet, hogy az Osztályban a tanulók bizony rettegnek attól, hátha rosszul teljesítenek. Felelősséget kell vállalniuk felkészültségükért, s adott esetben megszegyenülhetnek a többiek előtt. Ezért szoronganak, s ez állítólag agresszívvá neveli őket. Kérdés, milyenné nevelődnek akkor, amikor minden erőfeszítés nélkül előre tudnak jutni, tanulni szinte fölösleges, mert még megbukni sem lehet.)

De ha mindez – legalábbis egy tizenkilencedik században kialakult kulturalitás felől – hasznosnak és optimálisnak tartható, akkor mégis miért és hogyan keltheti mégis az abszurditás benyomását az iskolai szituáció? Miért látszik kialakulni benne egy véglegességre és állandóságra – vagyis alkalmazói feletti totális uralomra – törő nyelvhasználat? Mi a viszonya az iskolai törvény abszurdításának a kultúraalkotás szabadságához?

A későmodern művészet egyik jellegzetes formációjának, az abszurd nyelvezetnek a sajátja, hogy nem érzékeli önmaga abszurdítását – természetesen belül van nyelve határain, vagyis az abszurd tapasztalása maga e határokon kívül, a bezártságra vetett pillantás nyomán keletkezhet egyáltalán. Ez akár ellentmondásnak is nevezhető: az előre gyártott jelentésképzés monotonijája szükségképp – per definitionem – reflektálatlan e nyelv használóinál, de reflektált e nyelv befogadásában, azaz színre vitele által kiváltott érzékelésében. Így az abszurditás teóriáját és esztétikai gyakorlatát illető legnagyobb dilemma az abszurd észlelésének módjában rejlik, hiszen lényege szerint – saját nyelvén belül – az abszurd mint olyan nem mutatkozhat meg. Valamint amennyiben az abszurdítás az olvasás (befogadás) nyelvére is kiterjedne, éppúgy érzékelhetetlenné válna, vagyik eltűnne: megszűnne az lenni, ami lenne. Első közelítésben látszólag felhozható itt az irónia logikája: a „végtelen tagadás”, a lezáratlan reflexiók sorozatának képlete. Vagyis ahogy az irónia távolodik el az időben jelentései előzetességétől, úgy az abszurd alakzatai is egymásutánjukban érvényesülnének a narratori-olvasói metapozíciók sorozatos bekebelezése-feloldása nyomán. Csakhogy ez a jelentésképzés temporalitásának egyik esete lenne, mely éppen az abszurd lényegét – a jelenidő abszolútázását – tagadná, vagyis fogalmi és poétikai ellentmondást, megvalósíthatatlan művészi gyakorlatot jelentene. Hogy tehát a befogadónak nyelvi metahelyzetben kell lennie ahhoz, hogy egy megformált nyelv abszurdítását érzékelje, az akár az abszurdítás ellentmondásos esztétikájának kritikájaként – e kritika talán elsőként felhozható érveként – is felfogható.⁹ Az abszurd ugyanis ezek szerint (intenciója ellenére)

⁹ Ezzel részben összehangozhat a szöveg irodalomtudományi paródiaként olvasása, vö. Timár Borbála: „*A jeles és szekundáns dolgozatok hallatlan bájú bombasztjai*” (*Az irodalmi kultusz mint laikus olvasásmód; az irodalomtudomány paródiája a 'Tanár úr kérem'-ben*), Iskolakultúra 2004/8, 73-80.

nem egy egész világot, hanem csak egy olvasott szöveget hatna át – befogadásának a lehetősége maga tagadja ontológiai általánosíthatóságát.

A jó tanuló felel narrátora, láttuk, egyéolvad témája horizontjával, de éppen ezzel figyelmezteti olvasóját a befogadói horizont kívülségére. Vagyis az abszurdnak tekinthető helyzet – az iskolai hatalom és a totális-félelmetes rend zárt törvényeinek jövőtlen állandósága – nem válik a külvilág „modelljévé”. Nem az *Iskola a határon*-típusú, nem a Musil-tól Goldingig húzódó, a kamaszkort a létezés mintája – vagy fordítva – formáló tükröztetésekről van szó. Hanem az abszurdot felvillantó és azt állandóan meghaladó távlatról, mégpedig annak kulturalitásba oldódásáról, ekként megvalósuló értelmezéséről, azaz egy értelemadó folyamat fölényéről. Így nem az abszurd szünteti meg a jelentések temporalitását, hanem fordítva: az értelemadás időisége oldja szét az abszurd önkényét. Ez itt az „iskola” és az „élet” kapcsolatának kulturális dinamikája.

De ezen temporalitás, láttuk, tán paradox módon, részlegesen éppen a modernizációnak, annak egy bizonyos történelmi alakulásának ellenszegülő attitűd velejárója a szövegben. Az ellenszegülés azt a folyamatot illeti, mellyel az iskola mintája társadalmi sablonná válik és magán túl terjeszkedik. Amennyiben ugyanis az Osztály rendje „modellt” képezve válna véglegessé, átjárná és meghódítaná egy társadalom kultúráját, akkor olyan totális hierarchiát teremtene és jelölne, amilyen a későmodern diktatúrákban a kilencszázhuszas-harmincas években létrejött. De amennyiben az önmagától távolodás kreativitására is lehetőséget nyújt, akkor a kulturalitás hallatlan mértékű – mondhatni egyedül versenyképes, ilyen tekintetben mégis modern – teljesítményére ösztönöz. Sőt, kimondható: amennyiben szabadság és rend viszonyát egy kultúra szerkezetébe írotnak tekintjük, akkor mindenfajta kultúrának – az alávetettség relatív legyőzésének, a „Conciergerie halálraíteltjei” fölszabadulásának – egyenesen az előfeltétele az Osztály fegyelme. S hogy ez a fegyelem ne váljon ösztársadalmilag improduktív és diktatórikus kényszerűséggé, ahhoz arra a nyitottságra van szükség, melyet a szöveg éppen a modernitás bírálataként jelenít meg, pontosabban amely abból ilyen bírálatként kiolvasható. (Példázza egyébként azon nézeteket, melyek a modernitás paradigmájaként tartják nyilván annak állandó kritikáját: eszerint a modernség egyik legsajátabb vonása önmaga „cáfolata”.¹⁰) Ezért az Osztály rendje távolról sem előlegzi a társadalmi diktatúrát és annak abszurditását, inkább megelőzésének feltételeit teszi elérhetővé.

Hogy ez a nyitottság mennyire a kultúraalkotás – értelemadás – rendjének, sőt roppant szilárd, az iskolában érvényesített etikai fegyelmeinek az attribútuma, arra Steinmann és társai magatartása („szocializáltsága”) figyelmeztet elsősorban. A rituális fegyelem legfőbb kifejeződése pedig – a társadalmi „haladás” racionalista utópiája és a félreértett modernizáció szempontjából provokatív módon – éppen a formalizáltság. A formalizáltságot az különbözteti meg az abszurditás „üres” szabályaitól, hogy reflektálást feltételez önmagára és arra is készlet, vagyis temporalitása révén túljuttat önmagán, a továbblépés gyakorlatilag egyetlen hatékony kindulópontját képezve. Ezáltal lehet a kulturális tevékenység maga formaalkotás: egyszerre dekonstruktív és konstruktív gesztus – ahogy közismerten minden „lépítés” egyben „újjáépítés” is lehet. Az osztályban mindenki tudja, a legjobban a tanár, hogy Steinmann kisujjában van az egész tananyag. Őt feleltetni tulajdonképpen teljesen fölösleges. „A Steinmann mindent tud előre, még mielőtt megmagyarázták volna. Matematikai lapokba dolgozik és titokzatos szavakat tud, amit csak az egyetemen tanítanak.” A tanár úr mégis kihívja felelni, mert ő is egy tanuló a sok közül, s vele sem kivételeznek. Ha Steinmann megkapná a Nobel-díjat, a professzor akkor is kihívná a táblához, mert itt ez a mindenkire vonatkozó szabály, a jó tanuló pedig akkor is fegyelmezetten teljesítené iskolai

¹⁰ E Walter Benjamintól Reinhardt Koselleckig tárgyalt tendenciáról lásd pl. Jürgen Habermas: *Filozófiai diskurzus a modernségről*, ford. Nyisznyánszki Ferenc és Zoltai Dénes, Bp., Helikon, 1998, 16-18 skk.

kötelezettségét. Ez azon etikai formalizmus, melyen a huszadik század első felének káprázatos világkarrierék sorát elősegítő magyar oktatása alapult.

A zsenialitásnak mindez olyan értelmezését nyújtja, mely nyilvánvalóan ellentmond az igehirdető „próféta”, a szokatlan szellemi „nagyág”, az extravagáns génusz mind romantikus, mind koramodern felfogásának és a lelkesült bámulat már-már kötelező érzésének. Steinmann zsenialitása nem az öntetszelgő tehetség különködő teatralitása, nem a devianciájával tüntető, a környezetével ütközést a saját produktivitása bizonyítékául reklámozó pózolás kiváltója. Őt nem kell önjelölt rendkívüliségében „megérteni”, mivel éppen azért tehetséges, mert ő képes megérteni másokat. A szövegnek egyfajta naiv, máig ható „zsenikultusztól” elforduló karaktere így akár a későmodern individuunkritika távlatára is illeszthető. Ugyanakkor a receptivitására tett említett felszólításai-ajánlatai révén bár megidézi, de teljesen elkerüli a második modernségben feltűnő abszurd irányzatot, mely a „nyelvi fordulatot” egy nyelvi mechanizmus totalizációjaként értette félre. Ezúttal éppen ennek mond ellent a narratíva azzal, hogy Steinmann nevét tehát szimbólumként kezeli, vagyis a nyelv anyagát és szimbolikus jelentését nem szakítja szét egymástól. Ám nyomatékosan és megkerülhetetlenül a recepció tevékenységéhez utalt időisége mégis végrehajtja a szigorú rend, a kikezdhethetetlen szabály újrakontextualizálását és allegorizáló múltba helyezése révén egy jövő felől történő átértelmezését. Ez a „jövő” – a befogadói visszatekintés jelene – lenne az a kulturális horizont, mely az edukációt visszaigazolja. A visszatekintés jelene tehát a saját kulturalitása révén temporalizálja mégis név és szimbólum időleges szintézisét: így őrződik meg az emlékezetben az iskola fájdalmas szigora és felejthetetlen varázsa. Ez a temporalitás lényegében a kulturalizáció közege maga Európában.

A *Tanár úr kérem* (1916) így a kultúra megalkotásának-megalkotódásának olyan állapotára is utal, amelyben – a modernizáció adott szakaszában – már megkezdődött e reláció fentebbi formájának a felszámolása. A huszadik század kataklizmái egyszerre élezték ki a „Conciergerie” körüli terror abszurditását és a „vezérek” kultuszát. Az edukáció a mondott értelemben reflektálhatatlanná vált, eltűnt a visszatekintés kreatív pozíciója, lefagyott kultúraalkotás – formalizáltság–nyitottság dinamikájú – temporalitása. Ahol ez a szakadás és megdermedés bekövetkezik, ott Steinmann neve olyan „szimbólum” lesz, melynek egyes használói immár elfelejtik, hogy ez a név egy „ember jelölésére szolgál”.

A recepció visszatekintő funkcióját szóba hozva könnyen megállapítható, hogy Steinmann az így megvalósult történelmi folyamat áldozata lesz. Sőt, lényegében az egész osztály, az egész iskola is. Az erkölcsi formalizmus kategorikus imperativusából ekként lesz (lett nemsokára) barbár parancsuralom és vak engedelmesség. De láttuk, óriási hiba és kontraproduktív félreértés lenne ezt a váltást szükségszerűnek vélelmezni, s az előbbit (a kulturális formaképzés imperativusát) kiűzni az iskolából – éppen az utóbbtól való félelem miatt és arra hivatkozva. Ha ez megtörténne, az éppen annak a barbárságnak a legteljesebb győzelmét jelentené, mellyel a civilizáció – remélhetőleg – szembeszállni igyekszik. A *Tanár úr kérem* mai olvasata szerint Steinmann – mint egykori név és szimbólum – persze egy letűnt világ alakja, a régmúlt hőse. De az európai kultúra feladata, hogy bár változó és dekonstruálandó formában, de folyvást újraalkossa név és szimbólum temporalizálandó-allegorizálandó szintézisét, a *Tanár úr kérem* iskolájának hagyományát, miáltal Steinmann, a tanár, a többi tanuló és az olvasó valamiképp továbbra is „korunk hősei” maradhatnak.

VASADI PÉTER

Átitattál engem

Lassan elfogynak rólad
szavaim, de megnő s hozzád
mélyül a csöndem, halál-
sikolyból permetező rózsá-
illat, mocsári selyem-
kosbor bíborvöröse,
tékozló szívű isten,
te;
csak ülök, mint akit székhez
szögezett az utolsó kalapács-
ütés; méhek döngicsélnek a
szúnyogháló túloldalán; itt
bólogatnak az ablakkeretben
a lilák, a zöldek, de téged
nézlek a formás semmiben;
nem-látva látok, tudatlan
tudok, s oly élesen, ahogy
egy falomb, faléc, farost
tudja csúcstól gyökeréig
a fát;
óra telik el, míg egy szót
lábad elé ejtek, s tompa
koppanással hajópadlóra
másikat; tóba csúsznak
bennem a bárkák, csobbanva
alig, s fröccsenés nélkül
merülnek vízbe az evezők;
a békességnek titkos öblei
vannak, lerakódik bennük
a világ,
s minden baj a világban;
már az imádság sem osztódik
szavakra;
átitattál engem, igazad
kanyarog ereimben, te mész
Kafarnaumba földrésznyire
kitágult homlokom mögött,
te húzod a harangot, te
üldögélsz az oltárlépcsőn;
misémre érkezem; számban,
szememben, fülemben ráérezek
ízeidre,
te vagyok, én lettél.

VASADI PÉTER: *Hajnal Kentuckyban*, Budapest, 2005, Kortárs Kiadó

VIHAR BÉLA

Énekelj, Sanyika!

Ez az egykori pesti iskola annak idején arról volt nevezetes, hogy öt esztendőn keresztül leendő tanítókat képeztek ki vén falai között. Többnyire a vidéki szegény emberek küldték ide 14-15 éves tanulni vágyó fiaikat, minthogy itt ingyenesen oktatták, s látták el őket. A felvétel egyik fontos feltételéhez tartozott, hogy a jelentkezőknek augusztus végén vizsgázniuk kellett: van-e kellő zenei hallásuk és énekhangjuk jövőbeli hivatásuk betöltésére.

Idestova negyven esztendővel ezelőtt így lépte át a komor külsejű intézet küszöbét a pörgekalapos, csupa kéz-láb, kamasz Sanyika is, aggódó mamája kíséretében. Valamelyik Borsod megyei faluból, hosszas éjszakai utazás után érkeztek meg a kijelölt napra a madzaggal áthurkolt, nádfonatú ládikóval. Benne a hazai elemőzsia mellett néhány gondosan összehajtogatott fehérnemű, zsebkendő és két pár vastag pamutharisnya. Ezzel bocsátotta el a Sajó-parti házikó Sanyikát, ki a nagyvilágba, a forgatagos fővárosba, az életnek arra az útjára, amelyet többnyire csak a mélységből indulók taposnak.

A felvételi vizsga! Kanyargós lépcsősoron baktattak az első emeletre. Ott, az egyik tanterem emelvényén foglalt helyet a bizottság, középen az ősz szakállú, apró termetű és sugaras homlokú tudós igazgató úrral. A művésznykkendő énektanár egyenként szólította a dobogó elé a jelentkezőket. Így került sor Sanyikára is, aki illedelmesen meghajolt a magasban székelő bírái előtt.

– No, énekelj valamit! – szoltak rá. S ekkor a hirtelen nőtt, kamasz Sanyika szélesre tárta száját, s torka öbléből semmihez sem hasonlítható, megbicsakló hangzavar, torz brummogás tört elő. E dallamtalan iszonyat hallatára az énektanár riadtan tapasztotta be finom zengzetekhez szokott fülét, mint aki valaminő rossz hírt akar gondosan elhárítani. Elég! Elég! – védekezett a merénylet ellen. A tudós igazgató úr pedig fegyelmezetten úgy tekintett az előtte vergődő fiúra, mint páratlan természetfeletti jelenségre. Sanyika valóban a botfűléség csodagyermeké, nem, zsenije volt. – Talán egy másikat... – biztatta. – Azt nem tudok – sóhajtotta, majd újból nekilátott az előbbi dalnak, de hamarosan elhallgatott, mint a rossz masina. Nem volt kétséges az eredmény: szabályszerűen megbukott. – Fiam – hirdette ki az ítéletet a sugaras homlokú tudós igazgató úr –, maga nem ide való. – Sanyika lehajtott fővel, a változtathatatlanba beletörődve vette tudomásul a történeteket. Nem így a mamája, aki a folyosón várakozó szülők csoportjában értesült a kudarcról.

Hátha meglágyíthatja a szigorú tanár urak szívét. Akadt már erre példa, nem egy... – bátorította önmagát. Kötelessége ezt megtenni. Különben miből és hogyan taníttathatná tovább Sanyikát, hiszen annyira szereti még a vaskos könyveket.

Nos, amikor a csillogó szemüveges ősz igazgató úr feltűnt a folyosón, ő fejkendőjét gondosan elrendezve, elébe merészkedett, és esdekelve kérte a határozat megváltoztatására. Végül is az igazgató úr ellenállása megtört, s azzal nyugtatta meg a könnyeivel is érvelő édesanyát, hogy jövőre megint próbálkozzék a fia, s addig minél több dalt sajátítson el.

Ezek után Sanyika pörge kalapjában és a nádfonatú ládikóval visszatért falujába. Egy álló esztendeig, szinte reggeltől estig, a konyhában, a szobában, az udvaron együtt gyakorolgatták a különféle énekeket. A mama emlékezetéből előkerültek a régen elfeledettnek vélt nóták, és kettejük dalolásával megtelt az utca, mintha csak lakodalom zajlana benne. Így röppent el az év, amidőn megint együtt ballagtak fölfelé a pesti intézet lépcsősorán. Ismét ugyanaz a bizottság, ismét Sanyika az emelvény előtt. Az anyja odalopakodott a nyitott ajtószárnához, hogy tanúja és jelenlétével bátorítója legyen fia küzdelmének.

– Remélem – kezdte az ősz igazgató –, most nagyobb sikerrel állja meg a helyét. Azt adja elő, amit legjobban tud! – Erre Sanyika – miért, miért nem – annyira megijedt, hogy valamennyi megtanult dal kiröppent a fejéből. Tanácstalanul bámult hol a mennyezetre, hol a falakon függő képekre. – Énekelj, énekelj, Sanyika! – hangzott a sűgás az ajtó felől. – azt, azt mondd... – A fia azonban csak sovány nyakát forgatta megnémultan. S ekkor az ólomsúlyú csöndet váratlanul átszakította előbb halkán, majd mind erőteljesebben, az ajtó irányából érkező tiszta női hang:

*Kossuth Lajos azt üzente,
Elfogyott a regimentje...*

A gyöngyöző dallamba immár bekapcsolódott Sanyika is a maga brummogásával, de ennek megbicsaklását szelíden, védelmezően átdöfte, eltakarta az anyai szólam, betöltve a tantermet, s körben, körben keringett, mint a madár, sete szárnyú fiókájával.

*Ha még egyszer azt üzeni,
Mindnyájunknak el kell menni...*

A művésznykkendő énektanár úr felpattant ültéből. Ez tilos, ez szabálytalan... – tiltakozott felháborodottan. A sugaras homlokú igazgató úr azonban udvariasan leintette őt, miközben elhomályosult szemüvegét szaporán törölgette.

KURDI IMRE

Ami kell, és ami nem

Kell egy ágy, de párna nem.
Kell, hogy valaki melléd
feküdjön este, míg elalszol, de nem
kell, hogy reggel még ott legyen.

Goldberg-variációk

Így kezdődött, igen, igaz,
lassan egy teljes éve már ennek is, hogy egy este
(nyilván tavaszodott akkor is), mivel épp
üres volt az ágyam és hideg,
hosszú idő után először újra
meghallgattam a Goldberg-variációkat,
azt a felvételt, tudod, amelyet voltaképpen, ha jól
emlékszem, még neked
vettem valaha, talán valamelyik születésnapodra, de téged
nem érdekelt, alighanem
hideg volt neked és túlságosan
fémes, meg talán
túlságosan pontos és szenttelen is, nekem viszont
épp erre volt szükségem akkor,
a cembalóra és Jarrettre, Gouldot
például bizonyára akkor se raktam volna be, ha történetesen
már ismertem volna akkoriban.
Szóval a Goldberg-variációk megint,
hosszú idő után, és mint utólag mindig kiderül,
mindig hajszálpontosan
életem fordulópontjaira időzítik magukat
az egyes felvételek, és mindig
pont az talál meg, ami kell,
akkor épp a hideg, hogy a hideg ágyban
még hidegebb legyen, és most már
mindegy az is, hogy neked nem jelentettek semmit,
se Jarrett, se Gould,
mert CD-gyűjteményeink azóta már
más-más lakásokban állnak,
és más-más polcokon.

VIHAR JUDIT

MANIÓKA KÁSA VAGY TÖLTÖTT KÁPOSZTA?

Akutagava Rjúnoszuke és Móricz Zsigmond egy novellájáról

Nyolcvanöt esztendeje 1927-ben halt meg a modern japán próza egyik legkiemelkedőbb egyénisége, Akutagava Rjúnoszuke, az egyik legkiválóbb japán író. Alkotóművészete egyesíti keletet és nyugatot, az ősi kínai és japán kultúrát és a modern civilizációt. Akutagava rendkívül bonyolult korban élt. A hosszú évszázadok állóvize után 1868-tól, a Meidzsi-reformtól kezdődően megszűnt Japánban a több évszázados bezártság, és a megújult világban egyszerre akartak pótolni mindent. Ebből következik, hogy a különböző irodalmi irányzatok nem egymás után jelentkeztek, mint ahogy Európában a romantika, a naturalizmus stb., hanem egyszerre. A korra az európai minta korlátlan majmolása volt jellemző.

Akutagava egész életében borotvaélen táncolt: kelet és nyugat, ősi és modern, élet és halál, realitás és örület, álom és valóság jellemezték életútját. Idős szülők gyermeke volt, akkori szokás szerint szülei képletesen elhagyták, nehogy ártsanak neki. Mások nevelték, így aztán nem ismerte az anyai szeretetet. Anyja súlyos idegbeteg volt, s Akutagava mindössze tizedik évét töltötte be, amikor elveszítette. Egész élete során kísértette ez az esemény, és állandóan rettegett attól, vajon örökölte-e anyja betegségét. "Az emberélet tragédia, melynek első felvonása szülő és gyermek konfliktusa" – írja később. Anyai nagynénje adott otthont neki, aki gazdag könyvtárral rendelkezett, s ezáltal Akutagavának már igen korán alkalmá nyílt arra, hogy műveltséget szerezhesen. Angol-szakos tanárnak készült, s már diák korában irodalmi folyóiratot adott ki barátaival. A Sinsicsó 'Új gondolat' c. folyóirat kiadásával négyyszer is megpróbálkozott. Ezzel kapcsolatban ezt írta: "A hegedű húrjait vissza kell kötözni." Eleinte rengeteget fordított angol, francia és orosz szerzők írásaiból, majd Nacume Szószeki biztatására saját novelláit is publikálta. Élete során nyolc elbeszéléskötete jelent meg. Írásainak témáit többnyire az emberi cselekedetek mozgatórugóinak, a kor etikai problémáinak vizsgálatát, a művész és az alkotás viszonyának elemzését választotta.

Alkotóművészetének kezdeti szakaszában gyakran fordul a múltba, hogy analógiákat keressen. Sokszor dolgoz fel klasszikus kínai történeteket, japán krónikákban olvasható leírásokat. Szokatlan, meghökkentő eseményre van szüksége ahhoz, hogy a művészi kifejezés maximális erejével ábrázolhassa a témát. Írásai nem cizellált ecsetvonások, hanem kemény kézzel megfestett tusrajzok. Művészi törekvése: "A parányiba sűríteni a végtelent, a pillanatban meglelni az életet."

Akutagava írásain sokféle hatás érvényesül, főként az angol, a francia és az orosz irodalom alkotásai hatottak rá, különösen Dosztojevszkij és Gogol. Egyik novellája, az 1916-ban íródott Manióka kása, Gogol: A köpönyeg című művének reminiscenciája. Így tehát Akutagavára is érvényesek Dosztojevszkij szavai: "Mindannyian Gogol köpönyegéből bújtunk elő." Az 1842-ben keletkezett A

köponyeg főszereplője a kisember, aki nem találja helyét a világban. Gogol e lélek bensejének világmindenségét térképezi fel. Akutagava novellájának központi alakja is a kisember, de Móricz Zsigmond: A tragédia című novellájának is, amely 1909-ben íródott. Akutagava és Móricz nem ismerte egymást, mégis mind a két elbeszélés, melyeknek megírása között mindössze hét év van, ugyanazt a problémát veti fel: a kisembert állítja a mű középpontjába, akinek egyetlen vágya van csupán, hogy egyszer jóllakhasson. Akutagava novellája a régmúltban játszódik, 880 körül említi a történetet egy régi japán krónika. Móricz elbeszélése saját korában zajlik, vagyis a 20. század elején, egy forró nyáron, aratás idején. Akutagava hőse jelentéktelen ember, ötödik rangú nemes, még csak néven sem nevezi a szerző, a Móricz-novella szereplője Kis János névre hallgat, amely az egyik leggyakoribb magyar vezeték- és keresztnév. Kis János külseje teljesen jelentéktelen. Ahogy Móricz írja róla: “Kis János amolyan láthatatlan ember volt, akit senki sem lát meg... Se nem erős, se nem gyenge, nem kicsi, nem nagy... Olyan volt, mint egy ember; két szeme volt meg egy orra. Bajusza is volt. És sohasem jutott eszébe semmi. Ha reggel volt, felkelt, este lefeküdt; mikor eljött az ideje, megházasodott.” Akutagava hősről így ír: “Külseje nem volt túlságosan biztató: alacsony termetű, vörös orrú emberke, szeme mandulavágású... Kollégái olybá vették, mint egy legyet. Hús főre rúgott beosztottjainak száma, s ezek egytől egyig levegőnek tekintették a főnöküket. Még csak locsogásuk sem hagyott alább, ha netán bement közéjük, hogy egyikre, másikra valami feladatot szabjon ki. Nem vesszük észre a levegőt, ugyanígy nem vették észre őt sem.” Kis Jánosról tudjuk, hogy van felesége, van fia, mint egy átlagembernek. Akutagava ötödik rangú nemeséről még ennyit sem tudunk, szinte mintha nem is volna magánélete. Mind a két szereplőt egyetlen vágy élteti, hogy egyszer jóllakjon életében. Ez a kisszerű vágy ad értelmet az életüknek. Tulajdon erejükből azonban nem képesek e cél elérésére. De egyszer elérkezik a várva várt ünnep. Az ötödik rangú nemest meghívja Tosihito nagyúr, Kis János pedig elmegy a földesúr lányának lakodalmába. Mindketten már előre élvezik az evés örömét, készülnek életük nagy pillanatára. Megfeledkeznek arról, hogy környezetük vagy kineveti, vagy semmibe veszi őket. Kétségbeesetten kapaszkodnak egyetlen vágyukba, a beteljesülés azonban mindkettejükben csalódást okoz. Amikor belefognak az evésbe, az ötödik rangú nemes is, Kis János is, egy-két falat után úgy érzi, hogy nem bír többet enni. De azért egyikük sem törődik a hányigerral, magukba kényszerítik mindketten az ételt, egyikük a kását, másikuk a töltött káposztát. Mindkét író pontos leírást ad az evésről. Akutagavánál ez így hangzik: “Nemesünk kétégbeesése a végsőig fokozódott, már hányinger környékezte. De nem volt menekvése: behúnyt szemmel még fél csésze kását kényszerített magába. A hideg tél ellenére bajuszára, piros orrára óriási verejtékcseppek ültek ki.” Móricz Kis Jánosa így próbálkozik az evéssel: “A tizedik kanálnál rettenetes megdöbbenés érte. Úgy érezte, jól van lakva. Sápadság futotta el az arcát. Megérezte, hogy roppant feladatot vállalt magára. Megérezte emberi kicsinységét. Mint valami szél suhant át az agyán a gondolat, hogy nem fogja megbírni, amit vállalt. Összerántotta a szemöldökét; alacsony homlokán függőleges ráncok gyűrődtek, széles vasállkapcája összekattant s nekidült újra a csatának. Gépiesen, ahogy a kaszát emelgeti ívben jobbról-balra, most a kanalat emelte taktusra a szájához, míg csak a tányér ki nem ürült. Akkor szédülést érzett és utálatos csömört. Az étel túl zsíros volt, gyenge lötyökhöz szokott gyomrának... Nem érezte az étel ízét. Nyomást érzet odabent és szeretett volna levegőre menni. Vagy legalább káromkodni egy nagyot... Szemébe könnyek gyűltek és állkapcsát olyan keményen vágta össze, hogy éket se lehetett volna közé verni.” Akutagava előzőleg részletesen leírja az ötödik rangú nemes utazását, amint Tosihitóval együtt elutaznak a nagyúr

birtokára, ahol majd megtartják a lakomát. Az utazás is végtelen hosszúnak tűnik, mintha ezzel is csúfolni akarnák hőszűnket. Amikor mégis megérkeznek a birtokra, az ötödik rangú nemes állandóan a kásán gondolkodik, szinte már sajnálja, hogy ilyen gyorsan hozzájuthat az enivalóhoz. "Ha nagyon gyorsan válna valóra kívánsága, s jóllakhatna a kásával, teljesen hiába morzsolta le a kása utáni epekedésben leélt éveket. Ezeknek az éveknél éppen ez az epekedés adta meg értelműket. Milyen jó volna, ha kívánsága csak fokozatosan teljesűlne, vagy csak egy más, távoli alkalommal érne el álmái vágyát." Az ötödik rangú nemes most már inkább arra vágyik, hogy újból "Vörössorrúnak" csúfolják és Kiotó utcáin kikacagják a gyerekek. A lakomán többé már nem is kínálják az ételből, mire ő csalódottan az orrához kap és nagyot tüsszent az ezűsttálba. Akutagava novellája ezzel a groteszk képpel zárul. Móricznál a történet tragédiába torkollik. A harmadik fogás után jön a töltött káposzta, amelyből Kis János ötvenet akar megenni. De egy darab hűs a torkán akad és a halálát okozza. Ezt azonban senki se veszi észre, minthogy azt sem, hogy a világon volt. Móricz novellájának egyértelműen tragikus színezetéhez képest Akutagavánál gyakran jelennek meg groteszk elemek. Ilyen csattanó a novellát záró tüsszentés is. Ahogy Egucsi Kijosi írja: "Akutagava egyűtt érez a jóval és a rosszal is, de egyűttérzése időnként átszap könnyed iróniába, máskor viszont éles szarkazmusba." Akutagava írását át meg átszövik a misztikus, a fantasztikus elemek, amelyekkel Gogolnál is találkozunk. Gondoljunk csak a rókára, aki úttjukon kíséri a szereplőket és hírűl viszi érkezésűket a kastélyba. Móricz Kis Jánosa egyértelműen szánandó figura, Akutagava hőse nevetséges és szánandó is egyben. Móricz hőse annyira jelentéktelen figura, hogy még tulajdon fia sem veszi észre. Egész életében mindenről le kellett mondanía. Az ötödik rangú nemest viszont mindenki csúfolja, felnőttek, gyerekek egyaránt. Hajába titokban papírdarabkát ragasztanak, kardjára papucsot akasztanak. Ilyenkor az ötödik nemes nem lázad, nem kiabál, csak csendesen jegyzi meg: "Milyen vidámak vagytok!" Ahogy Akutagava írja róla: "Csupán azért jött a világra, hogy elszenvedje az emberek megvetését." Mind Akutagava, mind Móricz stílusa rendkíűl tömör és szűkszavú. Írásukkal mindkettlen asszociációkat kívánnak ébreszteni az olvasókban, hogy aztán érzelmi síkon elindulva vonják le a maguk számára a következtetést.

Akutagava és Móricz novellája egymástól teljesen függetlenül íródott. Általános emberi tulajdonságok megragadását tűzték ki célul mind a kettlen. A két novella hasonlósága is azt bizonyítja, hogy mi, emberek hasonló problémákkal küszködűnk, hasonló vágyak sarkallnak minket. Azért küzdűnk, hogy vágyainkat elérjűk, de a beteljesűlés legtöbbször egyet jelent a csalódással.

PAYER IMRE

Hideg, esős, estéli

Hideg, esős, estéli járda.
Ott ahol annyiszor veled.
Idegen alakokat látok az utca végén.
Fekete árnyak fekete esőben.
Hirtelen jobbra nézek.
Brigádnaplós irodára hasonlító,
áporodott levegőjű szoba
Ahol oly sokat voltunk.
Sietek tovább. Előttem
átépítés miatt a forgalom lezárva,
Szemből a kocsik folyamatosan jönnek.
Az esőcseppek folyamatosan
hullnak a reflektorok fényében.
Egy pillanatra még visszanézek.
Érezem a gerincemben azt a lassító bizsergést.
Te már rég nem vagy. Sehol sem.
Akkor, a szürke délutánokon még lehetett tudni
mi van, hol van, mikor van..
Volt egy belső, egykedvű geometria.
Ma a rikító, mégis sötét
panorámán nem tudok eligazodni.
Csak megyek felé. Megyek. Rohanok.

PAYER IMRE

Hangban a világgal

(Annyira vágytam egykor én
a szilárd Alapot, ahonnan a látás
az igazat, az oszthatatlan igazat teremti.
Aztán, mint vízcsepp hullva
szirtfokról szirtfokra
zuhantam én,
s örökre alulról
hallod a hangom,
visszhangszerű mormolás az –)

Néző voltam, cselekvő lettem.
A néma kép hanggá omlik.
Ítéletet mond, torz ítéletet.

Hogy szerettem volna valamikor
egészben látni az ég boltozatát!
Téren, tisztáson átsétálva megálltam én,
felnéztem, felnéztem én, fel a magas égre.
Hogy így lássam!
De éreztem, mindig csak részben látom.
Balra tettem egy lépést, aztán jobbra egyet:
részben tűnt az egész.
S akkor megfogadtam:
Nem látni, beszélni fogok.
Egy lépést tettem balra, aztán jobbra.
Egy lépésre álltam a saját hangomtól.
Azóta így állok.
Nem föld van alattam. Se ég fölöttem.
Hang van alattam, hang van fölöttem.
Hangban állok a világgal.

LŐRINCZI L. ANNA

valóság

álmodtam zenét
hallgattam mesét
végtelenbe vitt
hangod volt a hit
vergődő világ
elhervadt virág
tükröm áll vakon
madárdal halott
álmodtam hajót
szárnyakkal valót
átéltem csodát
mára mind mocsár

Szabad akarat

Arcomra, mély barázdát vág
az idő múlása.
Lelkem gyűrűi sokasodnak,
híznak – mint terebélyes
fatörzs őrzi múltó éveim –
kérges szívem nem felejt.

Fagyott emlékek özöne
kavarog fejemben.

Boldogságom - jeges fuvallat -
dacos haraggal veszni hagytam.
„Szabad akarat” mondja a biblia
dönthettem – akarhattam.

Istenem

ez nagyon nem igaz...

Nem tudhattam, mert eltitkoltad!
Nem dönthettem, mert rám osztottad!

...

Sós patakod csordogál
haragom rég tovaszállt...
Drága kincsünk a Jövők
imádkozom, hogy majd Ő!
– dönthessen szabadon, igazán –

Ma sírtam egy kicsit...

(Kislányomnak végtelen szeretettel)

Ma sírtam egy kicsit...

...mert szeretlek,
fájdalmad mélyen szívembe mar!
Veszíteni tudni kell - hallom halk szavad –
lelked rettegése, keresztben csavar.

Ma sírtam egy kicsit

...mert szeretlek!
Falra hányt imát üvöltök - Isten! Átkozom terveid!
Félek, nincs tovább erőm viselni terheim,
csak porban úszó hitem díszíti oltárod termeit.

Ma sírtam egy kicsit

...mert szeretlek,
ahogy szeretem a természetet megszüülő tavaszt.
Bánatod mélyéből lelj utat, haladj a fény felé,
könnyed cseppjei keltik életre a lehullott avart!

KÖVES JÓZSEF

Éjszaka a tetőn

Este, látom, a parti rámpák
fölött csillagok gyúlnak: a lámpák,
s a sötétlő fellegek mögött
– akár a díszbe öltözött
báltermi drapérián
lent s ott fent a galérián
(ó, régimódi színterek)
arany és ezüst flitterek:
fent igaz csillagok – s mind remeg!
És szórja fényét az éjen át
egy pontra, hol mint jégen át –
hasadó, széles furcsa semmiség:
fekete lyukból nyíló derűs ég!
Mögötte zene szól, halk, ritmusos,
e díszlethez igen stílusos.
És ott egy ház, a cserépen
– mondhatni nagyon merészen -
lábait nyújtva szürke
macska siet fürge
léptekkel az eresz felé,
de nem kapaszkodik belé,
hanem föláll, nyújtózik, nyávog
(visszhangozza a repedt bádog)
és deli férfi lesz belőle.
Most egy lány siet a tetőre,
mint párducé, olyan a teste,
kecses léptének tapsol az este.
A macskaférfi odalép,
vállára teszi két kezét
és keringőzni kezd vele.
A szférákból könnyed zene
áramlik, üveghangon
vonósok húzzák az égi gangon.
Hallják s nézik a táncot,
kutyák, szakítva szíjat, láncot,
s leröppennek a galambok
nézni ez éji kalandot.
A mesepár eltáncol szépen,
lábnyomokat hagyva az égen,
mely aztán összezár kéken.
(Ezt álmodtam egyszer
régén)

VERASZTÓ ANTAL

Új Honfoglalás

„Adjál a fának jó erőt,
A lomboknak is kell a könny...”

December van, este hat óra, azért írom, hogy este, mert decemberben ilyentájt már igencsak sötét van. A már elmúlt napok nincsenek sehol, csak a fejünkben. Pedig a tegnapi napból mintha még ma is érezném, ahogy a friss szántásról felém árad a föld élet illata, amelyben az új termés reménye hallgat.

A zöld mezőt se keressük, tavaszig már csak az utca neve emlékeztet rá bennünket, hogy el ne feledjünk reménykedni a kikeletben.

Míg az udvarban a kisházat körülvacogja a hideg, mi egyre több színt engedünk beszűrődni a fehérre meszelt házakhoz, szokott emlékezetünkbe. Színes szobákban forgolódunk, majd beszélgetünk az új honfoglalásról, amely e házban és portáján történt.

Régebbi dolgokról is szót ejtünk, amikor még más tej nélkül itta a kávé, mi meg kávé nélkül a tejet, és a mindent gyártó üzem vascsikorgásai töltötték ki az éveinket. Szóval vitorlát bontottunk az emlékezésnek. Annak elkerüléséhez is találtunk megfelelő szavakat, amit még most korai lenne kimondani.

Egy kisasztalon a gyógyításra váró hegedű és a tétlenségre ítélt vonó úgy fekszenek egymás mellett, mint szóváltás után a szerelmesek. Hirtelen az az érzésem támad, hogy valami olyan muzsikát álmodnak nekünk, amit áhítattal tudnánk hallgatni.

A már elfoglalt, de igazán be nem lakott ház szögleteiből még a csend néz farkasszemet egymással. De segítő madaraktól kétfajta már naponta látogatja a házat, a fekete rigók és a gondolat madarai. Az örömhözó madár is úton van már valahol, nincs tiltott út előtte, pontos térképpel jár a társtalanná lett lelkek után.

Fiam vendégei voltunk, és mielőtt beszálltunk volna a gépkocsiba, búcsúzóul beletartottuk homlokunkat a gyenge esti szélbe.

2011. karácsony havában

Lócán Ülve

Szerencsétlen nevű Torkos Andrásnak ácsmesterség volt a keresetűző szenvedélye. De most a kora őszi napsütés kiültette öreg zindelytetős háza elé a lócára. A szoba kerülő évben mondhatatlan drágaságot jegyeztek fel a kenyérnek szűk volta miatt.

A Torkos családban sem először fordult elő, hogy kifogyott a kenyér héjából. A káposzta még olcsóért volt kapható. Hirtelenjében egy kisebb edény sózott káposztával verték el éhüket ez is megtette, ha már egyébre nem tellett.

Csöndes megbízható ember volt Torkos András olyanféle, akiben senki semmi szeplőt nem gyaníthatott. Kiszolgált katona volt hajdani nyalka huszár, aki még farkasfogú zablával, ösztönözte vágására a hadi paripát, ha alarmot fújtak. Több mint tíz évet vett el az életéből ez a közös ármádiában való, muszáj-vitézkedés.

Így aztán érthető nemhogy tallért, de krajcárt se halmozott rakásra. Most obsitos létére továbbra is a mesterségéből próbált megélni házak ólak és más egyéb épületek falaira készített

meglehetős tetőszerkezeteket, ha megbízták vele. Mivel nem félreeső helyen volt a háza hébe-hóba járókelők is elvetődtek a portája felé. Ami többek közt azért is tett jó szolgálatot neki, mert hogyha keresni akarná valaki, hát könnyebben rátalálhat.

Néha meg leült András mellé valamelyik szomszéd, vagy ismerős a lócára. Ilyenkor szívesen hallgatták és adták tovább egymásnak a hátborzongató babonás történeteket. Ne felejtjük ezekben a múltban derengő esztendőkből, az emberek még félték a szemmel veréstől, jóslatoktól, a csillagok állásától, egyszóval a babonáktól, a halottaktól, meg a fekete mágiától.

Most is közelített egy délutáni ember Torkos András pihenőhelye felé, akiben ahogy közelebb ért a Kis nevezetű szomszéd utcabeli lakost vélte felismerni. Mivel több Kis nevezetű is létezett a faluban ezért itt is az lett a szokás, hogy ragadványnevekkel különböztették meg őket egymástól.

Most éppen az a Kis közelített a lócán üldögélő Torkos András felé, akit mindenki csak úgy emlegetett, hogy: az a Kis, aki János is. Tán csak nem hírmondóra vár András bátyám itt a lócán – kérdezte az érkező –, hát én már azt sem bánám, ha valaki ílissel (élelemmel) érkezett volna, örömmel látnánk annyi bizonyos.

Aztán honnan-hová János, ha a kérdésem meg nem sérti. Ha nem jutott volna el idáig a híre, akkor most mondanám, hogy András bátyám is tudója legyen. Kevesebben vagyunk Katona Pállal. Különös ember volt ökelme, temetése előtt meghalt három nappal. Onnan jövök a temetőből ahol a pap nagy igazságokkal búcsúztatta. A beszédje végére azt hagyta nyilván vigasztalásul: „Nyugodjanak porai, halála nem volt korai, élt kilencvenöt évet.”

– Aztán kikísérték-e illő számban a megboldogultat a halottak kertjébe? – érdeklődött Torkos András.

– Nem mondhatom, hogy tolongás lett volna a hantolás körül, – adta meg a felvilágosítást Kis János –, de azért olvasatlanul is voltunk vagy kéttucatnyian.

– Akkor ökelme már leszámolt az életivel summázta a hallottakat András.

– A földivel le, tromfolt rá János.

Aztán hallgattak rá egyet, mielőtt Kis János újra megszólalt; jut eszembe a kicsit eszelős Hegyhordó Zsuzsa is végig ott tátotta a száját a temetésen. Amikor elkezdték a beföldelést odakiabált a papnak: Ne engedje! Ne engedje! Úgy kellett elrángatni a gödör mellől.

A megboldogult a kora miatt híresült el a faluban vélte András. János még hozzátette: Hát igen, az élete híres volt, a halála meg hirtelen.

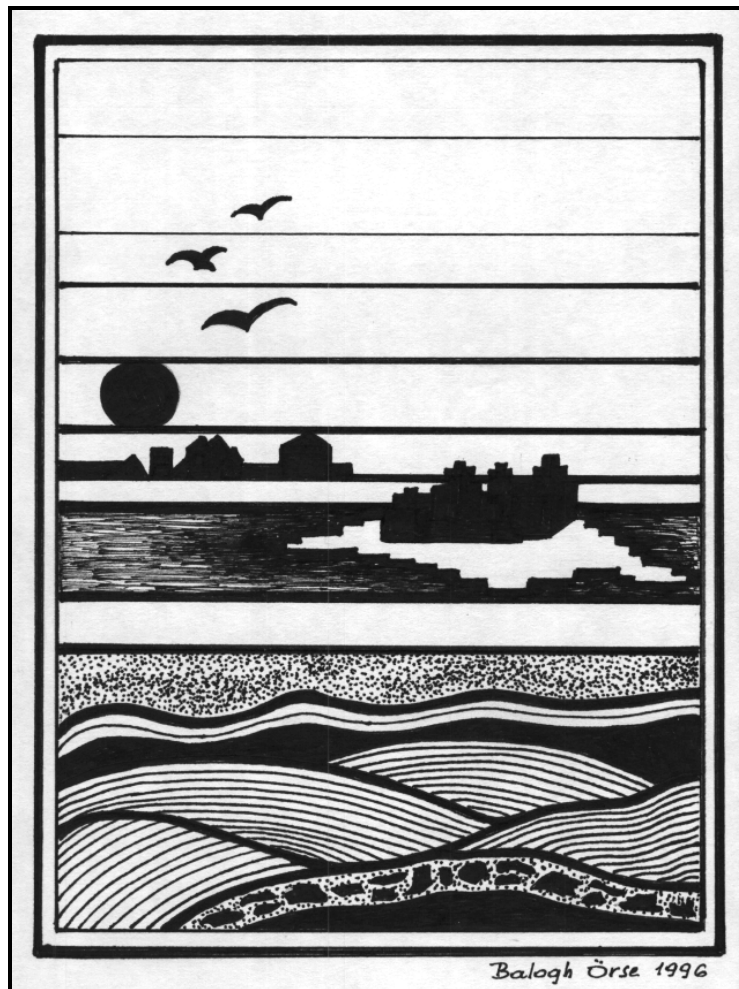
ÁDÁSZ KATALIN munkája

Fotó: F. VARGA MÁRIA

BALOGH ÖRSE

Napnyugtára

A napkeltével az út is megérkezik,
csak át kell lépnem ajtó küszöbét,
máris úton vagyok feléd.
De akkor is utazom, ha
szobám ablakán át nézem, hogyan száll,
tűnik a messzeségbe egy kismadár.
Olykor vele szárnyalok én is,
gondolatom messze jár, kutat, keres,
s napnyugtára kévébe kötöm az emlékeket.

Sziget (tus, 21x15 cm.)
Rajz: **BALOGH ÖRSE**

KASKÖTŐ ISTVÁN

Öreg Joe történetek...

amiben sokba kerül az olcsó barack.

- Héj... Wilson! – kiáltott az öreg a szomszédjára, aki szokásához híven a kocsiját babusgatta
- Megyek barackot venni, nem jön?
- Milyen barackot? Hová?
- Őszibarackot, most van a szezonja a farmokon – az út közepén találkoztak. – Hagyja a fenébe azt a kocsit, jót fog tenni magának is egy kis kirándulás...
- Aszondja barackot?
- Ja... egyenesen a gyümölcsösből, ahogy a fáról leszedik. Olcsó. Amiért a szupermarketban négy-öt dollárt fizet, háromszor annyit ad az olasz farmer két-három dollárért. Igaz, nincs szortírozva, akad közte ütődött, meg éretlen, de azért a pénzért megéri.
- Maga vett már?
- Minden nyáron!
- És tudja, hová kell menni?
- Azt bízsa rám, én már bejártam a környéket... úgy ismerem, mint a tenyeremet.
- Várjon, szólok Emmának. Hozom a pénztárcámat.
- Hozzon zacskókat is... azt nem adnak.
- Niagara Falls nem egy nagy város, bármelyik irányba, tíz perc se kell elérni a szélit. Dan Wilson kissé aggódva kapaszkodott az ajtókilincsbe, kényelmetlenül érezte magát, mint minden kocsivezető, ha más hajt.
- Hová, merre megyünk... – kérdezte az öreget.
- Jordan Station... ott a legjobb a barack.
- Szerintem Jordán nyugatra van... Maga Szent David felé megy...
- Az se rossz... csupa gyümölcsös...
- Most Jordan, vagy St David...
- Nem mindegy? Ne izguljon, élvezze a gondtalan utazás örömeit...
- Joe bekapcsolta a rádiót, valami klasszikus hegedűszóló cincogása hangzott fel, az öreg vele dúdolt, a kormánykeréken verte hozzá a ritmust...
- Hej, hé... – tiltakozott Wilson – nem tud valami tisztességes zenét találni?
- Az én kocsim. Az én muzsikám. Nem fog megártani magának egy kis kultúra...
- ...és ne csalinkázzon össze-vissza az úton. Nem tud egyenesen hajtani...
- Mi baja van magának az én vezetésemmel?
- Mondja, van magának hajtásija?
- Hát egyelőre még van.
- Mi az, hogy egyelőre?
- A hónap végén lejár... Nyolcvan év, újra kell vizsgázni.
- Akkor miért nem vizsgázik, bár ahogy maga hajt, kételyeim vannak...
- Nincs nekem a vezetéssel semmi bajom, több mint ötven éve hajtok Kanadában, még egy balesetem se volt...
- Na, akkor már esedékes, csak ne most... az isten szerelmére, én még élni akarok.
- Ne drámázzon itt nekem, – nevetett az öreg, – nem a vezetés... egy kis probléma a fizikaival... esetleg a szemvizsgálat.
- Mi baja a látásával?

- Diplopia.
- Az mi a fene?
- Diplopia, mikor az ember duplán lát.
- Te úr isten, maga duplán lát?
- Néha...
- Most is?
- Most nem, csak ha felidegesítenek...
- És én barom, önként beültem a kocsijába... Forduljon vissza, elment a kedvem az olcsó baracktól...
- Nyugi, nyugi... még ha elő is fordul, nem nagy ügy, az ember becsukja az egyik szemét és nincs dupla. Az nem annyira aggaszt, mint a cukor...
- Mi? Cukorbajos?
- Áh! Ellenkezőleg. Leesik a vércukor...
- És az mivel jár?
- Elönti az embert a forróság, remegnek a térdei, látási zavarok, esetleg ájulás... ritka, súlyosabb esetben kóma.
- Álljon meg, ki akarok szállni...
- Ne hülyéskedjen... nem egy ügy és könnyű elejét venni. Ha érzem, hogy jön, elszopogatok egy két szem cukorkát és egy percen belül helyre áll a cukorszint. Mindig tartok a kesztyűtartóban...
- Wilson kinyitja az említett skatulyát, kotorászik a sok lim-lom között, majd ijedten jelenti.
- Itt nincs semmi féle cukor.
- Oh, ja... A kis Judy megette.
- Judy? Kwanék több mint egy éve elköltöztek a szomszédból... azóta Judy nem ült a maga kocsijában...
- Na, emlékszem. Elfelejtettem venni. No, majd legközelebb.
- Megáll az ember esze. Duplán lát, cukorbajos... már félek kérdezni is, vajon mi van még...
- Esetleg az Angina Pectoris...
- Az ki? Valami titkos olasz szerető?
- Ne röhögtesse, mert majd a végén tényleg az árokban kötünk ki... angina pectoris, az egy állapot... leszűkülnek az erek.
- ...és?
- Jön az infarktus.
- ...és magának van ez a angija? És bármelyik pillanatban jöhet a szívroham?
- Na, nem kell betojni, nem olyan veszélyes... az ember előre érzi, hogy ha baj van.
- És maga ezt már érezte?
- Ja... nem is egyszer, de van ez a spricc –, előszedte a zsebéből a fiolát – mikor érzem, hogy fáj a mellem, vagy a bal karom, bespriccelek a nyelvem alá és várok öt percet...
- És akkor mi van?
- Vagy elmúlik, vagy nem.
- Mi van, ha nem?
- Akkor újra spriccelek, és ha harmadszorra se múlik el... akkor jön az infarktus.
- Tökéletesen meg vagyok nyugodva, ezek szerint van tizenöt perce, mielőtt feldobja a talpát... jobb lesz, ha kéznél tartja azt az izét...
- Nitroglicerin...
- Nitroglicerin??? – kiált Dan kétségbeesetten – Az nem robban?
- Ha csak meg nem rázódik... s azzal megrázta a fiolát Wilson orra előtt.
- Joe! Ne hülyéskedjen! Vigye innen az a vacakot! Álljon meg a menet... Mondjuk, ha telespricceli a száját vele... és ha én behúzok egyet... felrobban a feje?
- Maga olyat nem tenne a legjobb barátjával.

- Honnan veszi maga azt a legjobb barát ideát...
 - Ne is tagadja, tudom én a sorrendet... Emma, aztán az öreg Joe... Bocs tévedtem... Az új kocsit, Emma és...
 - Még a macskám is megelőzi, nem akarom elkészeríteni, de maga mélyen a lista alján van...
 - Hiszi a pici... tudom én, amit tudok.
- Ebbe maradtak. Az öreg dudorászott, Wilson aggódva pislantott néha az rá, de főleg görcsösen kapaszkodott az ajtókilincsbe és számolta a dűlőutakat, ahogy kacskaringóztak egyikről a másikra. Két oldalt az út mellett katonás sorokban sokasodtak a szőlőtáblák, a híres Niagara borvidék büszkeségei, csak éppen gyümölcsös nem volt sehol. Már két óra is eltelt, mióta elhagyták a várost, csak néha-néha találkoztak egy-egy kocsival, főleg farmerekkel, mert Joe szerint el kell kerülni a turisták járta utakat, ott olcsón venni úgy sem lehet, nyúzzák a farmerek az idegeneket. Ő tudja, merre kell menni, nem először jár erre, ismeri a vidéket, mint a tenyerét s egy éles kanyarral befordult egy mellékútra.
- Hohó...! Hova megy! Nem látta a táblát?
 - Milyen táblát?
 - A táblát, Privát. Behajtani tilos.
 - Hát mért nem mondta.
 - Maga vezet, figyeljen oda. Forduljon meg.
 - Túl keskeny az út...
 - Nem egy probléma, majd én mondom, meddig mehet, nehogy az árokban kössünk ki.
- Wilson kiszállt a kocsiból és vezényelt az öregnek, aki panaszok és káromkodások kíséretében, ide-oda tologatva, lépésenként, nagy nehezen visszafordult. Dan alig csukta be az ajtót maga után Joe rátaposott a gázra és nagy porfelhőt verve maga után, a kocsit nekilendült és éles kanyart véve ráfordult az útra.
- Lassan, lassan... – lamentált Wilson, – hova siet, tudja egyáltalán, hogy hol vagyunk?
 - Bízva rám...
 - A bizalmon már túl vagyunk. Le merném fogadni, hogy el van veszve. Azt se tudja, merre járunk.
 - Ne izgassa magát. Itt nem lehet elveszni. Keletre a Niagara folyó, északra a Welland csatorna, délre az Erie tó...
 - És közte kétezer négyzetkilométer farmland... és sehol egy árva gyümölcsös ...
 - Wilson, maga kezd az idegeimre menni és az tudja, mivel jár...
- Dan villogó szemekkel nézett az öregre és megújult érdeklődéssel kotorászott a kesztyűtartó lim-lomjai között. Reménytelenül.
- Ez mi? – figyelt fel Wilson, a kocsit fura zajokat adott.
 - Rossz az út, kicsit rázó...
 - A'fenéket, defektje van. Álljon meg. Lassan, lassan, ne túl közel az árokhoz.
- Az öreg lefékezett, kiszálltak, körüljárva a kocsit, Wilson megállt a bal hátsó kerék előtt és lemondással konstatálta.
- Lapos.
 - Ja, ez lapos... hagyta rá az öreg. Végre valamiben megegyeztek.
 - Remélem, pótkereke van.
 - Gondolom.
 - Mi az, hogy gondolja?
 - Még sose volt rá szükségem, azért mondom.
 - Azt rendszeresen ellenőrizni kell, hogy fel van-e rendesen fújva. Mit csinál, ha defektje van?
 - Hívom az autó klubbot.
 - Hát akkor hívja az autó klubbot. Van mobilja remélem.
 - Az van, csak a probléma, hogy nekem economi biztosításom van. Tizenöt kilométer rádius.

- Na és? Majd fizeti az extrát.
- Felezünk.
- Felezi ám, majd megmondom, mit felez. A maga vacak tragacsa...
- Héj, ne inzultálja a kocsimat... Különben is maga is barackért jött velem.
- Milyen barack? Még egy nyomorult eperfát se láttam, nem hogy őszibarackot... Hívja a klubbot!
- Hívja maga, én túl zaklatott vagyok... – nyújtotta a telefont az öreg, és elröhögte magát.
- Mi? Mit röhög, nincs jobb dolga...
- Hívja csak, – vihogott, – hallani akarom, hogy mit mond, hogy hova jöjjenek.
- Wilson összecsapta a mobilt, majd pár pillanatnyi tehetetlen téblábolás után, ahogy körülnézett a végtelenbe nyúló szőlőtáblák fölött, elnevette magát.
- Na, jól nézünk mi ki, két szerencsétlen balfácán. No, de ne ácsorogjon, mint aki nem tudja, mit kell csinálni, nyissa a csomagtartót...
- Okay, okay... ne parancsolgasson nekem... – de kiszedte a kulcsot a kocsiából és felnyitotta a csomagtartót. Wilson elképedve vakarta a fejét.
- Jesszus Mária, mi ez a sok cucc? – mutatott a fél tucat dobozra, ami be volt zsúfolva a csomagtartóba.
- Oppssz... – kapott a fejéhez az öreg, – lássa erről teljesen megfeledkeztem. Máli szedte össze, hogy vigyem el a játékonyságiakhoz...
- És maga elfelejtette. Mióta hurcolja ezt a sok kacatot...
- Hát, úgy karácsony táján jött rá a játékonyság...
- Naiszen... maga is megéri a pénzt. – Wilson kíváncsian nyitogatta a dobozokat, – Joe! Tudja maga, hogy ezer' legalább két-háromszáz dolcsit is lehetne kapni a bolhapiacon.
- Maga viccel.
- Úgy éljek... két-háromszáz elszámolatlan, adómentes dollár.
- Mi van, ha Máli megtudja?
- Miért tudná meg... bérel egy asztalt a piacon, kirakja a portékát és bezsebeli a dohányt. Joe mélyen gondolatokba merülve vakargatta a fejét.
- Tudja, hogy nem olyan egyszerű a dolog, én nem tudok elmaradni otthonról egy egész napra...
- Papucs...
- Papucs a maga tök feje...
- Papucs, még az úton se jöhet át anélkül, hogy az asszonytól engedélyt ne kérne...
- Tudja mit? Adja el maga... maga a kapitalista és felezünk.
- Na, erről még beszélünk... és elkezdték kirakni a dobozokat az árok partjára. Végül is a csomagtartó fenekén a szőnyeg alatt feltűnt a pótkerék, csodák-csodájára még kemény is volt. Joe kiszedte a szerszámokat és nyújtotta a szomszédnak.
- Na, itt van. Lásson hozzá.
- Én? A maga kocsija.
- Wilson! Lenne magának szíve egy nyolcvanéves öregembert életveszélynek kitenni... ebben a hőségben? Ilyen megerőltető fizikai munka kiszámíthatatlan következményekkel járhat...
- Na, hagyjuk ezt a marhaságot, nincs magának semmi baja...
- Az angina pectoris... én azt hiszem jobb, ha ledülök, mielőtt még lemegy a cukrom... – előszedte a zsebéből a nitrós fiolát és spriccelt egyet a nyelve alá.
- A hátsó ülésről elővarázsolt egy tarka plédet aztán rá se nézve elképedt barátjára, lefeküdt az árkon túl egy áfonyabokor árnyékába. Wilson szóhoz se tudott jutni, mit is mondott volna? Egy kicsit talán még aggódott is az öregért, még az átlátszó szélhámossága ellenére is. Nekilátott, hogy lecserélje a kereket, nem volt egyszerű, minden erejét be kellett vetni, hogy a csökönös, berozsdásodott anyákat fellazítsa.

Belekerült egy jó félórába mire készen lett, bele is izzadt istenigazába!... lehetett talán harminc fok is. Visszarakta a dobozokat a csomagtartóba, még egy gyors számvetést is csinált... úgy saccolta, hogy egy jó napon ki lehet hozni belőle, minimum háromszázat.

– Joe! – kiáltott, – készen vagyok, mehetünk. Nem jött válasz, az öreg mozdulatlanul feküdt az árnyékban.

– Na, az kell nekem, hogy a végén még majd bekrepál... Joe! – emelte meg a hangját, erre az öreg megmozdult, nyújtózkodott, majd nagy körülményesen feltápászkodott...

– Hallom, hallom. Nem kell kiabálni... még majd valaki meghallja, hogy gorombáskodik a szegény emberrel... – gondosan összehajtogatta a plédet, biztos, ami biztos megrugdosta a pótkereket, jóváhagyóan bólintott a barátjára és elfoglalta a helyét a kormány mögött.

– Jót szundiztam, még álmodtam is.

– Azt se tudom hova legyek az örömtől, – Wilson törölgette az izzadt homlokát, – soha így nem élveztem más kocsiján kereket cserélni, nagyon hálás vagyok a lehetőségért.

– Hagyjuk a gúnyolódást, tudja, hogy még álmodtam is?

– Na, ne mondja.

– Azt álmodtam, hogy Maggie O'Brian nyerte a kanadai szépségversenyt és ágyba hozta nekem a reggelit... tükörtojás, sonkával és az énekelte, hogy „te vagy az álmom, te vagy a napfény...” harsogta Joe fennhangon az ötvenéves Sinatra slágert.

– Álmodjon csak... Maggie úgy sem áll szóba magával az icipici mályvaszínű bikini ügy óta...

– Dan! A maga fantáziája kezd az idegeimre menni...

– Csak figyeljen az útra... tudja egyáltalán, hogy hova megyünk?

– Délre. Az a biztos, előbb utóbb a városhoz kell érjünk...

– Mi lesz a barackvásárlással?

– Lassan sötétedik, én azt hiszem, jobb, ha elhalasztjuk... talán a jövő szombaton.

– Hát rám ne számíton, nekem ebből egyszer is elég volt...

A civakodás átmenetileg szünetelt, Wilson kifogyott a panaszokból, már átadta magát a sorsnak és megnyugodva konstataálta a város felvillanó fényeit. Szürkület köszöntött a tájra s mire az első házakhoz értek az utcai lámpák már teljes fénnel köszöntötték a megtért vándorokat.

– Joe!

– Mi van?

– Mit mondok Emmának, hol a barack...

– Majd csak kitalál valamit...

– Maga mit mond az asszonynak...

– Nálam más a helyzet... mikor bemegyek, azt mondja Máli, „na, hol a barack?” . mondom én – „milyen barack?” – mire ő azt mondja – „na, te vén hülye, elfelejtetted, hogy hova mentél?” – mire én – „mér felejtettem volna el, Wilsonnal mentünk kocsikázni.” Az ügy be van fejezve.

– Jó, magának...

– A szenilitásnak is megvannak a maga előnyei... Tudja mit? Megállunk a szupermarketnél és veszünk barackot...

– Jó ötlet...

Úgy is lett, Joe leparkolt a Zers előtt és vettek egy-egy, két és fél kilós kosár őszibarackot és most már megnyugodva a jó munka végeztével, indultak hazafelé. Már csak néhány tömbnyire voltak a Drammond street-től, mikor Joe hirtelen lefékezett, csak a szoros biztonsági öv mentette meg Wilson, hogy be nem verte az orrát a szélvédőbe.

– Mit csinál? A szentség... a frász kitöri az embert...

– Jöjjön, mutatok valamit – s kiszállt az öreg a kocsiból. Felnyitotta a csomagtartót és kiemelte az egyik kosár barackot. Mutatja Wilsonnak.

- Na és... mi a baja vele?
- Hát nem látja maga lüke? A cetlik. USA terméke.
- Jesszus Mária... mi osztán jól lebuktunk volna!

S a két öreg nekilátott és egyenként kiszedték a kosárból a barackokat, lehámozták az árulkodó címkéket és átrakták a zacskókba. Az öreg Joe még megjegyezte:

- De meg kell adni, szép barack.
- Na, hallja, öt dollárért még szép se legyen?

Erre aztán elnevezték magukat... szinte dőltek a röhögéstől, az arra járók el sem tudták képzelni, mi lehet olyan mulatságos egy autó csomagtartójában.

NYERGES GÁBOR

FELJEGYZÉSEK KÉSZÜLNEK IX.

ez a másik nő ez az életem majdnem szerelme aki kísértetiesen
a világ leggyönyörűbb színésznőjére emlékeztetett akivel
egy egész esős délutánt végigbeszélgettünk amíg őszinte
mégis többé-kevésbé leplezett megkönnyebbülésére
megérkezett jócskán késő barátnője akire - mit tehetett volna -
velem várt akinek most könnyeden írogatok s ő is könnyen

veszi szemérmes keresetlen közeledésem mivel folyók
sokasága és egy tenger választ el minket azon a délutánon
randevúra hívtam még ha nem is neveztem nevén a dolgot
épp egy utolsó esélyt kerestem hogy kikecmeregjek
végeérhetetlen (azóta amúgy végetért) sziszifuszi szerelmemből
ő "nem emlékezett pontosan" hogy ráér-e aznap este de

mikor levelet váltottunk róla már tisztán rémlett neki
hogy fontos és halaszthatatlan dolga lesz pont akkor
fél évig hozzá sem szóltam pedig szereti az esőt és a városnak
pont arról a részéről jött ahonnan statisztikailag a legtöbb
korábbi szerelmem most köszöntöm a születésnapján kérdezem
mikor jön haza de még fél év addig hülyét csinálok magamból

hiszen mi közöm van hozzá és mit is kezdenék vele ha
teszem azt már holnap visszatérne nézegetem oldalt a
képernyőt hogy ki lehetne mégis itt vagy én neki ott de
mikor ráköszönnék valakire eltűnik a név talán fél-egy
vagy több órája lehetett még *elérhető* a gép pedig szem előtt
tartotta nekem mint régi barátok barátnők és ismeretlen ismerősök

szellemeit akik csak addig láthatóak míg hozzájuk nem szól
az ember válaszul incselkedést kapok hogy bizonyára
nem unatkozom nélküle sem nekem pedig lakat kell legyen
a számon hogy de hiszen éppen erről van szó nem azért
nem nevezem nevén mert ennél kevesebbet is akartak már
perbe fogni (na jó ez is belejátszik) hanem mert mind ilyen akivel

valaha is úgy váltottam két szót hogy nem unatkoztam közben
mint álmodban mikor nagyon megtartani kívánsz valamit s az
éppen ezért megállíthatatlanul ellibeg nem fut siet vagy iszkol
nem is nagyon távolodik talán felrémlik hogy hiszen még mindig
a kezében tartod görcsösen szorítod akarod akarod akarod is
mindennél jobban de aztán rájössz hogy ez már nem is a te kezéd

(megj.: Korunk, 2011. december)

NYERGES GÁBOR

B

- aki farkast kiált, mondjon b-t is -

semmiért egészen a végsőig
ha engednek zsarolni nem kell
amilyen az isten
olyat is adjon
hogy fogadjunk megemlegessem
lám se leút s fel is úgy
mint kiveti ágyából
aki bújt
s aki nem
farkasnak farkasbőrbebújt
farkasembere
(kinn a bárány is
farkasszemekkel nézne be)
ha a papné vermet ás
bár holtig tanul nem becsüli
a papot sem érdemli
s úgy alussza álmát,
mint akinek elmentek otthonról,
mint aki nem lépett egyszerre,
s a sínek közé esett,
mint a bunda,
addig járna a kútra,
mintha dézsából öntenék,
amíg a szem ellát,
amíg a takarója ér,
ki megveti álmát,
de úgy alussza,
mint aki nem alszik
és lesben áll,
egészen
a végsőig semmiért.

(megj.: Opus, 2011. november)

Csajaim

Elmerengek gondolkodva gyakran,
Hogy mi olyan nagy szám az anyagban,
Mit léleknek becézünk, ha sajog,
Hogy csak erre kellene a csajok.
Csajaim, kik ilyenkor köszönnek,
Ábrándos kis lelkemben zörögnek.

A helyett, hogy ábrándoknak élek,
S magamnak lehetek csalfa vak csalétek,
Figyelhetnék, mikor állnak szóba,
Egy nagyfröccs volt ugye, meg egy szóda?
Csajaim, kik ilyenkor köszönnek
Viszont csak ilyeneket közölnek.

Ha szép lyánnyal van találkozásom,
S integetek neki, hogy meglásson,
Ha megismer és visszaint, hogy szia,
Csak úgy, mint a költészet froclija.
Csajaim, kik ilyenkor köszönnek,
Nem nekem, csak bennem a nyöszörnek.

Szeret a lány? iszom örömemben,
Hogy hihessem még, hogy szeret engem,
S boltban is, ha rábiccent a sorban,
Inkább keveset fogok a sokban.
Csajaim, kik ilyenkor köszönnek,
Csontot dobnak magázva, ez önnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
Legalább mást nem kell kieszelnem,
Ilyenkor az üvegek csengése,
Köszön, hogy a magányom enyhítse.
Csajaim, kik ilyenkor köszönnek,
Poharamból sietve kiszöknek.

De mit tűr a szolgaságnak népe?
Mindent. S aztán nézegeti, ép-e?
Tükörben magára hogyha kacsint,
Egyedül csak ő érti meg a csínyt.
Csajaim, kik ilyenkor köszönnek,
Csupán pusztába kiáltott szavak
a közönynek.

(megj.: Beszélő, 2011. december)

PÁVEL COLTON ISTVÁN

Hitel

Enni kell, vagy nem?! Még az is meglehet,
ám a lakásból maholnap mindenképp menni kell!
Hiszen jól megkelt
a "szébb jövő"-be vetett hittel felvett,
szinte ingyen kínált frankos hitel,
ami oly frankón megdagadt,
hogy nem maradt,
másra kellő zsozsónak hely
adósságtól duzzadó zsebemben.
Ó, én anyátlan, apátlan árva!
Nyugodtan hívhattok galádnak,
én most is ételt adnék a családnak!
De nem lehet, már nem lehet!
Bárhogyan reszketek,
mégsem leszek én becstelen,
amíg marad egy csepp esély,
hogy a vesztés itt valahogy megél.
Vajon elmondhatom amit biztosan tudok,
előbb-utóbb eljutok oda, hol a
kemény elkeseredés,
legyőz majd józan ész,
mit a szél hord el messzire?
Ugyan kinek is fáj majd,
ha vert seregként tétova
léptekkel tántorgok máshova?
Ne hagyd, hogy így legyen, Uram!"

Csak alkalmi munka

holnaptól napi 5 szem keksz sok lesz
mert nem lesz steksz sem szex
hisz nem maradhat elegendő erő
ha a gyatra
kétkezi munkára kiírt pályázatra
a gazda nem ezt a választ adja
maga látom bátor
hogy ide jelentkezni mer
mától alkalmazva

Bűnbánat

Ma már a vágyam árt nekem,
reményem éltető
csendjében rég kevés a kéj,
megsértett énem ölt.

Rongy ármány jár a földön, és
ahogy a hűvös éj,
elvisz mindenemet, hagyom,
adom a bűnömért.

Ha az élet

Ha az élet megannyi szennye,
a ragadós mocsokfolyó
már a gondosan bezárt ajtóm aljáig ér,
én a nyitott ablakom elé lépek,
hogy e folyam elől végleg kitérjek!

Kiszámoló az életből

Egy – megjöttem,
Kettő – e gyerek majd felnő,
Három – páromat várom,
Négy – eljöttél
Öt – örökös jött
Hat – már ő is nagy
Hét – betegség
Nyolc – zord öregkor,
Kilenc – vár a hideg,
Tíz – tovább nincs.

BODÓ CSIBA GIZELLA

Nagy körök után

Négy esztendősen hittem Benned,
Bár nem tudtam, hogy Te Vagy!
„Láthatatlan-eléd” vittem
egy kihűlt, kicsiny, szürke madarat.

Mielőtt hitedbe merülhettem volna,
Formálták gyermekszemem,
Tavaszi szél – én – kételkedő,
Ez idő tájt nem voltál velem.

Lettem az életnek, sorsnak
Pofonba szaladt játékszere,
Hosszúra engedett póráz végén
Lazított, húzott a Gazda keze.

Az élet átfolyt görgető érként
Üveg-törékeny létemen,
Mire hiányolt, kutatni kezdett
Téged, a palackba zárt értelem.

Ha megérjük, újra gyermekké válva,
Keresni kezdjük védelmedet,
Póráz már nincs, erőnk is fogytán,
Nem ágálunk, szótlán hajtunk fejet.

Támaszkodunk a zarándok botra,
A térd rogyant, s könnyen lehet,
Csak a finisben, célszalag szakítva
Értjük meg valós, Igaz Létedet!

Húsvét táján

Így Húsvét táján
az égen nyáj vonult,
ezernyi puha, fehér bárány,
s a felhők vonulásán
átsejlett azúrmezők
szétfolyt tintáján,
kirajzolódott Jeruzsálem
kontúrja, a Szikla-templom
arany kupoláján.
Egy kapu a kőfalban,
kétezer éve zárva,
- ahogy tavaszi rügy
pattanása - várja, hogy
kibomoljon, s Kidron
völgyébe omoljon,
amikor megérkezik
az új kor Messiása.

Megérkező

Csacsogó madaram
Tavaszdod fűz-ágon,
Hófehér jácinton
Rám integet,

Legelőn fű serken,
Égen a felhőket
Bárányok gyapjában
Kitereled.

Fák között eltévedt
Szomorkás köd-permet,
Aranyvessző szál
Hajtja a telet.

Megolvadt hólében,
Pocsolya fényében
Tavaszi napsugár
Szemedbe nevet.

Embernek lenni...

Feküdtem kitért karokkal,
s a napkorong fényes nyilakkal
a földhöz szegezett,
miközben bükkfák szürke, sima
törzsei táncoltak köröttem,
mint révílt tekintetű dervisek.
Szememben fehéren égtek a fények,
lelkemben jajgatott, fájt ez a tánc,
fülemben a fehér lovak patáinak
ritmusa kanyarodott a fennsíkra,
s testemben megreccsent egy ág,
– csigolyáim évgyűrűinek fodrozata.
Feküdtem kitért karokkal a földön
szereteted szegezett oda
alázatod szegezett oda,
a Te kínod szegezett oda,
hogyan tudjam meg mi a szeretet kínja,
mi az alázat kínja, mi a Te kínod kínja:

Embernek lenni az ég alatt!

(*Sorsom lábad elé... c. kötet*)

MESE MESE MESE

NYIRI PÉTER

A nyelvtarisznya

Régen történt már mindez, sok évezreddel ezelőtt, amikor még nem voltak autók, villamosok, s nem volt telefon vagy számítógép sem. Mindenütt árnyas fák törtek az ég felé, a hegyekről vidám csermelyek csörgedeztek, és színes virágok integettek szirmaikkal az őzeknek, akik pajkosan ugrándoztak a zöld mezőkön. A nap mindig derűsen járta útját, és a hűsítő, rejtelmes éjszaka könnyű álomba ringatta a természetet. Az emberek békeességben éltek az állatokkal, az anyák tenyerükből etették az agancsos szarvasokat, hallgatták a csalóányok énekét, és málnát szedtek a dörmögő mackókkal. Az apák megfejték a kecskéket, száraz ágakkal táplálták a tüzet, a gyermekek boldogan szaladgáltak a réteken, nagyokat kurjantva a mellettük ugráló hóbortos nyusziknak.

Az emberek akkor még nem tudtak beszélni, de annál többször mosolyogtak és nevettek. Néha azonban elkomolyodtak, mert nagyon szerették volna elmondani, hogy mennyire szeretik egymást. Egyszer egy édesanya, úgy alkonyat táján, olyannyira elszomorodott némaságán, hogy sírva fakadt, erre gyermekei is zokogni kezdtek, s az édesapa is búskomoly lett.

Ám ekkor csoda történt...

Éppen a csüggeteg család fölött röppent el két hófehér, kíváncsi, vidor angyal. Gyapjas báránnyel felhőt terelgettek maguk előtt; ám amikor meglátták a síró gyermekeket, a lehajtott fejű édesanyát és a borús arcú, hallgatag édesapát, azonnal megértették az elkeseredett emberek gondját, és elhatározták, hogy segítenek rajtuk. Szédületes gyorsasággal repültek fel a mennyországba. Az égi csarnokban őrködő kerub égi manóját majszolhatta. Az angyalkák egy-egy bájos mosollyal köszöntötték, majd megálltak az isteni trón előtt. A Jóisten gyöngéden, fürkészően nézett le rájuk a csodaszép emelvényről.

„A felhők között játszottunk – mondták fölbuzdulva az angyalok –, amikor megpillantottunk egy szomorú családot. Azért sírtak és bústak, mert nem tudnak beszélni. Minden vágyuk az, hogy elmondhassák egymásnak érzelmeiket. Kérünk Téged, ajándékozd meg az emberiséget a nyelvvel!”

A Jóisten tenyerébe hajtotta szép fejét, és csendben elmerengett. Nagyon jól ismerte ő az emberek gondját, hiszen mindent tudott, ami a birodalmában, égen és földön történt. De azt is tudta, hogy az emberi nyelv adománya veszélyeket is rejteget. Mi lesz, ha az emberek nem csak szépet mondanak majd? Mégis úgy döntött, hogy megbízik bennük. Felemelte fejét, tiszta szemeiből jóság, szeretet és remény sugárzott:

„Beszéljete hát, emberek! De jól vigyázzatok, szavaitokkal is alakítjátok majd a világot: ha szépet, jót és igazat beszéltek, ha szeretettel szóltok egymáshoz, a világ is szép lesz! Minden embernek adok egy nyelvtarisznát: a beszéd képességét. Mesés kincseket rejt e tarisznya, szavakat, melyekkel önmagatokat és a világot formáljátok. De e tarisznyát nektek magatoknak kell megtöltenetek: erényekkel, becsülettel és fegyelemmel, hogy jó emberek legyetek, s jóra használjátok a nyelvet; és sok-sok áldásos, tüneményes, zengzetes szóval, hogy mindent el tudjatok mesélni, amit csak akartok.”

Az emberek a földön meghallották a Jóisten szózatát, és nagyon örültek az ajándéknak. Amint az isteni beszély véget ért, látták, hogy az égbolt felizzik. A nap egy pillanatra kinyitotta

fenséges szemeit, aztán újra elszenderült, s folytatta titokzatos álmát. Ismét sötét lett, csak a láng lobogott fényesen. Az édesanya családjára nézett, és kimondta a legszebb, legvarázslatosabb szavakat:

– Szeretlek Titeket!

*

A titkos-kincses kert

Kedves Gyerekek! Meglehet, hogy Ti is hallottátok már e legendát, a széphalmi gyöngybagoly történetét, a mindentudó, emberi szavakat is értő és tolmácsoló bagolyét, a tudós madárét, a nyelv-múzeum krónikásait... Én vagyok ez a bagoly, s a legenda is igaz, sőt, sokkal valóságosabb, mint ahogy azt sokan gondolják.

Van egy régi kertészház Széphalmon, a kis zempléni faluban. Kedves, takaros kis épület, méltóságteljesen áll egy gyönyörű kert szélén. A kémény tetejéről messzire el lehet látni: aki a távolba néz, figyelheti a szépséges hegyeket, a zöld mezőket, melyek puha szőnyegként terülnek el, csupán itt-ott keretezi őket egy-egy világosbarna szalag: egy-egy barázdás, olykor bokrokkal is szegélyezett földút. Dél felől a nyelv-múzeum tűnik elénk, s ha megfordulunk, Kazinczy Ferenc emlékcsermelyét látjuk, a vastos kőoszlopokat s az ódon síremléket a fal előtt. A kis házat piros cserepek fedik, kissé kopottak már, de amikor a napfény megcsillan élükön, csodálatos színben pompáznak. Négy ablak mosolyog rá a világra, mindegyiket falécek osztják hat részre, s messziről úgy tetszik, mintha apró üvegszemek hívogatnák a közeledőt. A tornácra két oszlop áll őrt, büszkén vigyázzák a muskátlikat s különösen azt a kőpadot, melyen egykor a kert úrnője üldögélt. Apám azt mesélte, hogy ha megfáradt vándor pihen meg a padon, a kő nyugtató szavakat duruzsol fülébe, felmelegíti tagjait és új erőt ad neki. A ház előtt félkörben padok sorakoznak, kavicsos ösvény vezet hozzájuk. Átellenben egy régi pince bársonyfű borította boltíve domborodik szelíden, hajdanán a kertész tartotta benne gyümölcsseit és a zöltséget.

Ennek a háznak a padlásán lakom én, ez családjunk ősi fészke, már századok és nemzedékek óta. Itt születtem, egy derűs, langyos áprilisi napon, abban az évben, amikor a múzeum is épült. Éles karmaim vannak, szív formájú fehér arcom és nagy szemeim. Tollam sárgás, fénylő, a hasam fehér.

Langyos tavaszi éjszakákon, amikor a nagyudvarú hold fénylő aranykorongként ragyogja be a sötét égboltot, fellendülök a magasba, s percekig lebegek a fák fölött. Végigtekintek a titokzatos, kincseket rejtő kerten, ahol lakom, ahol élek... Aztán lassú, csapongó repüléssel eljutok egészen a közeli város széléig, s onnan visszaindulok. Szeretem beszárnyalni azt az utat, melyen a kertbe érkezők is haladnak. Így olyan, mintha az ő szemükkel szemlélném a tájat, s ezzel jobban megértem gondolataikat, s jobban megértem Széphalom titkát is.

Az autótól mellett kerékpárút is vezet, ezen gyalog is bátran mehet bárki. Vigyázni kell azonban, s a lábak alá nézni, mert hol egy béka ugrándozik át békésen a túloldalra, hol meg egy csiga araszol komótosan a szomszédos fűcsomó felé. A magányos fák ágán sas vagy héja gubbaszt, a réteken őzek szaladnak. Olykor, havas időben még muflon is látható. Nyáron vízimadarak bölklésznek a mocsaras tóban; jobbra hegyek kéklenek, balra mezők terülnek el. Azt mondják, egykor az út mentén égették meg a boszorkányokat...

Két szélen fák sorakoznak, nyáron zölden-lombosan, télen zúzmarás-fehéren. Közel a falhoz egy fesztület áll kőtalapzaton, s az autók felé néz: védelmezője a gépen járóknak s lélekfrissítője a fáradt vándoroknak.

A kertbe két bejárat is vezet, az egyik közelében patak folyik csendesen: valaha ez volt két vármegye: Abaúj és Zemplén határa. Kavicsos ösvény vezet a fák közé, az

emlékcsarnokhoz és a sírokhoz. Nekem inkább a másik bejárat felé vezet az utam, itt végigkísérnek a hegyek, s a nyelvmuzeum épülete tűnik elém. De előbb máshová repülök, a két kis tó felett keringek, hol nyaranta barátom, a piros csőrű fehér gólya kelepel s vadászik fél lábbon. Afrikai melegről mesél nekem, s én emlékezem is erre téli éjjeleken, amikor a befagyott tavak fölött szárnyalok. Jöhet bármilyen hideg, én egész évben itt vagyok: ez az otthonom, s nem hagyom el soha.

A tavak után a fák közé röppenek, meglepszem a fehér kőkeresztet (ugye, tudjátok, kié?), s újra meg újra elolvasgatom a sírra tett koszorúk szalagfeliratait. Aztán a tisztásra megyek, körbeszárnyalom Zsófia asszony szobrát, éles kanyarral tisztelgek a kis Laló emlékalakja előtt, majd felülről is megcsodálom az oszlopos emlékcsarnokot. Megpihenek a Tessedik-fán, még ha csak a darabjából készült faemlék áll is a helyén. Őseim kedvelt helye volt ez, apám sokat mesélt róla: egy terebélyes, erős fa, sok-sok ággal, oltalmazó lombokkal. Kazinczy Ferenc, a kert ura kapta ajándékba e kincset egy híres faültetőtől, s ott állt másfél századnál is tovább az egykori kúria mellett. Aztán egy napon felgyulladt, hogy miképpen, senki sem tudja bizonyosan. Csonkjából készült egy faszobor, és sarja is növekszik lassacskán. Ha itt üldögélek, érzem a múlt idők illatát, hallom a neszeket, látom a régi árnyakat. A növények magukba szívják az emlékeket, az érzelmeket, s ha érintkezünk velük, átadják nekünk is. Az ősi akác csonkjában is megvan az erő, mely a fát egykor oly nagyvá tette. S ha rajta állok, az emlékcsarnok helyén kastélyt látok s benne dolgozószobát: ősz hajú, szikár ember ül az asztal mellett, előtte gyertyaláng lobog, keze ügyében porcelán tintatartó. Az asztalon kinyitott könyv hever, és papírok... S az ember csak olvas és ír, olvas és ír, egyedül az éjszakában, csendesesen, olykor hajnalig... Ha őt figyelem, úgy érzem, megértek valamit Széphalom gyönyörűséges titkából.

Elhagyván az akácot a kertészházhoz térek, fel a tetőre, kedvenc kéményemre, a középsőre a három közül, itt esik a legjobban a pihenés. A kis lakban most nem él senki, de szüleimtől sokat hallottam az idős néniről, aki évekkel ezelőtt a kertet gondozta. Dolgos, szorgalmas, kedves arcú néni volt, hű őrizője a dombnak. S azt mondják, mindent tudott Kazinczy életéről, még a professzoroknál is többet. Ha látogatók, felnőttek és gyerekek érkeztek Széphalomra: ő mesélni kezdett, s ilyenkor még a nap is előbújta a felhők mögül, és hallgatta a szép történetet. A néni sok könyvet őrzött, ezekből a padlásra is került néhány, a fészkünk közelébe. Apám s az ő apja ezekből gyarapította tudását, melyet örökségül hagytak nekem is.

A kert minden évszakban gyönyörű: jöhet hó és fagy, enyhe tavasz, szeles ősz vagy fülledt nyári nap. És a sok-sok fa... És az állatok... Nem csupán én élek itt... Ha éjszakánként összegyűlünk, hogy meséljek nekik a titkokról, bizony megtelik a tisztás. Vándorló kutyák is jönnek és az éjben kalandozó macskák, s a kert lakói... Férge mozgású csuszka, bájos széncinege, gyors röptű denevér, szorgos fakopáncs. S rokonaim: tömzsi macskabagoly s méla fülesbagoly. A tóban pedig békák brekegnek kórusban: varangyok, levelibéka s kecskebéka is. Gazdag világ ez, s mindig eleven, élet van benne minden pillanatban és mozgás... Ettől is szép a kert, ebből is fakad ereje.

Ez hát a hely, ahol élek, ez az a hely, mely naponta új meg új élményeket kínál, még feltáratlan kincseket tartogat, s mindig végtelen boldogsággal tölt el. Ez a szép halom az én otthonom, mely Titeket is vár...

LÁNG EL PÉTER

Világjáró Hangocska

A „HAZA”

A Fény Apródja rezzenetlenül meredt maga elé. Hol a bal, hol a jobb orcáján gördült le egy-egy könnycsepp, szomorú méltósággal. Csak ült, ült mintha kővé vált volna. Már kisbolygóján, az Atlantiszon sem akart hinni a csillagvizsgálóján eléje táruló látványnak, amikor a Földet pásztázta. Aztán útra kelt, hogy személyes tapasztalással vessen véget kétkedésének.

Négyszer kerülte meg a Földet űrrobogóján különböző irányokban és magasságokban, miután űrhajóját parkoló pályára állította. Mindenütt sárga, vörös, fekete, piszkos-szürke, barna, elvéve fehér és megnevezhetetlen színű sivatagokat látott, melyek felett toronymagas homokfalakat és tölcsérszerű fergetegeket kergetett a tomboló szél. Vagy a teljes mozdulatlanság, néma csend: sziklák, kopár hegyek, a legmagasabbakon a homok-tengerekéhez hasonló, sokszínű hóval vagy jéggel fedett csúcsok... Még az egyik működő vulkánból is koszos-vörös lávát látott aláhömpölyögni.

És a folyók, tavak, tengerek vize mind-mind élettelen. Kisebb-nagyobb foltokban egy frissen vagy korábban elmúlt szélroham által koszos-színű homoklepellel fedve. A sziklás hegyormokon vagy fennsíkokon semmi törmelék-közet, semmi talaj, csupán valami megszilárdult, megkövült masszára emlékeztető, súlyosan, tompán csillogó, homogén felület.

Sehol az a csodálatos kékség, ami olyan fantasztikussá tette a hajdani Nagy Kék Bolygót. Sehol az összes színnek az a számtalan árnyalata, az élet milliárdnyi megnyilvánulásának az az áradó nyüzsgése, amely mindig is a Földre irányította a Világmindenség valamennyi tanoncát és kalandorát, harmóniát látni és tanulni. Sehol az a békés, csodálatos világ, ami első itt járta óta mindig is arra ösztökélte, hogy újra és újra a viszontlátással jutalmazza barátait és önmagát.

Mi történhetett?!

Talán azok a vakító villanások, amelyek a csillagtávoból is kápráztatták szemét a kereső lencséje mögött, melyek láttán csupaszív platánja is megborzongott, s alsó ágaival átölelte őt? Amelyek után hosszú hónapokig nem látott semmit a földi tájból távcsövén át a hatalmas, sötét felhőburoktól. Platánja is mintha megroppant volna azóta, széles, zöld boltozata megritkult, gallyai csüggedten lógnak alá, Ha nem lett volna halaszthatatlan legutóbbi galaxis kutató útja, azonnal a Földre indul. Talán segíthetett volna barátain...

A Fény Apródja szívét kimondhatatlan szomorúság bénította. Könnyei a két térde között potyogtak az ülőhelyéül választott kövületre.

Talán már órák óta ült ott végtelen kétségbeeséssel. Könnyei hártáján át csak most tűnt fel neki, mintha valami különös, szabályos építményre rogyott volna bánatában. Könnyeit letörölve, ébredező kíváncsisággal jártatta körbe a tekintetét... Az elpusztult Föld felszínén landolva, sehol sem látott ilyen szabályos, viszonylag ritmikus vonalakkal határolt, a többi tájformától teljesen elütő egységet.

Szemben vele, a változatos mintázatú falazat mentén, függőleges hengerek sora. Egymás mellett és mögött, szabályos ritmusú méreteken, eltérő szélességű és magasságú csoportokban magasodtak az ég felé.

–Ez emberi kéz alkotása. – gondolta, és izgatottan folytatta az építménynek látszó különleges valami tüzetes feltérképezését.

Űrrobogója egy rekeszből elővette optikai műszerét, melynek segítségével szakszerűen méretezett, háromdimenziós vázlatrajzot tudott készíteni bármiről. Mind e rajzokat, mind a gondolat-hullámai által keltett rezgések segítségével közvetített feljegyzéseit rögzíteni tudta űrjárgánya fedélzeti naplójában.

A napló automatikus vételre állt és ezt írta:

„Föld nevű bolygó, RFI (Régi Földi Időszámítás) szerinti 2312. év július 21. 09 óra 12 perc. Északi szélesség 47 fok 48 perc, Keleti hosszúság 18 fok 45 perc, egy 2532 m széles folyó fölé emelkedő magaslaton, építménynek látszó tereptárgy vizsgálatát folytatom. A tengerszint feletti magasság 216,2 m, az időjárás...” S minden a későbbi elemzéshez szükséges részletességgel, képi és hangyi mellékletekkel került be a naplóba.

A falazaton egy különleges virágkelyhet mintázó, szabályos, kiemelkedő felületrészt nagyított ki műszerével. Ez a fontosnak tűnő részlet különösen magára vonta a figyelmét. Odalépett mellé és kék mentéje bő szárával letörölte a ráakódott port. A felszálló, apró porszemek alatt egy makacsabb réteg tűnt elő. Mintha a por erre a darabra is ugyanúgy ránkövült volna, mint mindenhová, ahol közelről szemlélte. Pedig fent, az építmény magasabb pontjain lévő, szárnyas emberalaknak látszó szoborfélék még kíváncsibbá tették.

Visszafordulva iménti ülőhelye felé, lényegesen kisebb, de hasonlóan szabályos formákat látott. Mint keskeny lépcsők, helyezkedtek el egymás mögött és fölött a vízszintes szeletek. Felületük szabályosan rovátkolt volt, bizonyos ritmus szerint. Azonos ütemben kisebb kiemelkedések követték egymást a fősorokénál rövidebb csíkokban.

– Mint a zongorabillentyűk! – futott át a Fény Apródja kimeríthetetlen memóriáján, és a napló folytatta a jegyzetelést.

Öt, fölfelé haladva kissé rövidülő billentyűsört tudott megkülönböztetni.

Felfedezte, hogy egy helyen mintha eltűnt volna a makacs por. Közelebb hajolt. Egy gyöngyház-borítású billentyű parányi sarka vált láthatóvá. Sejtésnyi melegség dobbantotta meg a szívét.

Óvatosan törölgetni kezdte a csöpp folt környékét. A felső porréteg elrebbent, de a megszilárdult, kemény kövület meg se moccan.

A körmével kezdte kapargatni a kiszabadult foltocska környékét... Semmi...

Hátralépett párat és megfordult. Újból körbejártatta a tekintetét, hogy alaposabban szemügyre vehesse az egész építményt... Igen! Most, hogy megfelelő perspektívából szemlélte, egyértelművé vált, hogy egy hatalmas orgona előtt áll. Az előbb a játszóasztalon, a legalsó manuálon ült. Még négy ilyen billentyűsört számolt meg. Bal és jobb oldalt is zárt volt az orgonista helye, akár egy nyitott doboz. Ismét földi emlékei között kutatótt.

A „doboz” két oldalán a hangszerek királynőjének különböző hangzásai beállítására szolgáló regiszterek sokasága: kis billenő-karok, fogantyúk, kapcsológombok többféle méretben. Kiismerhetetlenül.

A Fény Apródja sokféle zenét hallott már. Ismerte a földi kultúra és művészetek megannyi, bámulatba ejtő féleségét és alkotásait. Galaxis-járó útjain, a kozmikus csendben, leginkább az orgona hangján szólalt meg benne a szférák zenéje.

– Igen. Az Úr csodálatos világot teremtett a Földön – gondolta. A világmindenségben az általa bebarangolt galaktikákban sehol nem találkozott a létformák ilyen kifogyhatatlan gazdagságával. Ennek a fantasztikus sokféleségből összeálló, csodás harmóniának árnyékára sem bukkant.

– Nagyon megharagudhatott, hogy ilyen végzetes módon hagyta elpusztulni az ember világát!
– tört rá ismét a szomorúság.

Hirtelen fekete homok-förgeteg borított be mindent körülötte. A szélvihar másodpercek alatt süvöltött át rajta. Fölkavarta és magával vitte az orgonára rakódott port, csak a kövület dacolt vele könnyedén.

A Fény Apródja, miután aura energiasátra most is megóvta a külső hatásoktól, folytatta kutatását.

A játszó-asztal peremén túl hatalmasan magaslott fel az orgonaszekrény a sok sípmezővel. A hármastagolás középső, legmagasabb részén szimmetrikusan elosztva hat, a jobb és a baloldali részen is három-három angyalszobor állt. Űrrobozóként lebegő zsámolyként használva, feltornászta magát a szoboralakokhoz. A kövület masszív fedése alatt is jól kivehető volt, hogy az angyalok mindegyikét valamilyen hangszeren játszva ábrázolta alkotójuk.

Visszatért az alsó manuálhoz. A por elszálltával még ragyogóbb szivárvány-színeket sugárzott szerteszt a megtisztult billentyűdarabka. Ismét középső ujjával kopogtatva, körmével piszkálva próbált nagyobb felületet szabadabbá tenni óvatosan a gyöngyház-billentyűből. Nem ment...

A szerszámboxból elővette kis kézi operátorát. A vezérlőpontot a billentyű végéhez irányította, oda ahol a mögötte lévő manuál függőleges síkjával találkozott. Úgy tervezte, hogy próbaként a sarkán szabadabbá vált billentyűt szabadítja ki a kövület fogságából. Ha sikerül, nagyobb méreteket programoz be, és így sorról-sorra haladva elővarázsolja a teljes instrumentumot.

Nagyon vigyázott, hogy kárt ne okozzon, hiszen az elpusztult Földön az ürrobogó mindentudó műszerei semmilyen szabályos építményt vagy tárgyat nem regisztráltak ezen az egy helyen kívül. Határozottan megnyomta a műveleti gombot...

Ilyen még nem fordult elő vele, mióta legújabb fejlesztésű operátorát használta!

A vágópont végigsiklott a felületen, azokon az egyenes vonalakon, amelyek a billentyűt határolták, de nem hatolt be a kövület felszíne alá és nem metszette le a ráakódást.

A Fény Apródja precíz volt, lelkiismeretes. Soha, semmit nem csinált rutinból, így bizonyos volt benne, hogy most is helyesen vitte végig a műveleti sort az eljárásnál. Ezért lepte meg különösen az eredménytelenség. Hiszen előző galaxis-kutató útján ugyanezzel az operátorral számos közet- és egyéb képződményi mintát gyűjtött be vizsgálati célra, sokszor 10-50 kilométeres mélységbe hatolva egy-egy égitest felszínéről.

Újból indította hát az operátort. Megint semmi...

Törölte a műveletet, és ha lehet, még nagyobb koncentrációval újra programozta a billentyű kiszabadítását.

Vezérlő- és vágópont a helyén. Gombnyomás. Megint semmi!

Sosem adta fel, amibe belekezdett. Mindent teljes hittel és tökéletes koncentrációval végzett. Most próbaként beprogramozott egy maroknyi nagyságú tetraédert, és pár méterrel arrébb – ahol a napfényben most különösen csillogott egy kristályfelület, próbametszést indított. Normálisan működött. Csodálatos, valószerűtlenül sima felületű gyémánt-obulus ragyogott fel a tenyerén, ahogy a metszés helyéről kiemelve megszemlélte. A kristály ezernyi színben szikrázott szeme előtt, és egy milliméteres mozdulatra is újabb és újabb szín- és fénykavalkádra váltott. Egyetlen percre annyira rabul ejtette a látvány, hogy szinte megfellebbezett iménti kudarcáról.

De máris nekifogott újra. Méretek, vezérlőpont, vágópont, nyomógomb... Kész... A sugárnyaláb, amely az előbb pillanat-töredék alatt metszette át az egyik legkeményebb kőzetet, ismét csődöt mondott.

Most már nyilvánvaló lett számára, hogy a szokványos módokon, a tanult és számos eltérő körülmény közepette eredményesen alkalmazott ismeretekkel és eszközökkel, bármely más esetben ezerszer próbált és bevált technikákkal itt nem jut előbbre. Felkészült és sokat érlelt tapasztalatokkal rendelkező galaxis-kutatóként egyetlen hasonló kudarcot sem élt meg. Igaz, a helyzet sem hasonlítható egyetlen korábbival sem...

A Régi Föld emlékei hirtelen, borzongató erővel törtek rá. Tisztán idéződött fel benne egy kis falu – ahogy tanácstalanul visszaült előbbi helyére – és benne egy különösen kedves emlékü ház.

A falusi porta nem külső megjelenésével keltette fel kíváncsiságát annak idején. Először érzékelve azt hitte, a kozmikus erőket hasznosító, sajátos energia-ellátó rendszernek van ilyen erős kisugárzása. Csak sok megfigyelés árán és sokkal később derült ki, hogy nem.

Egy alkalommal hatan tartózkodtak a tágas udvaron: négy gyermek – a legkisebb még járni is alig tudó baba – és két felnőtt, a szülők.

A pici sódert morzsolgatott kis, duci kezecskéivel, miközben mindkét lába úgy járt ültében, mint a motolla: jobb-bal, jobb-bal, követhetetlen sebességgel. Bizonyára a kavicsok surlódó-rostogó hangja miatt kotorta ennyire a halom tetejét. Egy-egy tetszetősebb, ízesnek látszó kis kavics a szácskájába is került. Ízlelte, gusztálgatta kicsit, majd kivette, s másikat kapott be helyette – hiába is próbálta megakadályozni azt a többi családtag.

Anya és Apa fél szeme mindig rajta volt, bármennyire belemelegedtek is a nagyobbakkal a labdázásba. Rajtuk kívül a tizenéves forma nővére figyelt még rá odaadóan. A két fiú figyelmét teljesen lekötötte a játék.

Egyszer csak, egy pillanatra megállt a kavicskotrás, s a csöppség máris macskaügyességgel iramodott el a kavicsdombról a közelben játszó kiscicák felé, négykézláb mászva szélesebesen. A kis vörös csíkos – szokott módon megadva magát sorsának – a földre lapult a viharzó veszedelem láttán, a szürke elinalt pár lépésnyire.

A kislány odaérve kedvencéhez, komótosan ütni kezdte a cica hátát, miközben az ütések ütemére mondogatta:

– Püff-püff, püff-püff...

Anya két labdaütés között inkább megsejtette, mint látta a veszélyes helyzetet, s gyengéden figyelmeztette:

– Juj-juj, Veronika! Nem szabad, mert megkarmol a Vöri! – s már oda is ért dédelgetett szemefényéhez.

– Nem püff-püff, tudod, hanem: ciróka-maróka!

De nem fenyegetett a kis cicus éles karma, hiszen a nem túl gyöngéd közeledésben is átsejlett a kicsi állat számára az a szeretet és ragaszkodás, amivel kisgazdája érezhetően vonzódott hozzájuk.

– Menj vissza játszani, Édes! – közeledett Apa a hitveséhez. – Tudod, KisAnnmari nehezen viseli egyedül a férfiúi túlsúlyt. Majd én vigyázok rá.

A vörös cica közben kihasználta a kínálkozó lehetőséget és egy ugrással szürke testvére után vetette magát, az meg támadóállásba merevedve fogadta pajtását – s már is szürkés-vörös gombolyagként henteregtek egymáson, veszett nagy csatát mímelve.

Veronika rögtön utánuk eredt – Cica, cica! – csatakiáltással, de Apa fürgébb volt. Ölébe kapta a heves rúgkapálással tiltakozó kislányt, aki mint a csík, mindenféle trükkös mozdulattal igyekezett szabadulni. Apa az egyetlen lehetséges módon tudta csak lefegyverezni makrancos hölgységét: miután össze-vissza puszilgatta, hol Tündérkémnek, hol Kis Zsiványnak becézgetve. Jó nagy ívben megpörgette őt, majd elkezdte a levegőbe dobálni.

Most aztán megint Anyán volt a szívbaj, hiába „szokott” már hozzá a nagyobbaknál ezekhez a mutatványokhoz! De végül ő is teljes koncentrációval játszott tovább a többiekkel.

– Ne üss bele akkorát, te hülye! – kiabálta nagy hangon a 15 éves Peti, látva, hogy már megint nem éri utol a labdát, de Anya rosszalló tekintetétől érintve azonnal hozzátette: – Bocsánat!

A két fiútestvér láthatóan kiváló barátságban volt. Mindig egymásnak ütötték a labdát, ha csak lehetett, s időnként cinkosan összenevettek nővérük háta mögött, amikor ő elvétette az ütést. De KisAnnmarit – ahogy Apa becézte – most nem zavarta a két fiú cikizése, hiszen ott volt vele legjobb játszótársa és mindene, Anya, akinek mosolya, határtalan türelme, természetessége és túláradó, feltétel nélküli szeretete, meg a kettejüket összefűző női szolidaritás bearanyozta az együttlét minden percét.

Szállt a labda, gurgulázott az önfelelt, hangos kacagás, s ez a derű és nyugalom, az egymásért létezés még apró konfliktusok és nagy bajok évadján is érzékelhető boldogsága, mindig ott lebegett a család otthona felett. Ez az állandó, mélyen emberi harmónia keltette azokat a semmi mással össze nem téveszthető földi hullámrezgéseket, amelyek fényévnyi távolságból is odavonzották a Fény Apródja és más Univerzum-vándorok kíváncsiságát és ösztönös vágyakozását.

é A szörnyű pusztulásban ez is odaveszett! – döbrent a jelenlét kegyetlen valóságára ismét a Fény Apródja. – A legfontosabb veszett el a Világmindenségből a Föld pusztulásával – gördült tovább benne a megmásíthatatlanság gyötrelme – az a szellemi-lelki harmónia vált semmivé, amely egyedül az emberi fajra jellemző adomány volt! A szeretet hétköznapijai – mint az iménti emlékekben – de mennyei gyönyörei és gyötrelmes poklai is!!

Szívét elviselhetetlen fájdalom szorította a markába, sokkal iszonyúbb, mint kedvenc otthoni platánja bánatát látva. Két kezét imára kulcsolva, homlokához szorítva küszködött a fájdalom

ellen. S amikor könnyei megállíthatatlanul ömleni kezdtek, az előtte lévő billentyűzetre borult. Vállait egyenetlen ritmusban rázta a zokogás.

Hosszú-hosszú percek telhettek el így. Megszűnt a szép emlék, az általa kiváltott érzület, az idő és minden dimenzió. Csak a leírhatatlan magány volt, a beteljesületlenség, a hiány. A Semmi!

Egy csodás pillanat rázta fel kábulatából, elemi erővel kényszerítve, hogy ocsúdjon. Amikor felpillantott, a könnyfátylán keresztül törve, ragyogó fénysugár szökött a szemébe. Az orgona ormán trónoló egyik angyalszobor kitárt szárnyának aranyozása tódította lefelé a napsugarakat, amelyek a Fény Apródja könnyeitől immár teljesen szabaddá vált billentyű gyöngyházborításán jártak szivárvány-táncot.

Megint azt a megfoghatatlan, semmivel nem hasonlítható emberi melegséget érezte egész testében-lelkében, amely az imént idéződött fel benne a kedvenc családra emlékezve. S pontosan érzett rá, hogy ezt a csodát csakis a szabaddá vált, gyönyörű billentyű közvetítheti.

Óvatosan közelebb lépett. Keze – mintha legbensőbb lényege irányított volna – önkéntelenül mozdult, hogy megtapintsa ezt a csalogató, sugárzó melegséget.

Alig érintette meg a finom felületet, amikor vékonyan, egy álmos fuvola hangján ébredve, megszólalt egy Esz-hang.

Halkan ásított a parányi hangocska, mintha évezredes álomból révedezne. Sóhajtott, próbálgatta magát, hajladozott, cirógatón muzsikált, majd fokozatosan egyre erősebb tónusban kezdett szárnyalni. Aztán – huss! – eltávolodott, hogy a csend tökéletes birodalma csak felerősítse hiányát, majd – mintha csak pillanatra röppent volna el – visszatért és még csengőbbben, még tisztábban zengett. Cinkos-kíváncsian körbejárta a Fény Apródját, hódprém puhasággal cirógatta arcát, nyakát, fülét, miként, ha angyali kéz simogatott volna egy anyai szív üzeneteként.

Aztán dudorászni, táncolni, kacarászni kezdett, a hangzás milliárdnyi szólama közt futkározva oda-vissza. A fuvoláról a fagottra majd az oboára váltott, aztán hirtelen harsonaként riant, vadászkiáltás harsant, nagybögőként, tubaként brummogott, Majd hirtelen egy hegedű meleg hangján trillázott sokáig belefeledkezve s a hárfa húrjain hancúrozott, dobok pergésén-robaján zengett-bongott.

S aztán egyszerre, minden-minden hangszeren felszállt, káprázatos hangorkánt keltve. Zengett, zúgott a csodálatos egyhang-szimfónia. Betöltötte, uralta a teljes környéket, a minden erővel dacoló kövületek repedezni, mállani kezdtek...

Egyszer csak, a legcsodálatosabb szférikus zene bűvöletéből egy gyönyörű, tüneményes öltözetű, formás, ujjbegynyi pici lány termelt a kiszabadult billentyűn, a Fény Apródja előtt. Csodálkozva pillantott rá, majd abszolút természetességgel, minden fogát mutatva, széles mosollyal üdvözölte, felé biccentve.

A bronzvörös hajú csöppség gyakorlott táncoshoz illő mozdulatokkal nyújtóztatta tagjait, hajlongott jobbra-balra, tökéletes spicbe pipiskedett, mint egy balerina és két-két aprót pördült előre és hátra, mint aki bemelegít. Csinált néhány egykezes cigánykereket majd piruettezett egyet szélvész gyorsasággal. A végén még csak nem is pihegett. Láthatólag elégedett volt a teljesítményével.

A Fény Apródjában csak eme pillanatnyi szünetben tudatosult, hogy közben mindvégig gyönyörű, a mozdulatokhoz tökéletes aláfestést nyújtó muzsika szólt. Vagy a kis jövevény mozgása harmonizált tökéletesen a zenével, mintha egyek lettek volna.

A hüvelyknyi kislány gyorsan körülpillantott, majd mesés szaltókkal addig pörgött hátrafelé, míg nem a legelső billentyűsoron landolt. Onnan kiindulva végigpiruettezett mind a nyolc manuálon, amelyeken a táncgyakorlatok végeztével, egymás után minden gyöngyházbillentyű káprázatos színorgiával ragyogott fel a kövületektől megtisztulva.

A Hangocska ezután előre bukfenchezett egy sorozatot, s a földre szaltózva egy lenyűgöző szépségű, kislánytermetű tündérke állt a Fény Apródja előtt.

– Köszí, hogy felébresztettél! – pattant elé. – Tudom, hogy te vagy a Fény Apródja, mert a tesóimmal már sokszor elkalandoztunk a kisbolygód felé. Meg már régebben a Földön is találkoztunk. Igaz, akkor csak mi láttunk téged, mert mi hangok vagyunk mind a négyen. S szusszantás nélkül folytatta: - Nekem még soha nem volt ilyen ember-formám! Lehet, hogy ezt is

neked köszönhetem?! Igazán jószágos vagy! Amikor embernek képzeltem magam játszásból, mindig is ilyen alakot és öltözetet szerettem volna! De jó! De jó! De jó! – csacsogott Hangozska megállíthatatlanul, egy-egy mondatát a legjobban odaillő gesztikulációkkal és táncmozdulatokkal is követve.

Így már a Fény Apródjának is ismerős volt a csöppnyi tünemény, pontosabban az a hangkavalkád, ami mind ő volt. A mély fekvésű hangjai fuvoláztak, zengtek-bongtak, doromboltak, a magasak csengtek, trilláztak tisztán, ékesen, a középhangjai is mind-mind a legszebb zene élményét keltették. És vajon hol lehetett a legmagasabb és hol a legmélyebb? A Fény Apródja legszívesebben énekelni hallotta volna őt! De hiszen a beszéde is csupa éneklés volt!

– Ugye segítesz nekem, hogy a testvérekem is ilyen gyönyörű szép formát öltsenek? – búgta-dorombolta Hangozska, huncut tekintettel is megtoldva a kérést. – Biztosan őket is életre tudod kelteni, ugyanúgy ahogy engem! – És máris vont maga után a Fény Apródját, apró kezét a tenyerébe csusszantva.

Az Apród 4-5 billentyűt is végig próbált néhányszor, egyre erélyesebben, de nem sikerült több hangot megszólaltatnia.

– Hadd próbáljam én is! Ugye csinálhatom? – rázta fel a már csüggedni látszó égi jövevényt Hangozska csicsergése. Élvezte újonnan keletkezett képességeit, és határozottan a billentyűzet elé állt. Meg sem fordult a fejében, hogy őt is kudarcra készítheti a hangszer. Jobb kezével egy kvart-akkordot fogott be, mely billentyűk alatt három édestestvére és saját eddigi otthona volt, s a hangszer azonnal engedelmessé vált.

Ha Hangozska világrajötte csodás volt, ez az akkord fantasztikus erejével és forrás-tisztaságával, teljesen ámulatba ejtette a Fény Apródját. Mintha egy óriási zenekar szólalt volna meg fanfárként! Lenyűgöző csendből tört elő fényesen a négy hang, mint egymással kört alakító gyermekek a következő játékhoz készülődve. Az egymásba kapcsolódó kezek simítása, az összekacsintó szemek csillogása, a lábak, karok lágy hajlítása, a talpak toppanó üteme, a fenséges harmónia méltósága, mind-mind benne volt ebben a szellem-üzenetben. Szépen, egyenletes ívben emelkedett és gazdagodott a hangzás, mindig új és újabb hangszerek kapcsolódtak be és önmagukat feledve olvadtak egygyé. A felfokozott várakozás és varázslat csúcspontján, egy hatalmas bronzkorong gongütésére három nagyobbacska gyermek termett Hangozska és a jövevény előtt.

– Á-Mi, nővérekem, már megint alig bírtalak felébreszteni! Hű, de gyönyörű vagy! – ugrabugrálta, táncolta körül Hangozska a bájos arcú, ugyancsak bronzvörös hajú kislányt úgy, hogy közben egyik vagy másik keze, de legalább is egy ujjacskája, vagy éppen az arca simult hozzá mindig valahol.

ÓDOR GYÖRGY:

mérleghinta

kuruc világ ez, egyre több a főnök
átnevezik, mit nehezen kiköltők
nyeglén odavetve, ki ettől boldog
(szerelem is könnyebb, ha kicsit olcsóbb)
elsirathatom, legyen bárhogy ezzel
érthetőbbé teszem egy újabb verssel
mivel e tartás erőmből szívárogo
ha más is kell, magamtól ennyit várok
már oly régóta egy bennem a szándék
nyugodtan értsd el, értékeljed másképp
bár olykor bátran kiállok magasra
s okosan visszaugrok önmagamra

Jelen

Nem gondolok semmire, ez a jussom:
egy pár bőrös virsli, fél szelet kenyér.
Az agyam levált mindenféle húsról,
terítő neked, hogy gondosan egyél.

A mozdulat fáj, már mindenem kopott.
Az időm is ennyi, nyitva résnyire.
Mint anyában, hol a gyermeke halott,
még el sem kezdi, és úgy is végzi be.

Közelkép

A szomszédban épp a gitárt pengetik.
Elváltak, s ki itt maradt, húr a társa.
Jó volna itt hagynom mindent nekem is,
másfelől tavasz, inkább akarása,

mi robbanótöltetet tölt egy lyukba
és fűzi a zsinórt gonddal, ügyesen,
arra gondol, amikor azt meggyújtja,
boldogságjelet rajzol az üvegen.

A székem roppan, mikor megmozdulok,
belülről nézzem a reszkető fákat,
szemetes vödört, a kutyát, ki futott,
s a lélegzetnyi csendet harapdálja,

aztán nem történik semmi, szüntelen
elalszik a zsinór, elalszik minden,
várakozunk, mi fejemre port terem.
Rázzák a rongyot a legfelső szinten.

Majd akkor

Ha költő leszek, nem írni fogok,
akkor már nem lesz efféle dolgom,
könyvem kínálom az Oktogonon,
a bevételt a kocsmába hordom,

reggeltől estéig csak árulok,
aztán estétől reggelig züllök,
a feslett úrinőket bámulom
alulról is, de inkább felülről,

vasárnap győztesen, mint a málna,
boldogságomban kipirosodom,
s hallgatom, ahogyan körbejárnak
engem sikongva a villamosok.

Kerülöm a hosszú-fehér asztalt,
kis kockás terítő az ölemben,
csak magamnak mondogatom, halkan,
de nagy baj, hogy hajléktalan lettem.

Takaró

Sötétedik. Csak magammal
beszélgetek éjjelente.
Minden fogamat megszámlolom,
lassan ízlelgetem az időt.
Mindkettő egyre kevesebb,
mint apró kavicsokat,
játszva rejtem őket nyelvem alá.
Legalább nem dadogok.
Ezzel leplezem a félelmeim,
éjjel és magamban.
Csak magammal beszélgetek,
lassan már nappal is.

Szelet vetett

Lehullva oszlik a fény a sarokba.
Nyeglén rádól egy fáradt gitár.
Az asztalon papírcetlik között
légytetem. Hanyatt, gyászruhában.
Az ablakon beoson egy idegen
huzat és mindent összekavar:
megfejthetetlen, elfuserált kép.
Valaki mindent a helyére rak.

SZ. PÓRDY MÁRIA

Facsuka

Emlékszel még Facsukára, akitől – talán óvatosságból –, el sem köszöntek az öreg naccságáék, amikor egy éjszaka elindultak nyugat felé?

A megüresedett ház emeleti részébe a katonaság helyezett el két családot, a földszinti két szoba-konyhás lakásba pedig két nagycsaládos lakó költözött. Az új lakók megörökölték az örökké zárkózó, talán a húszas éveiben járó, öreges kinézetű Facsukát.

Ott lakott az udvar végében, a szomszéd házfalhoz szorított, kis féltetős helyiségben. A pici ablakot sűrű függöny takarta, mögötte soha nem lehetett látni mozgást. A levélajtót mindig csukva tartotta, csak a lakat jelezte, ha házon kívül volt.

A háború után, míg az apácák lakták a város túlsó szélén a fehér falkerítés mögé rejtőzött zárdát, Málíka – mert ez volt a tisztességes neve –, hozzájuk járt aprómunkára, jó szóért és az éhenhalás ellen.

Hívták, hogy lakjon a zárdában, de ő ragaszkodott a sajátjához. Inkább korábban kelt, és télben-nyárban végigyalogolta a zárdáig tartó négy kilométert, este pedig vissza. Azt is mondhatnánk, így utólag, hogy talán ráérezett az elkövetkezendő eseményekre. Amikor feloszlatták az apácarendeket és mindenüktől megfosztották Isten szolgálólányait, bizony rövid idő belül az utcán találta volna magát.

A zárdán kívülre került apácáknál is nehezebben talált munkát. Érte nem nyúltak ki a segítő kezek a parókiákról, a varrodákból, a sekrestyékből, a kórházakból. Aztán egy nap meglátta a plakátot, amelyen az új textilgyárba hívták az embereket dolgozni.

A személyzetis gyanakodva vette fel, de kellett a munkáskéz a nagy cél, az élüzem cím elnyeréséhez, amelyről már a gyár avatásakor álmodoztak a kinevezett vezetők. Az elvtársnő frissiben át is keresztelte Málíkat Máriára, mert szerinte a Málíka név a múlt csökevénye, és ilyen névvel csak céltáblája lenne az embereknek.

Nehezen szokta az új nevét, sokáig nem is figyelt rá. Talán ezért is terjedt el róla, hogy barátságatlan, rátarti alak. Csak tudnák mire? Fonnyadt, száraz kóró, köszöriülték rajta a nyelvüket a hangadók. Se eleje, se hátulja, mondogatták, lóg rajta a köpeny, akárha karóra zsákot húztak volna. Az orra hármass hegyvonulat, hatalmas ornyílása, mint sötét alagút bejárata. Nézz ez tükörbe?

Ahol sok nő van együtt, mint a fonodában, ott a férfiakat különleges becsben tartják. Az élcelődés, ugratás minden napos. A fiatal lányok féltékenyen figyelik egymást, és ha lehet a mesterek, előmunkások, leszedők előtt élcelődnek, a másik kárára. Máriát ugyan nem sorolták a vetélytárs kategóriába, de gonoszkodó nyelvük nem fért meg a szájukban.Nézd a szemét, olyan közel ülnek egymáshoz, mintha egymást figyelnék,...Lehet-e szemébe nézni az ilyeneknek?...Meg se próbáld, Jani!, incselkedtek a jóképű leszedővel, nehogy örökre lehervadjon a férfiaságod!

Minden alkalommal szíven ütötték Máriát a gonosz szavak, de úgy tett, mintha nem is hallotta volna. Az egymásra utaltság mégis megteremtette azt a laza kapcsolatot, ami az állandóan futó gépek mellett szükségszerű. Ha megkérték, nem tagadta meg a gépsor hajtását a szomszéd gépeken dolgozóktól, míg ők kimentek a vécére, vagy a dohányzóba, cigarettaszünetre. És az övére is figyeltek, amíg evett, vagy a szükségét végezte.

Ha az orsókra akadálytalanul szaladtak a szálak, pihenésképpen másodpercekre leeresztette fáradt szemhéját. Vörös brokáttal függönyözött és elválasztott teremben

galambvér színű bársony estélyiben, hajában bársonyszalaggal Málíka énekelt az aranyozott székeken ülő hallgatóságnak. Mária a függöny kémlelőjén át, hátulról látta Málíkat és magában vele dúdolta a dalt... Melegség járta át a testét... A közönség a székekről felállva tapsolt és éljenezte Málíkat... A csöngetésére Mária kinyitotta a szemét. Megtelt csévéket jeleztek a lámpák, pirosan villogtak.

Facsuka a vasárnap délelőttöket templomban töltötte. Vajszínű törökmintás kendőjét, ahogy illik, mélyen az arcába ráncolta. Két copfjának vége a kendőrojtok alól a vállára ereszkedett. Szoknyája féllábszárig ért, nyáron is magasan záródó blúzt és mellényt viselt. A hideg évszakokban viseltes bekecsét szorította magához. A reggeli csendes misétől a gyermekmisét követő nagymiséig végig ülte mindegyiket. Az első oszlop mögötti padban ült, a hűvös, finom erezetű márvány takarásában. Gyóntatóját, a szelíd beszédű Endre atyát nagyon kedvelte, miatta várta meg a nagymiséit. A szentbeszéd alatt le nem vette róla a tekintetét. Úgy érezte, a szószékről mintha egyenesen őt szólítaná meg a beszédével.

A gyermekmisék idejére átült a padosorok elé elhelyezett padok utolsó sorába. Imára összetett kézfeje az ölében nyugodott, csak a közös imák idejére emelte az álla alá.

A sudár termetű, jóságos tekintetű József atyát, akit a Nyírségből helyezték ide, a gyermekmise szervezésével bízták meg. Feljebbvalói elégedettek lehettek, két hónap után megteltek a kis padok. A gyerekek mögötti padosorokban ülő anyukák rajongva itták József atya minden szavát. Utólag visszaemlékezve, talán jobban is, mint a gondjaira bízott báránykák.

A gyerekek lassan megszokták Facsuka látványát, csak akkor lendültek bökődésre a könyökök, ha az atya beintett az ének kezdésére. Facsuka imára összetett keze felemelkedett az öléből, egymásra kulcsolódó öklét a mellére tette, mint bűnbánáskor szokás, és monoton orrhangan bekapcsolódott az éneklésbe. Szemét behunyva, átszellemült arccal csak a belső dallamra figyelt, nem látta a feléje forduló, cinkos vigyorú kis arcokat és a tisztelendő bácsi szája elé tett mutatóujját sem.

A nagyobb gyerekek kezdték először Facsukának nevezni, mert szerintük fahangú éneklése közben pont úgy tátogott a szája, mint a partra vetett csukáé. A név gyorsan elterjedt és rajta maradt, míg az emlékezet őrzi.

Még ma is, fogyatkozó baráti körben, visszakalandozva a gyermekkorba, néha előjön a neve.

Emlékszel még Facsukára, akitől – talán óvatosságból –, el sem köszöntek az öreg naccságáék, amikor egy éjszaka elindultak nyugat felé?

Az emlékmorzsák is fogynak, a múltba vesznek.

Azok az évek következtek, amikor a padosorokban is ritkultak a hívők. Besúgók jártak a templomba. József atyát váratlanul áthelyezték egy határ menti faluba, ahova csak határsáv igazolvánnyal lehetett bejutni. A gyermekmise megszűnt, a tisztelendőért rajongó közösség szétszéledt.

A felnőttkor évtizedeiben mindenki megpróbált boldogulni, helyben, az ország másik részén, az elszántabbak az országhatáron túl. Még nem érkezett el az ideje a számvetésnek, a hátrahagyott évek visszapörgetésének, a „mire születtem”, „mi volt a feladatom a világban” kérdésnek. Még sok minden nem jutott eszébe az embernek, pedig ott voltak, az egymásra halmozódó történések rétege alatt, felidézésre, előhívásra várva.

Málíka jobban szerette a délutános műszakokat, mert ilyenkor volt ideje piacra menni, hosszasan nézelődni és szerény ennivalóját több napra beszerezni.

Szerette a piac illatát, a nyüzsgést, az alkudozók kis színjátékait. Vásárlásai visszaidézték a naccságáéknál töltött éveit. Ő járt asszonyával bevásárolni. Csodálta, ahogy a fillérekért hosszú percekig egyezkedett az árusokkal, amilyen határozottsággal választotta ki a csirkék közül a legsárgább húsuakat, ahogy finoman megcsipentette a kanálban feléje nyújtott túró állagát, ahogy hüvelyk- és mutatóujja apró szorításával kitapintotta a körte érettségét. Jó asszony volt az övé, még a copfját sem húzta meg soha, csak ránézett jóságos ibolyakék szemével és ő pontosan tudta, mit nem csinált jól.

Alkatra ugyan nem látszott, de Málíka szívós teremtés volt. Már egészen kicsi korában kezdte a kecskék legeltetését a bokros lejtőkön. Válogató állatok voltak, megállás nélkül keresték az ízletes ennivalót, naponta hatalmas területet jártak be. Kevés időt hagytak Málíkáknak a pihenésre.

A napokra kiadagolt kenyér és sajt sovány kosznak bizonyult, a cserjék takarásában egészítette ki kecsketejjel. Kitanították a nála idősebb pásztorgyerekek, hogy az első csermelynél azonnal mossa ki fücsomóval és sárral a kis bádognakupáját az áruló cseppek és szagok eltüntetésére.

Az asszonyánál soha nem szenvedett hiányt ételben, az éhezést csak a templom előtt kolduló öregember juttatta eszébe.

Nem is értette, mi történhetett, hogy egyik nap, mire felébredt, hűlt helyét találta a nagyházban lakóknak. Örzse, az új bejárójuk meglepetésében a tenyerét csapkodta. Azt mondta, na, akkor ő is megy, csak elébb még elhozza a faluból Sanyikát, a kisfiát. Lám, a Piros is pakol, viszi, amihez hozzáfért, na, ő soha nem tenne ilyent! Úgy látszik, a naccságáék komolyan gondolták, hogy hamarosan itt a világ vége, hallottam én, miről beszélgetnek. Hát, te? Veled mi lesz, kérdezte Málíkáától. Eddig is megsegített a Jóisten, mondta ő, meghallgat ezután is.

A gyóntatójának elsuttogott tanácskérés után egyenes útja vezetett a zárdához, onnan pedig, ha döccenősebben is, a textilgyárba.

A piacról hazaérkezése után a petróleum főzőjén pirított lisztes, köménymagos rántott levest készített. A naccságáék is ezt ették minden reggel, pedig nem voltak szegények. Úgy tartották, meleg, tápláló és egész napra gyógyszer a gyomornak.

A fonógépek zaja, az orsók, a szálak figyelése, az állandó talpon levés a műszak végére kiszívta az erejét. Jól esett a gyári koszt, nem volt válogató. Este azt ette, ami éppen otthon volt, előfordult, hogy csak vizet ivott. Fogta a pénzt, de az Úrnak bőkezűen adott, minden perselyezéskor.

Senki sem tudott róla, hogy Málíka éjszakánként útra kelt. Rálépett az ágya végében a padló alig észrevehető domborulatára, és a fehér fal nesztelenül szétnyílt. Mögötte, a hosszú, keskeny folyosót színes, villódzó fény világította meg. A folyosó végében két ünnepélyes ruhába öltözött nő várta. Bekísérték az öltözőszobába és avatott kezekkel galambvér színű bársony estélyibe öltöztették. Mire bebújtatták a puha, bordó lakkcipőbe a lábát, a fodrász is belekötötte a bársony szalagot a hajába.

Amikor a függöny mögül kilépett, a körös-körül arany stukkókkal díszített teremben a hallgatóság hatalmas tapssal fogadta.

A fátyolos, lassan erősödő dallam kitért az érzelmek kapuját, behatolt a lélek legrejtettebb zugaiba. Szülőföldjén, a kövér fűvű legelőkön, a karcos ormokon, a hegyek

karéjába zárt mezőkön, szelek bölcsőiben, a völgyek mélyén született balladákat énekelte. Megcsalt és gyilkossá vált szeretőkről dalolt, a hatalmukkal, erejükkel, vagy vonzerejükkel visszaélő csábítókról, az elbukott szerelmesek bujdosásba, halálba meneküléséről, koldus sorsra jutott rokkant harcosokról, halálukig üldözött betyárokról, vakmerő tolvajokról, a halálban való egyesülést választó párokról.

A függöny kémlelő nyílásán kukucskáló Málíka minden éjjel magában dúdolva együtt énekelt a művésznő Málíkával, és reménykedve várta, hogy az előadás végén megpillanthassa a feléje forduló énekesnő arcát. Csak egy villanásra! Annyira szerette volna látni azt a másik Málíkat, akit lelkében hordozott, aki éjjelente megtestesült álmaiban. Érte kelt útra minden éjjel, az ő dalait dúdolgatta pihenésképpen, az ő dalainak sorai sikoltottak megbántott lelkében. A fények kigyulladtak a színpadon és Málíka csak a körvonalait látta a közeledőnek, a részletek homályban maradtak. Aztán hirtelen sötét lett. Ilyenkor ébredt fel Málíka.

Az álmok közé ékelődtek a hétköznapiak és a vasárnapok, láncszemként kapcsolódtak egymásba. A lánc hosszabbodott, múlt az idő.

A fonoda történetének szomorú napja volt, amikor a gépsorról elszabadult az egyik orsó. Mária hatalmas ütés érzett. Abban a pillanatban a titkos folyosó ajtaja megnyílt, és a lökés berepítette. Az ajtó becsukódott mögötte, a folyosó színes fényei kialudtak. Végében ragyogó fény gyúlt, és meglátta a közeledő alakot. Málíka jött elé, galambvér színű bársonyruhában, bársony szalaggal a hajában. Most nem maradt rejtve az arca. Ismerős volt, az övé. És mégis más. Vonásai földöntúli fényben tündököltek. Feléje nyújtotta a kezét.

Emlékszel még Facsukára?

PÉTER ERIKA

Itt felejtve

Csattant, ahogy
rám zárta a kaput,
itt hagyott
egy csipetke hamut
alpakka-kanálban,
régí rozsdás krajcárt
kártyaasztalon,
harsány hangok közé
préselt dallamot,
fagyos arcok mögött
lappangó reményt,
makacs falevelet
tavasz peremén.

Futómadár

(Születésnapomra)

Hallom, ahogy halad
az idő. Felsebzi a lábam
az elfáradt cipő.

Futok. Hervadt hajam
fodrozza a szél. Röpül, s megelőz
egy száraz falevél.

Rohanok. Csüng rajtam
a bánat. A vadóc vadhajtások
szaggatják ruhámat.

Ezüst harmat hullik,
alkonyul. A futómadár szeme
homályba borul.

Állok. Csak az idő
siet. A távolban a végtelen
és egy csillagsziget.

Kőbe vésvé

Mi nem véstük padba,
sem fatörzsbe nevünk,
nem áltattuk egymást
szerelemmel,
nem köt össze utód,
vérvonal,
de mindkettőnk nevét
EGY kőbe írják egyszer,
s összeorladunk majd
ott lenn boldogan.

*

Táncos emlékráncok

(Osztálytalálkozó)

Számolatlanul is
loholnak az évek,
a székek visszanéznek,
padokban ülünk,
csüngünk egymás szaván
– eleven emlékek –
fények torrá,
tények ravatallá
rendezik helyünk.

Lehűlt történetek
lángolnak fel bennünk,
velünk halványulnak,
mint fáradt, őszi lomb,
múltunk legenda lett,
s egyenesebb minden,
mi régen ferde volt.

MESTER GYÖRGYI

Prométheusz

A Kaukázusban, merőben szokatlanul, hetek óta szakadt az eső. A láncok egyre rozsdásabbak lettek, míg végül elporladtak, felmondták a szolgálatot, és ő kiszabadult.

A keselyű épp másutt járt élelem után, amikor a szabaddá lett titán lemászott a sziklákról. Sok ideje volt, hogy rágódjon rajta: bűnt követett-e el, vagy jutalmat érdemelne érte?! A cselekedete felől gondolkodott, mármint hogy bűn volt-e ellopni a tüzet az istenektől, majd odaadni az embereknek, s megtanítani őket mindenféle mesterségre, hogy élni tudjanak az égi adománnyal? Hát szánni való bűnös ő, vagy legyen büszke, hogy adni tudott, és jót cselekedett?

Volt ideje rá, hogy kigondolja, s most már lehetősége is, hogy lemenjen az emberek közé, és megnézzze, mire használták az ő ajándékát.

Az első faluban, rögtön a kovácsműhely felé vette az útját. Örömmel látta, hogy a kovács éppen dolgozott, hatalmas izmai föl-le ugráltak, amint emelgette súlyos kalapácsát, s ütemesen kalapálta az ekevasat a vörösen izzó tűz fölött. Az udvaron lópatkót izzított, majd erősített föl az egyik segéd. A műhely sarkában halomban álltak az elkészült kaszák, kapák, ásók...és a fegyverek. Halált hordozó kardok, lándzsák, pajzsok, egyéb szűrő és vágó alkalmatosságok. A parasztok éppen arról beszélgettek, az ellenség már itt van a falu határában, elébe kell menni az újabb támadásnak, már így is túl sok a sebesült, a halottakról nem is beszélve. A szántás elmaradt, pedig épp itt lenne az ideje. Nem lesz kenyér, de lesz helyette ínség, éhezés, halál...

Prométheusz arca elborult. Mire használja az ember az ő jótéteményét?

De talán ez kivétel. Az ember nyughatatlan, nem bír megülni egy helyben, kell neki a harc, a torna, a testedzés....épp úgy, mint a titánoknak.

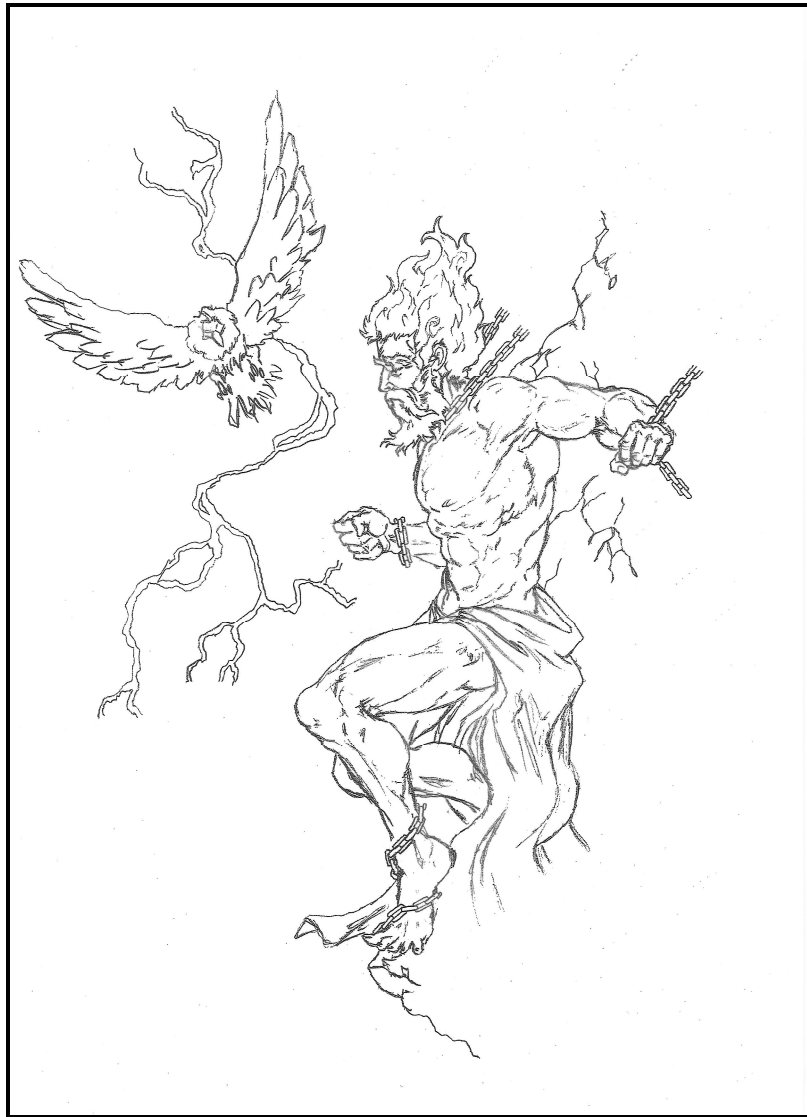
A következő állomás egy kisváros volt. Elvegyült a tömegben, s látta, hogy az emberek vidámak és boldogok. Mindenütt harsány jókedvet tapasztalt. Láthatóan valami ünnepségre készülődtek. A vásártéren nagy volt a nyüzsgés, pultokon a rengeteg portéka kirakodva, bódékban a sístergő hús, a lacipecsenye ingerlő illata csiklandotta az orrokat. Csapra verték a hordókat, folyt a sör, bor, ökröt forgattak a nyílt tűz fölött, parázson sült a kappan, a cukros tők, a tejbekukorica...

Nem tudta megállni, hogy meg ne kérje a vidám készülődés, sürgés-forgás okát. Tán a nagyvásár napja van? Dehogya. Maga nem tudja? Hát boszorkányégetés lesz a főtéren, délután fél ötkor. Előtte beszik, befal a nép, aztán mindenki megy a nagy látványosságra. Ha igyekszik, még maga is jó helyet foglalhat! És tényleg. A főtér közepén máglya magasodott, rajta két asszony, cölöphöz kötözve. Egyikük öreg, ráncos, de cseppet sem durva arcú, a másik még fiatal nő, talán az elsőnek lánya, arca kifejezetten szép, bágyadt, rajta megült a rettegés borzadálya. Nem kellett soká várni, és a feketecsuhás alakok égő fáklyával alágyújtottak a farakásnak. A tűz ropogva, sziszegve esett a zsákmánynak, és hamarosan elemésztette azt. Prométheusz legszívesebben sírva fakadt volna. Hát ezért, ezért fordult ő szembe az isteneivel? Ezekért az emberekért csalt, lopott, tette kockára az életét, adta át magát az örök szenvedésnek?!

Kiődalgott a városból, az erdő felé vette az irányt. Már beesteledett, amikor emberekre talált. Pattogó tűz mellett beszélgettek, erdei munkásoknak tűntek. Engedelmet kért, hogy közéjük telepedhessen. Élvezte a meleget, nagyokat hallgatott, fáradt volt és elkeseredett. Amikor a semmitmondó beszélgetés véget ért, az emberek nyugovóra tértek. Egyikük jóakaratóan figyelmeztette: Korán reggel tovább megyünk, és javaslom magának, tartson velünk, semmiképpen ne induljon az erdő felé!

Az emberek már szedelőzködtek, amikor fellobbantak az első tüzek az erdőben. A vártnál gyorsabban, vörös pírral köszöntött be a hajnal. Az elkapott félszavakból megértette, megbízásból, szándékosan felgyújtották az erdőt, mert a föld tulajdonosa nem adta el a területet, ragaszkodott az erdejéhez. Hát ellenlábasa tett róla, hogy ne legyen tovább ott erdő, a felégett földeken majd csak túlad a gazdájuk.

Ez volt az utolsó csepp a pohárban. Hát ezt tették az emberek a tűzzel! Lealacsonyították, a bosszú eszközévé tették. És ehhez járult ő hozzá, ehhez nyújtott segédkezet. Az egyik férfi ismét figyelmeztette, indulniuk kell, hamarosan ideér a tűz. Megköszönte, és amikor az emberek eltávolodtak, befelé indult az erdőbe, ahol a fák csendes lélegzetét már elnyomta a zúgó tűzvész iszonyú robaja.....

KEGLOVICH T. MILÁN rajza

MILLEI ILONA

Hommage à Toynbee

A köd szűrte halvány derengésben a század
– rabolni kész, sunyi, gyilkos –
erőtlen, de befogja számat.
Mióta is? Évezredek óta
csattog a korbács, vagy hallik más nóta,
s ki-ki tudása, hite szerint,
mi kedvesebb neki, azt választja megint.
S a romok közt, a véráztatta földből
hányszor született a régi anyaölből
újjá mindaz, mi évezredek óta emberi,
a tudás, a jóság, a szépség, mennybeli
ígéret - s aztán újra korbács...
De egy civilizáció sem kerülte el sorsát:
született és meghalt. Így megy réges-régen.
Így volt mindig, s így lesz időben és térben,
s majd eljönnek siratni egy új rend fiait
mindazt, mi szép volt itt, égi, európai.

Májusi este

Tavaszi hóhullás ez,
a nyárfa röpti pelyhét,
gesztenye virágja villan,
még alig nyílt,
de már viseli őszi terhét.

A cinkos ég - gondos szerető -
puhán öleli a várost, betakarja,
újhold kél, ezüstös fényű
lenge fátyolát
a házak fölé dísznek akasztja.

A májusi este őriz bennünket.
Érzem, a lelkem lelkedtől viselős,
nincsen árnyék, halál, gonoszság,
nem félek én sem.
Áldott a világ. Ma minden ismerős.

Pogány ima

Tűz, éhes lángokkal ékes,
amikor fázom, égess csak, égess,
víz, édes kortyokkal ízes,
szomjúságomban testeddel éltess,
vulkán, lusta lávától terhes,
boldogságomban szoborrá dermessz,

Föld, te örök, idő, te végtelen,
mikor magam vagyok, vigadjatok velem,
lassú táncot járunk fénylő alkonyon,
tündökölj, élet! Tiéd a hatalom!

A szerelem táltosa

Paripám, paripám, táltos paripám,
lombokat csókoló gyönyörű paripám!

Hajam szála fodrozódik,
köldököm íve világít,
combom szorítása csillagok botlása,
szerelmem tűzcsóva, háborúk romlása.

Paripám, paripám, táltos paripám,
hegyeket csókoló gyönyörű paripám!

Körmöm félholdjának fehér fénye,
szemem sugarának éjszín sötétsége,
fogam csattogása asszonyi kegyelem,
téged szolgál híven, szigorú szerelem.

Paripám, paripám, táltos paripám,
felleget csókoló gyönyörű paripám!

Tavaszodik

Kígyóbőrét újra levedli az idő,
az erdők fölött szerelmes szél füttyül,
tavaszodik. A porrá aszott avar
elmúlás-szagába jázminillat vegyül.

Te elindultál rég a messzeségbe,
látom, ahogy zsugorodik alakod,
fogaid köpöd a hónapok lábához,
hulló hajadnak emelsz kalapot.

Ahová igyekszel ott több a jázminillat?
A napfényben ragyog a végtelen?
S, ha kérlek, hozol az élet vizéből,
mondd, hozol a markodban nekem?

Törvény

Ködből lettem, köddé válok,
lábam előtt víg bohócok,
utánam szép, komoly talár
redőibe búvó halál
integet.

MILLEI ILONA

Wonderful life

Orgona hangjaira ébredt az asszony. A szemközti templomban már elkezdődött a mise. Sokáig aludt, most jóleső érzéssel nyújtózkodott. Kinézett a borús égre, fázósan kapta magára pongyoláját. Az ócska, divatjamúlt ruhadarab ismerős meghittséggel ölelte körbe kissé már megereszkedett alakját. Hiába, a negyven év...

A konyhában föltette a kávé, rágyújtott. A lánya már nem volt otthon, valami vasárnap délelőtti mulatságra ment a fiújával. Ahogy erre gondolt, eszébe jutott az is, mire kérte őt az alig tizennyolc éves fruska. A kérlelő, hamiskás hangszín volt férjének hangjára emlékeztette.

– Mamika! Olyan jó lenne, ha délután elmennél itthonról!

Hát igen! A fiatalok szeretnének egyedül maradni a lakásban. Érthető. De hová menjen így, egyedül. A barátnője elutazott a rokonaihoz, mást meg, ugyan kit hívhatna? A barátja nemrég hagyta el, talált egy nála fiatalabbat, gazdagabbat. Sóhajtva végigsimította tenyerével a felsőttestét. Kicsit irigykedve gondolt a lányára. Lassan szürcsölni kezdte a kávéját. A forró fekete égette a szája szélét, a nyelvét, mégis jólesett.

Csend lapult a ferencvárosi bérházban. Vasárnapi húslevesek és rántott húsok illata vegyült a nem túl messzi gyár ki tudja milyen vegyszerének nehéz szagával. A szomszédban hirtelen megcsörrent a zár. Az ott lakó fiatal pár vékony, szőke kisfiával ünneplőbe öltözve vonult végig a körfolyóson. A fiatalasszony kedvesen beintegetett az ablakon, büszke pillantást vetett hórihorgas, jóképű férjére. – Az állatkertbe megyünk! – vetette oda jó hangosan, hogy a folyosó zárt ablakainak védelmében, a függöny mögül leskelődő, két szomszédos öregasszony is meghallja. Aztán szapora léptekkel a férje és a fia után indult. A függönyök dühös libbenéssel csúsztak a helyükre.

A zaj felriasztotta a földszint sárga, ütött-kopott keramitján alvó macskát. Lusta, lassú mozdulattal fölállt, a porolóhoz dörgölődött. Fakó, vöröses szőrért felborzolta, nagyot fújtatva leült. Hatalmasat ásított, hamis, szürke tekintetével követte a kapun kifelé igyekvőket.

Hangosan beindult egy magnó, Wonderful, wonderful life, wonderful life – szállt a dal. Az asszony fősóhajtott. Vízet engedett a mosogatóba, gyors, határozott mozdulatokkal mosogatni kezdett. Arra gondolt, milyen jó lesz holnap az üzemben. Munka közben az asszonyokkal jóízűt beszélget majd. Hétfőn délelőtt mindenkinek akad mesélnivalója. Még a kövér Kovácsnének is, akit az ura részegségében jól helyben szokott hagyni. Kovácsné, hogy titkolja, mindig kitalál valami mesét, de ezeket már úgysem hiszi el senki a műhelybeli asszonyok közül. Mikor belekezd a történeteibe, cinkosan össze-összenéznek.

Mindegy, legalább beszélgetnek, így gyorsabban telik az idő, és az ember már nem is érzi magát annyira egyedül.

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

IX. Ómen*

Utam – kopott holló – fejemen trónol
és gyűlölöm az ősz, a színes, nagy halált
és félem az életet a pávamadárt,
mely tollát terítve utamon pózol:

a szépet elvetem: mind torz, álnok bálvány,
imádja önmagát, megnéz és arcul csap;
sötét gyalog vagyok sorsom sakktábláján:
kockákon más léptet, míg dobozba térek;
s álmodtam sárkányt, hogy szállt az ég-azúrban,
báránfelhőknek Jordánba hullt a vére.

Zavart lelkem lángol s nem ért a szóból
(mint az ember, ki sosem változik:
ádázul gyűlöl és félve álmodik),
míg szívem újra múzsájának hódol.

X. Költészet*

Míg szívem újra múzsájának hódol
sziget-sár emelkedik mély, zavaros tóból...

Múlt, jelen vagy jövő? végül egyre megy;
saját időt élek s mindent elvetek.

Lét nélkül a költészet mit érne? anyag!
s költészet nélkül a lét – nem formált agyag.

S kit megérintett a pokol hét ujja;
hite elveszik s nem jön vissza újra.

A csend szavát hallgatom égő szemekkel
s miként a valóság, jön képzeletemhez:

Az Úr hatalmas, úgy hiszem védtelen
pedig csupán gyarló lelkem végtelen.

S felnőtt gén-spirálomban is él a gyermek;
Test és Lélek Univerzuma a versnek.

* Részletek SÁRKÖZI LÁSZLÓ: *Belső világ* c. szonettkoszorújából

GYÖRGYPÁL KATALIN

Apám börtönevei **

Elmúltam már 62, amikor egy kora tavaszi hajnalon, sok-sok heti, vagy inkább több hónapi kellemetlen hajnal után – egy nagyon határozott, nagyon mély, nagyon keserű és nagyon beazonosítható érzésre ébredtem. A teljes elhagyatottság érzésére. Ledermesztett és furcsa módon valamelyest felszabadított. A gyakorlattól eltérően azonnal megfogalmazódott bennem, ott, akkor, félálomban és ledermedtségemben: *ez az*. Pontosan ez az az érzés, ami elől egész életemben menekültem, amit elfojtottam, ami nem létezhetett számomra így, ebben a megnyilvánulásban, ezzel az erővel, ekkora hatással: ez az a hajnali érzés. Egy 61 évvel ezelőtti érzés.

Ellenőrizhetetlen. Soha nem fogom ép tudattal, józan gondolkodással, tudatos emlékezéssel bebizonyítani, vagy pláne ellenőrizni. Mégis teljes volt, és most is teljes bennem a bizonyosság: ez az az érzés, annak a hajnalnak az érzése, ébredése, aminek éjszakáján, egy május végi éjszakán apámat elvitték, és csak az úr maradt. A teljes úr, az elhagyatottság, az elhagyottság. Ennyi, és nem több. De nem is kevesebb.

Ma már nagyon sok a csonka család. Túl sok gyerek nem ismeri az apját. Vagy alig ismeri. Nem jelent semmiféle szenzációt, kirívó példát, ha egy gyereknek nincs apja. Nincs, hát nincs. (Nem állítom ezzel, hogy jó ez így. Csupán rögzítem a tényt...) De nekem volt. Csak megfosztottak tőle. Ártatlanul vagy sem, politikai okokból vagy sem, az egy gyereknek teljesen mindegy. Nincs. Ennyi a lényeg, a leglényeg, a kiinduló és a végpont.

Nem tudom, mert nincs meg bennem az az érzés, milyen az, ha egy apa játszik a kisgyerekével. Karjára veszi. Beszél hozzá, kötődik hozzá szavak nélkül. Túl kicsi voltam, amikor elvitték apámat azon a kora hajnalon, alig múltam egyéves. Idegen volt, amikor hazatért öt év múlva. És idegen voltam neki én is.

Furcsa volt, hogy ennyire ledermesztett mindez, ennyi év után. Voltak nehéz pillanatok az életemben már ezért, olykor ha gyereket láttam mindkét szülőjével, vagy ha egy apa kisgyerekét karjára vette, becézte. Nem mindig, természetesen nem mindig. Csak néha, csak olykor volt nehéz. Átléptem rajta, vagy inkább átugrottam, mint ahogy egy szakadék fölött átugrik az ember. Nem néz le, nehogy elszédüljön. Csak ugrik, és szerencsésen átér.

De azon a hajnalon nem volt hova ugranom. Álomból ébredtem. Nem tudom, mit álmodhattam, de ha tudnám, se' sokat segítene. Tény volt, egyszerű tény. „Ez az.”

Nővérem emlékezett apámra, apánkra, apjára – játékaikra, együtt töltött éveikre. Amiből én később is valahogy kimaradtam. Ők újrajátszották régi játékaikat, óvodás játékaikat az iskolás években. Engem nem szívesen vettek bele, olyan nagyon meg sem lepődtem ezen. Az ő régi közös játékuk volt. Nővéremtől is elrabolták azt az öt évet. Mintha csodálkoztak volna, hogy én nem emlékszem arra a játékaikra... és mintha fájt volna apámnak, hogy én nem emlékszem.

De hát velem még nem igazán játszhatta! Alig egyévesen...

Kívülről nézve aztán egészen rendes család lettünk. Nyaraltunk, kirándultunk, apánk sokat foglalkozott – főleg a nővéremmel, de bizonyos területeken velem is... aztán mindez másképp alakult, ahogy nőttünk. Mint minden más családnál. Néha szó került a börtönövekről. Az

életrajzokban ez sokáig külön nem is szerepelt – apám a Magyar Néphadseregben szolgált 1955-ig, és kész. Később már beleírtuk, beleírhattuk. Egy mondat erejéig, megvolt a hivatalos szöveg, a „koholt vádak alapján” kezdetű, de számomra nem jelentett semmit... Már régen nem írom be sehová.

Homályba veszett az a májusi hajnal.

Aztán a börtönévek is. Nyilván apám sem szívesen emlékezett rájuk. Legjobb barátja pedig onnan „származott” – mély és tartós barátságuk barátjának élete végéig megmaradt. Barátja halálakor láttam könnyeket először apám szemében. Olykor kettesben mentek el beszélgetni... Nem nehéz feltételezni, hogy talán az az öt év is újra és újra szóba került köztük. Talán az egyetlen ember, akivel erről igazán és őszintén beszélhetett. Vagy talán beszélni sem kellett...

Később, a rendszerváltást megelőző időben újra felmerültek azok az évek... de már nagyon keserűen. Apám nem volt hajlandó beszélni róla a régiakkal, vagy a régiokról. Túl keserű volt már, nem volt ereje palástolni maga előtt a veszteségét, régi álmai összeomlását. Hiszen felépített egy másik életet. Ami azonban már nem olyan volt. Sikeres, de nem olyan.

Én pedig mindig, hosszú évtizedeken át csak másokat figyeltem, másokat sajnáltam, mások kedvét kerestem, hogy jobb legyen nekik. Csak én nem voltam sehol.

Mert nekem mindez nem jár. Hiszen az én apám börtönben van. Ezért én nem vagyok, nem lehetek „oké”. Hiába múltak el az évek, hiába volt már itthon apám évtizedek óta, sőt meg is halt már sok éve – én nem lehetek oké. Mert az én apám – nincs. Később kiderült: börtönben van. Tehát nincs.

Anyám mindent megtett, hogy ne vegyenek el tőle minket. Dolgozott reggeltől késő estig. Jó helyen voltunk, az ő anyjánál, Nagymamánál. Akkor persze nem tudhattuk, hogy az egyetlen kiút. Vagy az intézet, vagy a Nagymama. Anyámra alig emlékszem abból az időből. Még aludtam, amikor elment, már aludtam, amikor hazajött.

Az elhagyottság keserű-fájó érzése kisgyerekként is elfogott, egyszer egészen biztosan: amikor lázasan és nagyon gyengén korán felébredtem, anyám pedig ugyanúgy elrohant, mint máskor. – Hívd ki az orvost! – kiáltotta vissza az ajtóból Nagymamának... akkor ez valahogy nagyon fájt, pedig sokszor voltam beteg. Igaz, annyira talán nem sűrűn. De a többi betegség időszaka valahogy elfelejtődött, ez a magányos hajnal azonban megmaradt. De inkább csak fájt, nem dermesztett le, mint most, 62 évesen az „ez az!” elhagyottság. Egy valami közös bennük: a kiszolgáltatottságom, a tehetetlenségem, az, hogy a helyzet megváltoztathatatlan. Apám nincs. Anyám elmegy, ha beteg vagyok is.

Nyári délelőtt van, szikrázik az ég, mégis mindig elfog a hiány érzete. Tudom, nem vagyok egyedül. Mondják, Isten hiánya is űrt okozhat. De ez nem az a fajta hiány. Ez valami más. Annak a hiánya, hogy azt az elhagyatottságot soha nem beszélhettem se ki, se meg senkivel. Nemrég valakinek utaltam apám börtönéveire, de meg sem hallotta, számára ott és akkor nem volt fontos, vagy azt gondolta, hogy nem fontos információ a számára. Ép, józan ésszel tökéletesen megértettem akkor is, őt is, és azonnal továbbléptem. Még azt sem állítom, hogy igazán fájt volna, vagy megérintett volna. Csupán egy kis adalék, egy jellemző adat a sok közül. Azt mondom: apám börtönben volt 5 évig – és mintha nem is mondtam volna semmit. Mintha meg sem szólaltam volna.

Sokszor hát meg sem szólalok.

Ki tudhatja teljes bizonyossággal, akkor is így alakult volna az életem, ha nem omlanak össze apám álmai, ha nem megy anyám tönkre olyan gyorsan, ha a nővérem nem adja fel olyan korán az életét, ha, ha, ha...?

Sógorommal egyszer voltunk édesanyja sírjánál. Már nővérem halála után. Sógorom édesanyjára is emlékszem, persze: nagyon kedves, nagyon rendes, egyszerű nő volt. Elnéztem az évszámokat a sírkövén.

– Nagyon korán meghalt az anyám – mondta akkor a sógorom –, képzeld, még csak 59 éves volt!

– Igen?!... – eltűnődtem egy rövid pillanatra. – Anyám meg csak 58 – válaszoltam aztán önkéntelenül.

– Én azt hittem, sokkal több! – válaszolta, és őszinte meglepődést éreztem hangjában. Pedig évekig laktak együtt. De anyám egészsége nagyon megromlott. Az a bizonyos öt év – ki tudja, mennyit számított?

Hiányzott a férfi-kisugárzás. Nagybátyámnál laktunk, hivatalosan bizonyára az ő nevéen volt a lakás, de Nagymama szobájában laktunk mind a négyen évekig: anyám és a nővérem is. Nagybátyám a maga módján szeretett – de az nem olyan, nem az a fajta védelmet nyújtó férfi-erő, ami óv egy gyereket. Még ő maga is szinte gyerek volt, Nagymama meg különösen kisfiaként kezelte. Más férfira nem emlékszem. Egyáltalán nem. Nem tudom, milyen lehet egy férfi gyengéd kisgyerek-érintése. Elhúzódom inkább, ha közeledne felém egy kéz. Apámtól 6 évesen sokáig félttem. Hiába volt jelen: nekem idegen volt, egy idegen férfi, akitől félni kell, mint minden idegentől. És talán neki is nehéz volt elfogadnia engem. Egy számára idegen kislányt, akinek furcsák a szokásai, szorongó, és szinte mindentől és mindenkitől fél. Később ez megváltozott, persze, bár inkább vakmerő voltam, mint bátor... de ez már „egy másik történet”.

Azt sem lehet tudni, hogyan is lehetne, hogy apám érzés-elfojtó természete is közrejátszott-e mindebben. Hogy ha otthon marad, hogyan alakul mindez. Nővérem szerette a fiúkat, sokszor volt szerelmes, családja lett – és szinte családja rabjává vált. Minden egyéb meglévő tehetsége ellenére és mellett. Társfüggő – azt hiszem. Az az 5 év...? Nem merem mondani, hogy attól a hiányzó 5 évtől. De azt sem merem állítani, hogy nem. Ő többet érzékelt a férfi-erőből, hiszen majdnem 4 éves volt már azon a bizonyos hajnalon.

Vele sohasem beszélgettünk erről. Igaz, sok minden másról sem. Túlságosan különböztünk egymástól. De ehhez aztán tényleg semmi köze annak az 5 évnek.

Viszonyunk – gyakran igencsak rossz viszonyunk – alakulásához azonban nagyon is.

Nem tudom, miért volt velem annyira ellenséges. Joga van a nagyobbaknak nem szeretni a kisebb testvérét, aki „kitúrta”, aki miatt kevesebb figyelem jut számára, aki pedig egyébként is a középpontban szeret lenni, aki a nagyszülők szemefénye is, és semmilyen figyelem nem elég neki. Gyanítom, inkább másfajta szeretetre vágyott, mint amelyet adni tudtak. De hirtelen, egyik napról a másikra már apja neki sincs, és mivel – velem ellentétben – jól ismerte, hatványozottan hiányozhatott neki. És a másik nagyszülők is eltűntek az életéből – anyai nagypapánk születésem előtti évben halt meg, a másik nagypapa apánk börtönévei alatt vidéken –, és anyja sincs soha otthon. Talán tudat alatt engem okolt apja – apánk – hiányáért, a sötét szobáért a villalakás helyett, minden rosszért, ami érte? Nem tudom, bizonyára ő maga sem tudta. De bántott, amikor csak tehetett. És sokszor tehetett. Ő sem érezte azt az erőt, azt a védelmet, amire neki is szüksége lett volna. Hát továbbadta nekem a szenvedését... Józan ésszel nagyon is jól tudható, megbocsátható, belátható. De a tény tény marad: nem tudtam magam megvédeni vele szemben. Nem is ösztönöztek arra, hogy megvédjem magam. Nagymama szelídebbnek tűnt, vagy nővéremet jobban szerette, vagy őt jobban megértette, vagy ezer más okból – szelídségre nevelt engem egy nagyon nem szelíd nővérral szemben...

Sok igazság volt ebben is, sok helyzetet átvészelttem ezzel a tudással, a szelídség belső erejével.

Csak a viszonyunk nem javult sehogyan sem a nővéremmel. Rövid időszakokat leszámítva felnőtt korunkban sem.

Az az 5 év, ami alatt és ami miatt nővérem teljesen „elvadult”? Anyámmal sem voltak olyan jóban, később még annyira sem. Az első unoka – nővérem kisfia – megszületése előtt változott a helyzet, de akkor meg én nem voltam itthon éveig. Pontosan 5 évig...

De ez már nem egészen és nem csak annak a bizonyos 5 évnek közvetlen következménye. Csak valamelyest.

Sokáig hittem, hogy az az 5 börtönév örökre elmerült a homályban, az éjben, a „mélységesen mély kút”-ban. Hittem, mert hinni akartam. Valóban, sok évig eszembe se jutott. Egy adat volt az önéletrajzban. Olykor, ha korombeli társakkal szóba került, nem talált érdeklődésre, hát ejtettem a témát, mint ami valóban nem is fontos...

Korombeli társaim? Sok fiúpajtásom volt. Fiúkkal szerettem inkább játszani, repülőmodellt készítettem, amit kislányok nem szoktak, vasutat kértem és Märklin-építőt, később repülni jártam, ami férfivilág volt akkor is, még inkább, mint ma. Jóban voltam a fiúkkal – ha beszélgetni kellett, meghallgatni, ott lenni, együtt csinálni valamit. De csak ezt és ennyit. Hozzám ne nyúljanak! Közel ne jöjjenek!

Jóval később arra gondoltam: apám talán fiút akart a nővérem után, de mivel lány lettem, úgy fogadott el, hogy fiússá váltam. Igaz, vagy sem, nem tudom. Sőt, talán egyre inkább arra hajlok, hogy nem egészen igaz, talán nem így igaz... Egyszerűen 6 évesen szembetaláltam magam egy hús-vér idegen férfival, aki ott lakott, aki a nővéremnek az apja volt, azt mondták, nekem is – de nekem idegen maradt sokáig. Végül apunak kezdtem szólítani – miután félénken megkérdeztem – talán anyámat? –, hogy szólíthatom-e így saját apámat – de hogy mennyire éreztem sajátomnak, és ő mennyire érzett sajátjának? – 5 év az 5 év. Se több, se kevesebb.

Nem emlékszem, hogy a „kislányom” megszólítás túl gyakran elhangzott volna a szájából. Vagy valaha is elhangzott volna. Lehet, hogy csak én nem emlékszem. Lehet, hogy katonanevelése, vagy még korábbi családi hagyományok adtak más szavakat a szájába. Lányának tudott és mondott, természetesen. Olykor védett, olykor segített, és néhány évig sok időt töltöttünk együtt. A kirándulásokat, a sport sok formáját is neki köszönhetem. Miért és mitől változott újra hűvösebbé a kapcsolatunk? Talán részben attól is, hogy megromlott anyámmal a házasságuk... Előbb közvetíteni próbáltam kislányként, aztán inkább anyám pártjára álltam? – ez már mind következmény. De a házasságuk megromlása és az az 5 év – nagy kérdés.

A felszínen pénz, pénz és pénz. Hová lett apám sífelszerelése? A fényképezőgépe? A horgászfelszerelése? A nem-tudom-mije? Kinek adta el anyám? Mennyiért? Miért csak annyiért? Nagy összeveszések anyám öccsével, akihez sok minden vándorolt, gyanítom, nem túl sok pénzért. Anyám haláláig nem is beszélt aztán saját öccsével. De hát éveig az ő lakásában laktunk, anyám bizonyára sokszor tartozott rezsivel és minden egyébbel, különben sem tudott soha bánni a pénzzel – ellentétben öccsével, aki kezdettől fogva a banki szférában dolgozott, és nem eredménytelenül.

Pérez, pénz, pénz. Kicsi a szolgálati lakás, nem olyan, nem úgy. Anyám sokat költ, minek annyi csokoládé egy gyereknek (nővérem élt-halt a csokoládéért). Végeláthatatlanul.

A mélyben azonban biztosan más volt. De az az ő titkuk, az ő magánéletük. Ami felszínre jött: a mélységes csalódás.

Mi van, ha apám vezérkari tiszt marad? Vezérkari alezredes volt 1950-ben, 36 évesen... Mi van, ha otthon marad, nem tartóztatják le? Imádta a nőket, a nők is imádták apámat. Mindig és mindenhol. Egy ludovikás tiszt nagyon tud viselkedni. Udvarolni. Társalogni.

Egyszer felállt az asztaltól, nyilván a vasárnapi ebéd-asztaltól, mert „csúnyán ettünk”. Én, vagy a nővérem, vagy mindketten. Nem emlékszem. De apám képes volt inkább nem enni. Mert „nem tanítottatok meg a gyerekeket rendesen viselkedni. Normálisan enni.” Azaz kifogástalanul használni a kést-villát, a szalvétát és minden mást.

Nagyon-nagyon sok év múlva egyszer a nagybátyámmal ebédeltem, náluk. És elképedtem. Mindenki úgy étkezik, ahogy akar. De azért mégis elképedtem. Apámnak feltehetően teljesen igaza volt. Nem tanítottak meg minket szabályosan étkezni. Hogy tanítottak volna meg, ha ezt ők maguk sem tudták? Ami egyébként nagyon megdöbbenett, tudván azt, hogy nagybátyám papája – nagyapám – neves szerkesztő és zenekritikus volt. Szóval, „nem tanítottatok meg” – és erre nem nagyon volt válasz. Ő maga nem tehetette, nem taníthatta meg, mert – elvitték. 5 év az 5 év. Ennyi. Anyám talán akkor, talán máskor megjegyezte szelíden, hogy „Lacikám, hát itt sem voltál” – de ezt nem lehet annyira szelíden mondani, hogy ne fájjon. Ne fájjon maga a tény: nem volt itthon. És nem jószántából.

Persze, megtanultuk használni a kést-villát. Harminckétféle kés és villa használatát ugyan nem, de néhányét azért mégis. Ízelítőt kaphattunk a „porosz” nevelésből is. Módjával, mert anyám tigrisként védett minket apám indulataival, szemrehányásaival szemben. Nővéremmel nehezebb volt: ő már lassan kamaszodott, kibukott minden korábbi problémája családdal, szeretetlenséggel... Vele kicsi korában sem volt könnyű, ahogy mesélték. Akaratos volt a végtelenségig. Ami szerintem nem baj, de szerintük ezek szerint baj volt... Ő amúgy is az akkori időket számítva „normális” villalakásban eszmélt. Erkéllyel, kerttel, a kertben egy kakassal – hogy került a Menta utcába, egy budai villa kertjébe kakas? – karácsonykor óriási karácsonyfával és ajándékokkal, amiket később mindig emlegetett, „pesztonká”-val, és főleg otthon volt anyja is, munkából hazajött fess, jókedvű, sármos-egyenruhás apja is, vendégek jöttek, és ők vendégségbe jártak, és nem akárhová.

Nekem kicsit más jutott. Mindebből a hiány. Se villalakás, se kert – a Logodi utca pora inkább –, óriási karácsonyfa egyszer biztosan volt, máskor talán kisebb –, nagymama kalácsot is sütött, nagy ritkán otthon volt anyánk is... nyilván vasárnapi ebédek lehettek. Akkor szombaton is dolgoztak, anyám vasárnaponként még falura is járt, ráadásul szerette. Meg egy dacos, élénk, a húgát nem-szerető, bántó nővér állt előttem.

Én azóta is jól érzem magam „puritánabb” környezetben. (Még lehet, ezt Vízöntő csillagjegyem is elősegíti.) Nővérem mindig többre vágyott – amellet, hogy lelke mélyén mindig félt, megint előfordulhat, hogy elvesz mindenünk, mindenük. Pedig nem a tárgyak elvesztése az igazi baj sohasem... amit tudat alatt ő is „tudott” – társfüggőségében (vagy legalábbis közel-társfüggőségében?). És az is tény, hogy sejtjeimben érzem: a szegénységből, a pénztelenségből mindig van kiút. Láttam, tapasztaltam, átéltem. Érzelmihiányból azonban – nos, nem biztos, hogy igazi kiút létezik.

De hát mindig azt mondták, semmi baj nincs! Anyám szeret, nagymama szeret, már béke van, azaz nincs háború, nagybátyám is szeret, mindenki szeret – nővéremről nem szólt a fáma, apámról meg pláne nem –, hát akkor mi baj van?! Semmi. Csak beteg voltam újra és újra. Alultáplált. Ami furcsa, mert „a nővére, nézzék meg, majd kicsattan, szinte dundi! Nem rajtunk múlik!”

Tényleg nem. Ezt tudták nyújtani, erejükön felül is. Ilyen idők jártak. Sokakra ilyen idők jártak. Hát ránk is. Anyám elvált, mert el kellett válnia ahhoz, hogy... nem is tudom pontosan, mihez. Talán, hogy legalább öt ne tartóztassák le. (Hogy mit szólt ehhez apám a börtönben, azt nem tudom. Talán azonnal fel is fogta? Ha egyáltalán megmondták neki!) Anyám sikeres volt a munkahelyén. Csak éppen alig volt otthon. „Gyerekeit példásan neveli” – állt a jellemzésében. Bizonyára. De hogy mikor? Éjszaka mosott ránk...

Nagymama nevelt igazából, ő mesélt, ő vitt sétálni, ő főzött-mosogatott-etetett, ő járt a piacra – velem –, ő védett meg – amennyire tudott – nővérem indulataitól. Ő mesélt, és néha énekelt. A Berg család, tagadhatatlanul a régi Berg család, a zenekritikus-szerkesztő Fodor nagypapa szabad szellemiségével ötvözve.

Nekem mindez mégsem volt jó. A Vár, ahol sétáltunk néha. Untam egyedül, pontosabban lassan sétálva a nagymamával. A sötét szoba, ahol egyedül játszottam, hiszen nagymama a konyhában ügyködött, vagy nővéremmel tanult. Vagy néha valóban teljesen egyedül voltam a lakásban... Óvodába engem nem vettek fel. Hiszen ott a nagymama. (Nővéremet azonban igen, és nem is tették ki „azután” sem – pedig ott volt neki is a nagymama...)

Nem tudom pontosan megmondani, mi nem volt jó. Hiszen később gyerekekkel játszottunk az utcában. Autó alig járt, hát kinn lehettünk. De mindig hiányzott valami. A fény, a biztonság, az élet. De nem mondhattam, mert hiszen semmi baj sincs! Engem mindenki szeret!

Csak apám nem, aki – nincs. Nem is beszélnek róla. Nem is létezik. Fénykép sincs. Egyszerűen nincs fényképe! Nincs, persze, hogy nincs, mert mindent elvittek, amikor letartóztatták, most már tudom – minden fényképet, minden iratot. Hiszen házkutatást tartottak, mégpedig alaposat. A kapott 13 évet meg kellett valamivel alapozni! De örülni kellett, mert ő életben maradt. A főnöke nem.*

A Berg család, nagymama családja sem volt egyszerű család. De apám családja, az Eckert család sem, akkor már vidéken (kitelepítve, de ez most részletkérdés csupán...). Ebből pedig az következett, hogy nem jártak össze, nem találkoztak, a másik nagypapa amúgy is meghalt úgy egy évre rá, hogy apámat elvitték, a másik nagymama maradt – de számomra ő sem létezett. Tehát a nála még meglévő fényképek sem léteztek. Bár itt is, Nagymamánál kellett volna, hogy legyen fénykép apámról... De nem emlékszem, hogy megmutatták volna apámat még fényképen. Nem emlékszem, hogy láttam volna. Egy számomra vadidegen, izgatott, lelkes férfi jelent meg 1955 nyarán nagymamáék lakásának ajtajában.

Akkor már tudtam, hogy mégis él az apám, van, létezik, csak – vidéken. Nekem ezt mondták. Aztán egy jóakaró-kárörvendő szomszéd „néni” megvádolt azzal, hogy hazudok. Mert nem vidéken van, hanem börtönben. De ez már pár évvel később volt, apám hazatérése előtt nem sokkal lehetett... és nekem nem jelentett semmit. Szavak. Csak az bántott, hogy hazugnak nevezett valaki, aki nem is ismer engem, hiszen csak akkor költöztem én is az albérletbe, a néni hát nem tudja, hogy mindig igazat mondok, és nekem tényleg azt mondták, hogy apám vidéken van. Egy gyerek arra nem gondolhat, hogy neki hazudnak! Nem mer ilyesmit gondolni, egész világa dőlne össze, ha ezt merné gondolni.

De nem minden gyerek vélekedik így. A nővérem például nem így gondolkodik. Tudja, tapasztalja, hogy mindent elhiszek, hát újra és újra kipróbálja, „szekál”, és szándékosan mond mást... mert hiszen „árulkodós” vagyok. Pedig én csak az igazságot szeretem, ha egyszer úgy történt valami, akkor úgy történt... És nővérem tapasztalja, hogy nagymama is olykor mást mond nekem, mint ami a valóság. És én azt is mindig elhiszem. Hogy apánk vidéken van. Bár nem egészen pontosan tudom, mi az, hogy valakinek van apja. De ezt meg sem merem mondani. A nővéremnek biztosan van, ha mondja. Ez már az átmeneti időszak az életünkben... és addigra már sok minden eldőlt bennem is. A hiány már nagyon mélyre került, eltompult, nővérem győzelme fölöttem – akkor azt hittem – már örökre kiteljesedett. És mivel nagymama és nővérem kapcsolata igen erős volt, erősebb, mint az enyém velem,

hiába, hogy nagymama több időt töltött velem, hiszen napközben is folyton vele voltam – még kevésbé volt számomra szép az élet.

Árulkodós, szorongó kislány voltam, aki talán mégsem annyira buta, mint sokan hiszik – hiszen hároméves koráig egyáltalán nem beszél, még azt is feltételezték, hogy „süketnéma” (!) – aztán alig beszél, ha beszél is, hibásan, „svábul” –, de a nővére mellett szinte nem is létezik. Egyáltalában, szinte alig létezik. Éppen csak él.

És álmodozik. De nem lehet tudni, hogy miről. Nem mondja el. Talán meg sem fogalmazódik benne. Mindenféléről. Talán apjáról is, akiről addigra már itt-ott szó esik. Mindenki örül, lelkes, ismerik, tudják, hogy kiről van szó – csak ő nem. Nem emlékszik az apjára. Hogyan is emlékezhetne, amikor alig múlt egyéves, amikor elvitték? Ez talán eszükbe sem jut. Mesélnék vajon róla? Meséltek vajon nekem az apámról? Erre sem emlékszem. Talán emlékeznék rá, ha meséltek volna akkoriban a „rég” időkről. Azt hiszem, akkoriban sem tették. Azt az időszakot lezárták, eltűnt örökre a Menta utca, benne a villalakás a fess vezérkari tiszttel, aki az apám – volt. Sok évvel később aztán szó esett erről-arról.

De akkoriban maradtak nekem az álmok. Beszélni róluk már csak azért sem volt szabad, mert – kinevették, amikor először meséltem róluk. Titkos álmok maradtak hát. És elfelejtődtek. De bátran feltételezhetem, hogy egy apa is megjelent az éber-álmokban. Feltételezhetően nem sok köze lehetett az igazhoz, hiszen az igazira nem emlékeztem... vagy talán legeslegbelsőbb érzéseimben mégis, valamelyest? Erre nem mernék megesküdni.

—

* Sólyom László altábornagy

** Részlet – GYÖRGYPÁL KATALIN: *Apám börtönévei* [Budapest, 2011. Uránusz Kiadó, 262 oldal] – című regényéből.

FÖLDESDY GABRIELLA

Történetek BKV-val

A buszvégállomáson lassan megtelik a jármű, az összes ülőhely foglalt, Egymással szemben ül egy lófarkos fiatalember és egy konzervatív kinézetű, ám csinos fiatal lány, beszélgetnek. Szó esik minden féléről, ki hol vásárol, hétvégi bulizás, barátok, ismerősök, közben elindul a busz, sokan állnak, akiknek nem jutott ülőhely. A farmeres, lófarkos fiatalember és a szolid harminc felé járó lány elmerülnek a beszélgetésben, bár az kezdettől fogva világos, hogy ők nem egy szerelmespár, udvarlásról szó sincs, csak valami miatt jóban vannak. Úgy beszélgetnek, hogy észre sem veszik a körülöttük ülő és álló utasokat. Már a harmadik megállóhoz közeledik a busz, ekkor éppen egy érettségi találkozóról esik szó, amibe bele is melegegnek.

A harmadik megállóhelyen sokan leszállnak, alig száll fel valaki, a busz elindul, 90 fokos fordulatot tesz balra, amikor a fiatalember és a lány egyszerre felállnak helyükről, felteszik a BKV ellenőrök karszalagját, és egyik előre, másik hátrafelé haladva kéri a jegyeket az utasoktól. A helyzet szokatlan, nem mindennapos, új munkastílusnak is felfogható.

Manapság rendkívül prózai a közösséginek nevezett közlekedés, nincs hangulata, romantikája rég elveszett, unalmas, kényszerutazásként élük meg a résztvevők. Bezzeg a kezdetek kezdetén, vagy még a két háború közti időkben, sőt még az 50-es, 60-as években is volt valami élményszerű, izgalmas a fapados, döcögő villamoson, és a nagy zajjal induló, füstöt okádó buszokon.

A nyitott peronú egy vagy két kocsis villamosok egyenes síneken zörögve mentek, kanyarodásnál éles, karcos hangot adtak ki, ez a fémkerekek súrlódásából adódott. Volt kalauz, a jegyet a kocsiban kellett megvenni, a bérletet lukasztották, lehetett a nyitott peronon állni, sokáig lógni is a lépcsőn, és nem lehetett, de a vagányabb fiúk a kocsi hátulján lévő vasrúdra ültek, és vitették magukat „ingyér” néhány megállóra.

A BKV korábban BSZKRT (Budapest Székesfőváros Közlekedési Rt.) névre hallgatott, és nagy tekintélye volt. A régi villamosokban a következő tiltótábla volt olvasható: „Dohányozni és földre köpni tilos!” Ma már lehetetlen tiltótáblát kirakni, illetve lehet, csak hatástalan. A mai tábla inkább csak orientál. Ikonokkal jelzi, mit nem lehet csinálni a járművön. Áthúzott fagyalttölcsér, szendvics, kutya, nagy csomag, mobil, aztán ezeket mindenki áthágja valahogy. Piros tábla, rajta nagy számokkal a büntetési összeg, ha elkap valakit az ellenőr, tudjuk, mennyit kell a helyszínen fizetni (ne legyen vita a bliccelők számára).

A régi villamosokról olvashatunk klasszikus íróinknál, mert a járművel utazás mindig is az élet megkerülhetetlen része volt, s imígyen leképeződött, mint a geológiai rétegek az egyes földtörténeti korszakokról. Legpoétikusabb nyomot Kosztolányi Dezső villamosutazásról írt Esti Kornél c. novellafüzérében lévő novellája hagyja azokban, akik tudnak mit kezdeni a betűkkel, egyáltalán, akik élvezetet találnak különböző fikciós olvasmányokban. A ködből előjön egy villamos, az ember fölkapaszkodik, lassan jut előre, fészkelődik, barátkozik, összeveszik, jegyet vesz, ácsorog, vágyakozik, végre leül, kényelembe helyezi magát, aztán meglepődik, amikor le kell szállnia, mert a végállomásra értek, nem megy tovább. Hát igen, a villamos az élet metaforája.

És Déry Tibor „Szerelem” c. novellája? Amikor B. kijön a börtönből, rögtön felszáll egy villamosra, egyszerre kiszínesedik körülötte a világ, úgy hat rá a villamos élénksárga színe, mintha a némafilmet hirtelen átkapcsolnák hangosfilmre. Figyeli a kalauznő és a sört cipelő munkás beszélgetését, szinte elszedül attól a vidámságtól, amiben neki évekig nem volt része, ekkor leugrik, mert túl sok a rázuhanó élmény.

De Örkeny is teret adott a BKV-nak, egyik egypercese „Mi mindent kell tudni” címen egy valódi villamosra szóló átszállójegy (60-as évek) hátán lévő használati utasítást minősít át irodalmi szöveggé. Igazi egyperces.

A filmrendezők közül Szabó István adózott egy egész filmmel a régi villamosoknak „Budapesti mesék” című filmjében, ahol az egész cselekmény - a főváros története - egy villamoskocsin zajlik. Itt a villamos a 20. századi magyar történelem metaforája. A „Napfény íze” című filmjében is gyakran utaznak nyikorgó villamossal az 50-es években zajló epizódoknál. Főleg a zugligeti vonalon.

Kedvencem a kis földalatti. Az 1896-os millenniumra épített vonal egy csoda. Ízléses megállóhelyei, gyönyörű vastraverzei, az apró mintás kerámiaburkolat, a felszíni állomáshelyek elkápráztatnak. Az eredeti fapados kocsikat sajna régen lecserélték, pedig de szépek voltak! Ezen kívül szép, gyors, tiszta, és üzemzavar sem szokott lenni. Előnye még, hogy igen gyakran jár.

A földalatti „ügy” egy hatalmas ellentmondást hordoz magában, s immár feloldhatatlan. Büszkén szoktuk emlegetni, hogy a kontinensen ez volt az első föld alá rejtett sín, úgynevezett kéregvasút, amin még I. Ferenc József osztrák császár, magyar király is utazott. Ha akkor felébredtek volna a városrendező szakemberek, behálózhatták volna az első világháborúig a régi Budapestet keresztül kasul földalatti vasútvonalakkal a kéreg alatt. S száz év múltán nem kellene milliárdokat pocskolni mélyépítésű vonalakra, csak meghosszabbítani kéne a régieket. Míg 1896-ban elsők lehettünk a kéregvasút terén, mostanra majdnem utolsók vagyunk a kontinensen. Még a jármű magyar nevét se tudtuk megtartani, a 2-es és 3-as vonalakat mindenki metrónak hívja, holott föld alatti sínen közlekedik, vagyis „földalatti” vasút az is, amit metrónak nevezünk manapság.

A Mexikói úti végállomáson rendre megszólal a mikrofon, felszólít, hogy mindenki hagyja el a járművet. A vezető visszapillantójában látja, hogy kiszállnak az utasok, de a kocsikba be nem lát. Így történhet meg az, hogy időről időre bennmarad valaki, vagy többen is a kocsikban - azért, mert nem érti a hangosbemondót, vagy alszik, vagy nem figyel -, a remízben kap észbe, hogy zsákutcába jutott. A megforduló jármű induló helyén tud csak kiszállni, ott, ahol a többiek felszállnak. Szólni nem szól senki semmit, csak mindkét fél dühös.

A szentendrei HÉV Békásmegyérig fővárosi bérlettel használható, onnantól jegyet kell venni. Kalauz is csak Békáson száll föl a zöld színű vonatra, aztán állomásonként száll le és át a jármű hat kocsijából valamelyikbe. Jegyet lehet venni a vonaton is, de ahol van pénztár, ott az állomás pénztárában. Sokan úgy játszanak a viteldíjjal, hogy a kalauz elől átmennek egy másik kocsiba, és nem találkoznak vele. A kalauz nem jegyez meg minden arcot, illetve az összes utas összes jegyének érvényességét sem tudja fejben tartani. Nem is érdeklí, ki mikor bliccel, ő jegyet kezel, lukaszt, a pénzt beszedi, adja, amit kérnek az utasok. De azt nem szereti, ha hülyének nézik. Amikor látványosan átveri az utas, utánamegy és letessékeli a HÉV-ről. Vagy hatalmas büntetést fizettet. Így mulat egy magyar kalauz.

És ki vezeti a járműveket? A szakképzett, vizsgázott vezetők, sofőrök. A 16-os busszal lefelé jövet a várból, a járművezető kétségbeesetten kiált föl a Várfok és az Ostrom utca elágazásánál: „Mondják meg, most merre kell lemenni?” Az utasoktól kérdezi, akik komolytalanul csak kiröhögik szegényt, azt hiszik, viccel, pedig lehet, hogy tényleg először jár ezen az útvonalon. Csak „beugrott” kiségiteni valakit. Minden busz útvonalát nem ismerheti. Megtörtént ez a régi 4-es busz vonalán is, csak diszkrétebben. A sofőr szóba elegyedett a közelben álló utassal, aztán mellékesen megkérdezte, merre kell tovább menni. Ezek az élet igazi szépségei, vegyük már észre! Hej, ha én egyszer mesélni kezdenék a klubban, a BKV hogy örülne!

Budapest, 2012. február 24

PAJZÁNSÁGOK... HUNCUTSÁGOK...

KAMARÁS KLÁRA

A pizza-futár

Pizza-futár volt a Kelemen.
Súgtam, hogy én forrón szeretem!
Azt mondta nem bánja,
gyűjtsak még alá ma!
Ez kérem, pizza, nem szerelem...

Oszkár

Megkértem Oszkárt, ki laza:
Ha szeret kísérjen haza!
Azonnal megbántam,
amikor megláttam,
nem nagy más, csupán a haja!

Gyurika

Kérdezte a szende Gyurika:
– Mi lehet egy női bugyiba' ?
Lehajolt a Sára,
hadd nézzen alá. – Na!
Nincs is itt bugyi, csak nyuszika!

Az elhagyott férj strófája

Nejem a nagycsöcsű Helén
itt hagyott kétezer telén.
Ha elment, nem bánom,
fogadja áldásom,
akinek kell az a tehén.

Félénken

Félénk kis legény a Tivadar.
Meksúgni sem meri, mit akar.
Julcsát csak az bántja,
hogy nem jut alá ma,
s nem múlik el köztük a zavar.

Csalódás

Juliska mindene kerek.
Tudja, hogy ilyent szeretek.
A blúzát levette.
A fene megette!
Megláttam,
hogy csupa retek.

Kapáláskor

Jó anyám azt mondta nekem:
a kertben sok krumpli terem.
Mondhatja akárki,
nem fogok kapálni,
a tököt jobban szeretem!

Mmm!

Fogyókúrába dermedt délután
zsíros koncokról félve álmodom.
A percek csendben telnek, és sután
nyúlnék egy incselkedő comb után...
Rántott comb. Csirke. Ínyenc falatom!
Ha addig élek is, meg nem hagyom!

A költő

Költővel jött össze Ilka.
Hajnali kettőig bírta...
Ő lett a múzsája,
de végül megbánta:
Pénz kell és nem irka-firka!

Paál Gyulának

Ha életed üres, sivár,
legyen előtted egy pohár.
Tölthetsz fehéret, vöröset,
csak bort igyál, és ne vizet!

PAJZÁNSÁGOK... HUNCUTSÁGOK...

VERMES GYÖRGY dr.

Csilla

Ne haragudj énrám,
Szerelmetes Csillám,
Agyoncsapna talán
Szemedből a villám
Csütörtököt mondtam,
Holott szerda volt,
Hírnevemről sohse
Kerül le e folt
Ne lehessen ez már
A szerelmi kriptám!

János

Az autók mestere barátom, János,
A nadrágján nincs slicc, az tépőzáros!
Annyira imádja a nőket,
És nemcsak a koronás főket,
Hogy hódító ideje mindig záros.

Ildikó

Egy menet után Ildikó,
Boldog, mint egy kis csikó.
Tud is, és szeret élni,
Ülve is szokott kefélni,
Hadd recsegjen a dikó!

Ágnesnek

Lehullott a lepel, leesett akármí,
Ruha nélkül vagyok, nem tudok már várni!
Kedvenc pozícióm? Így adhatok képet:
Én vagyok alul, a nejem meg Pécsett!
Mindezek okából: Ne húzd az időt, Ági!

Magda

A kedves Magda
Utazik Tabra
Ahol már várják,
Karuk kitérjék
S őt verik csapra!

Szörmentén

Nemrég olvastam egy erotikus lapban,
Ahol kérem, szőr van, ott bíz öröm is van!
Barátom meredt egy kiborotvált nőre:
„Hát egy hitlerbajuszt!” bukott ki belőle.
Azóta ő fazoníroz, már alapban!

Tibor

Különleges fej ez a Tibor,
Nem érdekli más, csak a LIBOR
A lányok kinevetik
Őt el nem szenvedhetik,
Megcsípte a farkát egy csibor?

A minik minije

Mély
Kéj!
Te
Re-
Mélj!

PAJZÁNSÁGOK... HUNCUTSÁGOK...

KEMÉNY JÁNOS

Apám fickósabb

Apám fickósabb, mint az isten,
annak csak egy fiát hirdetik.
Mi meg hárman eredünk egy töről.
Becsülik érte, kik ismerik.

Apám arkangyal nélkül csinálta
fivéreim, meg engem.
Valahogy ebben is rátermettebb volt.
Módszere hívője lettem.

Egérutat nyerünk

Egérutat nyerünk a vég elől csak. –
Kisajkád cincálgatva cincogok.
Csiklód mosolygó csillogása fölkap.
Repítlek szintén, búra nincs okod.

Lebernyegünkkel míg csapongva szállunk,
Az ultrahang szerelmet, kéjt kutat
egymásban annyi szépet megtalálunk;
s nyernünk egy újabb bőregérutat.

Kerek vagyok

Kerek vagyok,
egész nulla,
közepemen tágra fúrva.
Szinte csak egy lyukból állok,
rajtam járnak át a számok.

Nem is szorzok,
nem is osztok,
mégsem bír más ilyen posztot.
Plusz és mínusz
bennem békül,
értelmük sincs nálam nélkül.

Szundikálmom

Szundikálmom véget ért már,
szemem reggelembe réved,
aztán fordul, frissebb fényt tár,
kacsint egy új mindenséget.

Körbeülöm önmagamat,
összes porcikám imádom,
ellesem minden szavamat,
kozmetikusan kikiáltom

PAJZÁNSÁGOK... HUNCUTSÁGOK...

KARAFFA GYULA

Egyszer hangszer voltam

Egyszer hangszer voltam,
fényes volt a csövem,
meg-megcsillant a fény
rengeteg testemen.
Hajlított lemezek,
billentyűk és párnák,
nikkelem és nádam
a zenét szolgálták.
Jött is egy zenész tag
és belém fújt egy nagyot,
azt hittem, hogy ottan
menten szörnyethalok.
Végigfolyt testemben
a ragacsos nyála,
több volt abban a szesz,
mint a pálinkába.
Fröcsögve szóltam ott
egy utolsót menten,
részegen danásztam...
aztán felébredtem.

Teve

Nem tudom mivel, de
tele van a púpom.
Tele púppal járok
a végtelen úton.
Hogyha a púpomban
nem lenne semmise,
lehetnék Laár András,
nem egy bűdös teve...
Há' nem? Há' de!

Ha máktorta volnék

Ha mákszem lehetnék,
apró és fekete,
csakis máktortába
vágynék én befele.

Cukorba fürdeni,
mindig arra vágytam,
hogyha mák lehetnék
ebben a világban.

Citromból csöpögne
reám le a nafta,
fürdenék a habban
mint nyeletlen balta.

Egy hátránya van csak
ennek az egésznek,
többnyire megesznek,
s hamarost emésztenek.

Bűzös bő belekben
bóklászni nincs kedvem,
áldom is az Istent,
hogy nem mák, ember lettem!

FEIGE MÁRTA

Tavaszcím

Örökzöldek levelein dér csillog,
Február még nagykabátban bandukol,
Fagyos havon szánok csúsznak-siklanak,
Alvó rügyek érzik, hogy a tavasz messze
van.

Zúzmara és dér is olvad sietve,
Ha márciusnak aranyhaja meglebben.
Szánok helyett kerékpárok repülnek,
Fák hegyére duzzadt rügyek kiülnek.

Tavasztündér jöjj el hozzánk, ne késsél,
Hideg helyett langymeleget leheljél.
Higgyük azt, hogy árpilisi tréfa volt,
Mikor még a templomgomb is megfagyott.

Az évek

Az évek jönnek, mennek; elsorjázanak,
– elől, hátul sorban állnak –,
de változik a sorok rendje
– elől fogy, és hátul több lesz –.
Későn eszmél föl az ember
– mikor elveszített mindent...

A cél, mit egykoron kitűzött,
– s hozzá annyi reményt fűzött –
nagy szerelmek, „kék madarak”
– ködbe veszttek, porba hulltak –.
Későn döbben rá az ember
– visszahozni: lehetetlen...

Öreg, fáradt, s szíve fásult, rideg,
– neki már a nyár is hideg –
de még néha, alkonyatkor, kortyolgatva
– emlékborból lassan, hosszan –
elmereng pár szép emléken; s hogy
– fájdalmasan szép az élet...

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

Részeg remény

(...)

Akár adod, akár kapod
– ugye tudod? –
az ígéret filléreknél
az ígéret bankó se nagyobb...
Tartsd hát fejedem
kopott kalapod és húzd a
szemedre mélyen,
nehogy a
részeg remény
nincstelen koldusnak véljen
s beléd botolva éppen
jószággal rútol visszaélve
sajnálattal venné
haszonbérbe...
Szemében persze végig
ragyogna valami – égi?
delejes erő,
valami távoli jövőt sejtetni
engedő...
Igen – mindig a szemek babonás
tüze világítja be
jövők sötét odúját, míg
a jelenből vakki szemünk mit se lát...
Állunk hunyorogva
az Itt és Most süppedő talaján
s bámuljuk létünk vásznán az
elmaszatolt színeket,
s kérdezzük kétkedve, bambán
– hát ilyen a szerelem? –
Akár adjuk, akár kapjuk
– ugye tudjuk? –
valamikor vége lesz,
ez a „tudás”, ott remeg boldog
perceink felett.

Üres tenyerünkbe árvaságunk izzó
bélyegét tartjuk, nézd:

részeg remény...

Válasz

(*Avagy Requiem a Szerelemért*)

Tudod...hosszú volt az út, hosszú nagyon,
s gyakran térdig sárban jártam...
de az kellett vad szívemnek mindig, kihez
vágy vezetett.....s nem járda.

Az „ITT és MOST”-ban felragyog még arcom
de tudom a bánat holnap már sűrűn beszövi...
Hitem egy új szerelemhez van elég mégis – és
erőm is lesz a hosszú útra....végig.

Ősz fűrtjeimre rubincseppekkel vérez neveket
a hajnali vágy...
de az éjben messzi világító görög- tüzek lángja
nem éget meg már...

Szárnyas vágy röpít távoli partok felé, hol még
egyszer ifjú s , mint ifjan olyan boldog leszek..

.....
s míg hallgatom a tenger morajában az örült
Wagner-muzsikát
magamra gyűjtöm lassan a Legutolsó Éjszakát....

2011. április.

KÉT KÉPZŐMŰVÉSZ

KECZELY GABRIELLA
képzőművész

1953. április 6-án születtem, Budapesten. Őseim által a zene és a művészetek szeretete és művelése bennem is tovább él. Mivel nyomdamérnök vagyok, a tipográfia és képalkotás nálam szakmai és szabadon választott tevékenység is. Többféle technikát próbáltam ki: olaj, akril, tempera, szén, grafit, toll és természetesen nyomdafesték. A rajzolás és festés mellett a fotózás is lételemem.

Az egyszemélyes stúdiómban rengeteg könyvet tördeltem és majdnem 20 éve tanítom is ezt a gyönyörű szakmát: kiadványszerkesztést, látványtervezést, digitális képalkotást.

Új műfajom: az elektrofoto és -grafika, ahol saját festményeimet, fotóimat gondolom tovább a számítógép segítségével. Ezenkívül kavicsokat is festek, ékszereket is készítek és néha verset is írok.

Egy kiállítás élményéből

Kőbányai vagyok már több mint 20 éve, és nagyon érdekes, hogy a sors eddig úgy rendezte, hogy főleg Budán állítsak ki.

Azért a KÖSZI-ben (Kőbányai Szabadidő Központ) is előfordultam háromszor s mindannyiszor 1-1 előadást is szerveztem művészbáráimmal a helyszínen.

2011-ben nagy megtiszteltetés ért: a Körösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ Pataky Galériájának három termét tölthettem meg 2011. dec. 1-től 2012. jan. 8-ig egy gyűjteményes kiállítás formájában.

Minden eddig kipróbált technikámból bemutattam egy kis ízelítőt, így a falakra kerülhettek fotóim, fotógrafikáim, számítógépes alkotásaim, 3D-s fotóim; olyan asszociációs fotósorozataim egy része, amelyeknél főleg fába láttam bele valamilyen figurát; életképek, amelyek a tabajdi alkotótábor élményeiből fakadtak; és a „fények és felhők” kategóriából is megjelentettem néhányat.

És még nincs vége a sornak: a hagyományos festményeim is helyet kaptak, színkompozícióim, és néhány akvarell, várképeim és aminek nagyon örültem a „karakterek öt percen” ceruzarajz sorozatomból is megjelent néhány. Ezen felül öt képversem (amit saját képeimhez írtam) és három olyan vers, aminek költői: Bornemisza Attila és Erdős Anna – az én alkotásaimtól ihletődtek meg.

S nem utolsósorban közszemlére kerültek egy érdekes installációval a „Gabicsok” néven elhíresült kavicspofáim is. Minden látogató vihetett magával egy kavicsot – így néhány mázsával könnyebb volt elszállítani a kiállítás végén az egész kollekciónak képestől az új helyszínre.

Már a kiállítás idején meghívtak a következőre: Szentendrére, a Katonai Akadémia Művelődési Házába. Büszke vagyok, hogy ott lehetek, még hozzá a Magyar Kultúra Napja alkalmából!

De a Pataky Galériában csodálatos élmény volt számomra ez a hatalmas kiállítás, amit tulajdonképpen Buzás Kálmánnak, Tóth Ramónának köszönhetek – ők segítettek a berendezésben és támogattak a kiállítás ideje alatt Szekrényes Zsuzsával együtt, aki örömmel őrizte a képeimet és szinte statisztikát vezetett a látogatókról.

A megnyitó is színvonalas volt.

A kiállítást Ghyczy György festőművész nyitotta meg és az ünnepi műsort Kecskés Sándor Bartók-Pászthory Ditta díjas operaénekes, Hegedűs Szabolcs zongoraművész és Kemény János költő adták.

Úgy terveztem, hogy kiállításom ideje alatt két eseményt is szervezek, az egyik egy irodalmi est, ahová költői és előadói vénával megáldott barátaimat hívom meg, a második esemény keretében pedig a Tarka színpad fellépését szerettem volna, de ez utóbbi a decemberi túlkínálatban már nem jöhetett létre!

Az irodalmi est viszont nagy sikerrel zajlott le dec. 8-án! Díszvendégem Keres Emil Kossuth-díjas színművész volt! Mellette sok előadó és költő mondta el saját vagy klasszikusok versét.

A zenét Varga Gábor Vilmos csapata biztosította. A két esemény érdekessége, hogy 1-én Marchesi: Ave Mariájával indult a megnyitó és 8-án Wolf: Ave Mariájával fejeződött be a felolvasóest.

A sikerre való tekintettel szerveztem egy záró bulit is, ami talán még hangulatosabb és meghittebb volt az előző két eseménynél. Úgy érzem így volt teljes az egész!

Nagyon örültem, hogy egy jó kritikai érzéssel megáldott újságíró, Oszvald György is pozitívan értékelte kiállításom záróeseményét, amit a következő linken ajánlok figyelmetekbe: <http://www.10kerkult.hu/kulturamuveszet/kiallitas>

Boldog vagyok, hiszen közel 800 embernek okoztam örömet azzal, hogy képeimen keresztül ráhangolódhattak lelki rezdüléseimre, valamint azért is, mert kezdeményezéseimre jöttek létre a társművészeteket is felvonultató sikeres estek, melyeken barátaim komoly és humoros előadásait élvezve mindnyájan együtt oldódhattunk, kicsit feledve rohanó világunkat és kétségbeejtő visszasságait.

Köszönöm a lehetőséget!

Keczely Gaby

KECZELY GABRIELLA:

Csillagtúra fotó

Tűzközelben fotó

Nyalábok fotó

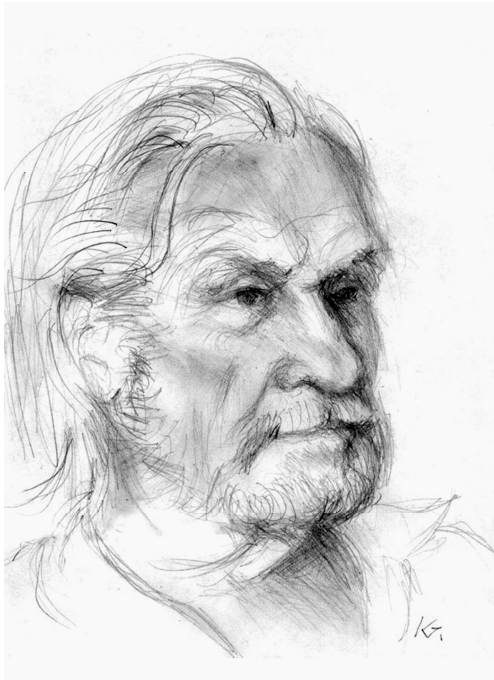
KECZELY GABRIELLA:

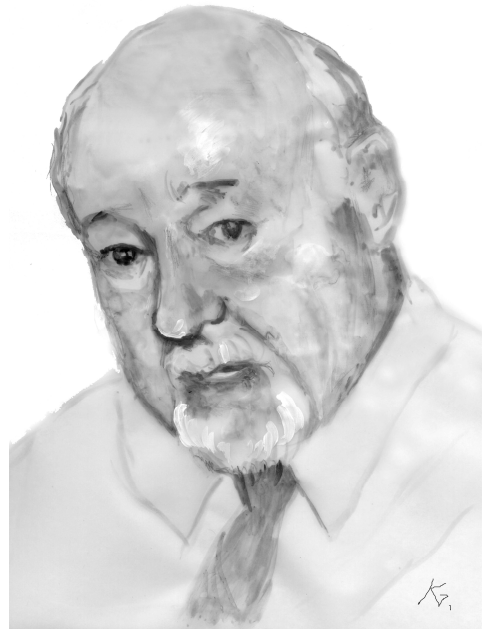
*Kotaszek Hedvig képzőművész, költő
ceruzarajz*

*Horváth-Hoitsy Edit költő fekete-fehér
festmény grafikai elemekkel*

*vitéz Tóth Ferenc festőművész
ceruzarajz*

*Németh Sándor előadóművész
fekete-fehér festmény*

KECZELY GABRIELLA:

Hetvenes évek grafika

Isten uja grafika

KECZELY GABRIELLA:

Kitörés grafika

Meggyötörve grafika

Szentendre pasztell

Pelikánszieszta festmény

KECZELY GABRIELLA: Kép-versek

Álmutazás

Álmomban messze jártam
- időben, térben.
Tengerek habját láttam.
Hiába: félttem!
Belém ring árbócosom
- régmúlt idézet.
Messzibelátók - tudom,
utazom felétek!

Talán, ha úszhatnék vissza...
árral szemben...

Álmomban messze jártam
időben, térben...

Látó

Utazz egzotikus helyekre!
Lásd a nagyvilágot helyette,
ki bölcsen kinéz a képből,
áttűnik az emlékéből,
kusza zöld mezőből épül,
sejtő légből beleszédül.

KECZELY GABRIELLA:

Lelkek festmény

KECZELY GABRIELLA:

Alkony számítógépes fotó

Égi futam számítógépes fotó

KOTASZEK HEDVIG
képzőművész

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

*Varázslatos belső világomban élek.
A Lélegzetvétel számomra az alkotás.
HÁLA érte minden Ősöm szellemi, lelki,
anyagi létezésének...!
(Itt pedig:Fetykó Juditnak a művészetek
iránti elkötelezettségéért,
Keczely Gabriellának pedig, hogy
bevezetett az elektrografikába.
Ha nem lennének ilyen emberek, el
lennék veszve!)*

KOTASZEK HEDVIG:

Sóhajom

Szélbe eresztem, szemed sugarára,
Ráhajtom sóhajom kék pille szárnyára,
Magamat hajlítom fellobbanó lángra.

Én, Kotaszek Hedvig képzőművész,vagyok a

Hajduné Kotaszek Hedvig:Ki/s/számoló 2.o.– 1993 ! – Nemzeti Tankönyvkiadó

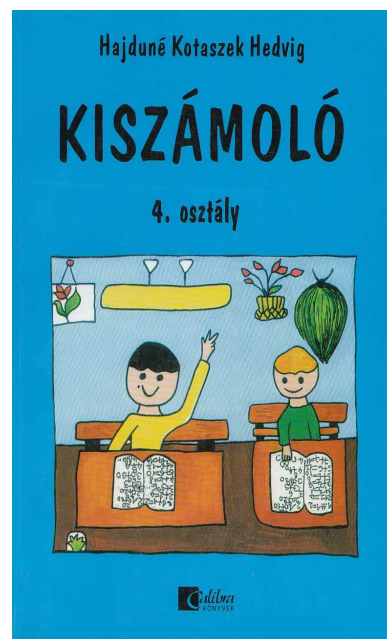
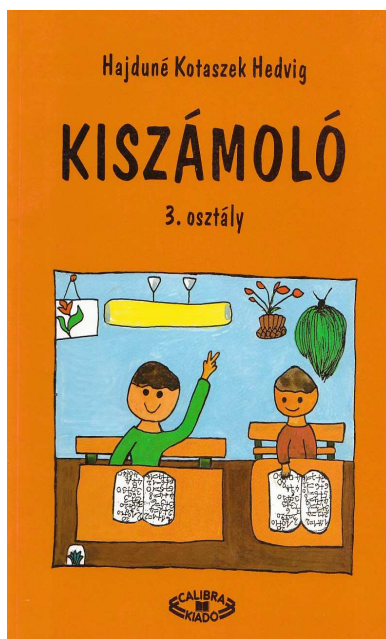
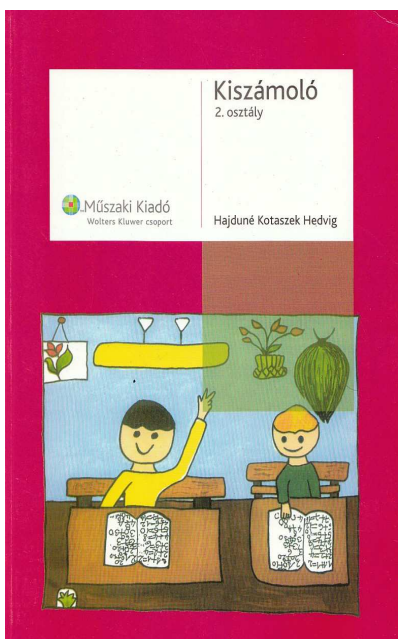
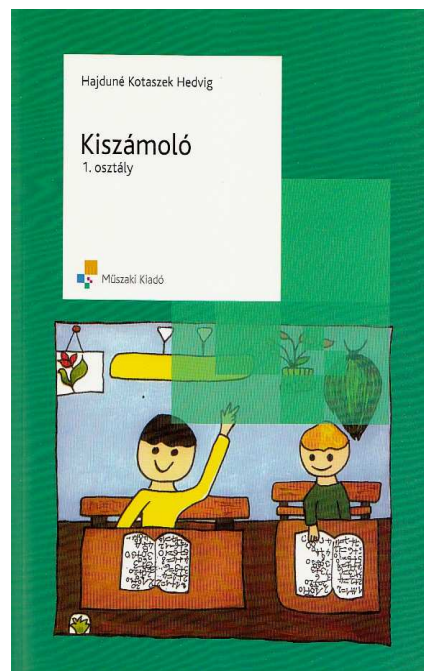
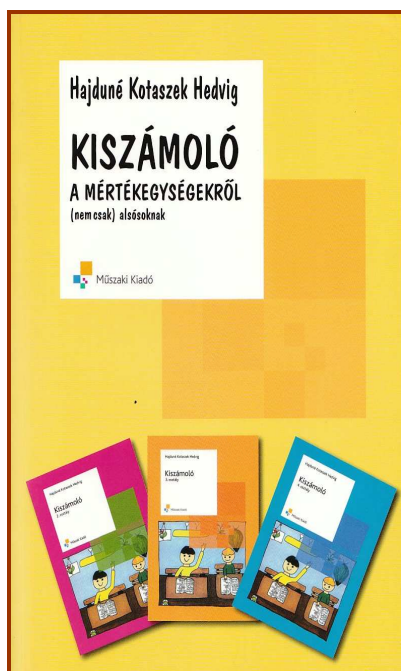
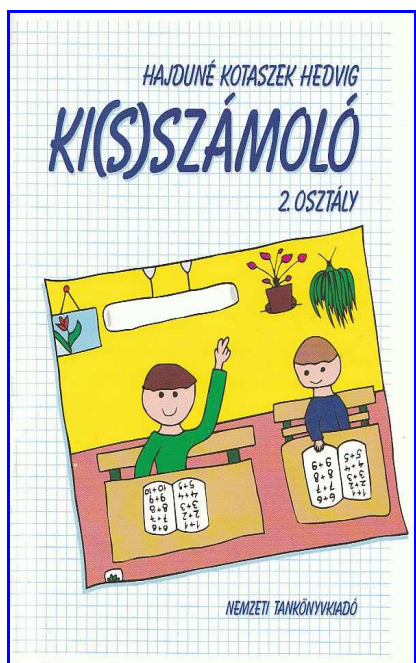
Hajduné Kotaszek Hedvig:Kiszámoló 1.2.3.4.o. – Műszaki Könyvkiadó

H.K.H.:Kiszámoló a mértékegységekről – Műszaki Könyvkiadó

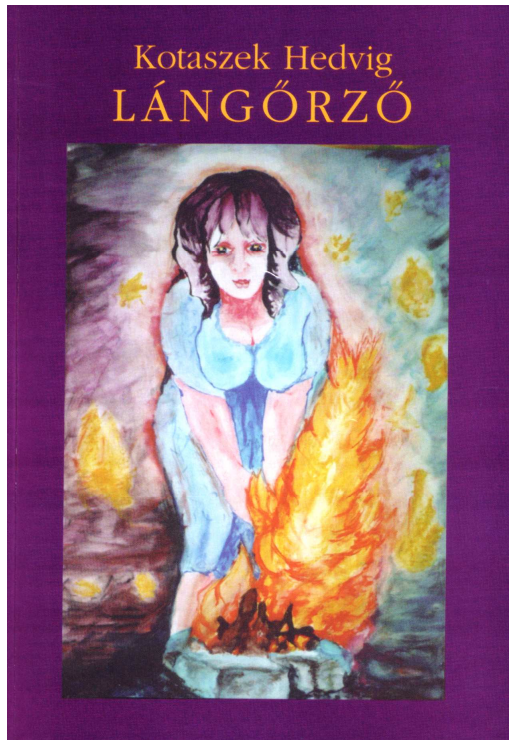
című Matematika tankönyvsorozatok
KITALÁLÓJA és létrehozója

2013-tól szabad tankönyveim kiadói joga!

KOTASZEK HEDVIG MATEMATIKA TANKÖNYVEI:

KOTASZEK HEDVIG:

verses-grafikás kötet

Pillanat

Rideg voltam, néma
hideg és béna a dalra.
Most a beszálló este
egy pillanat-percre
megtermékenyít.

Édesanyám üzent

Égiekhez érő érzelem.
Csillagporral csiszolt két kezem.
Hangod bársonyára most ráhajtom fejem.

Lámpaoltás

Szállong a sötét...
a krémfehér Nap
holnapig elmarad.
A lámpaoltás egy percet
szünetre vált
és csendbe tolódik
az éji kis pisszegés.
Csend van.
Most talán elérlek
ha szépen, nyugodtan
és ha csak egy szempillantást élek...

Hallgatás

(részlet)

Csillagszemű

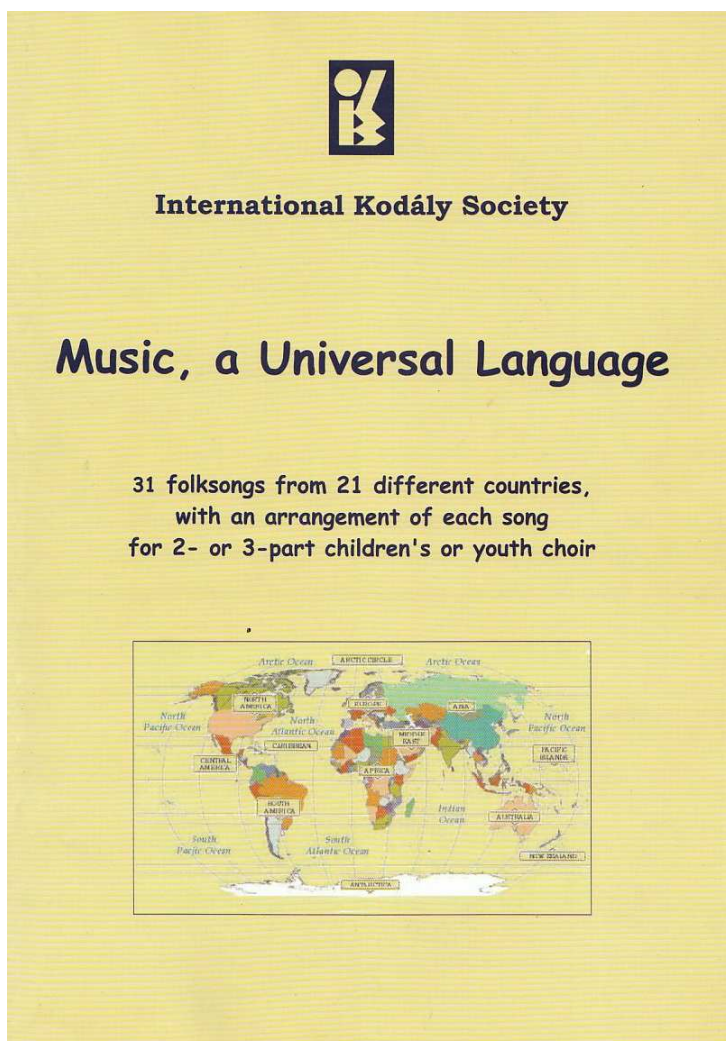
Csillagot néz rám a szemed.

Megmászta már az este a hegyek zugát
s most készíti a holnapot.
Ráakasztja a vékony Hold
minden kincsét a holnapnak
fürtös ujjaimra

majd megsimogatom az arcod...

Kezem nyomán rádpihen az
ébredő hajnal
s az este arcodon felejtí a csillagokat.

KOTASZEK HEDVIG

Illusztráltam, a Kodály Intézet által kiadott, 33 országban megjelenő könyvet.

KOTASZEK HEDVIG:

A Csend virágai – pasztell

Vihar – Storm– akvarell

KOTASZEK HEDVIG:

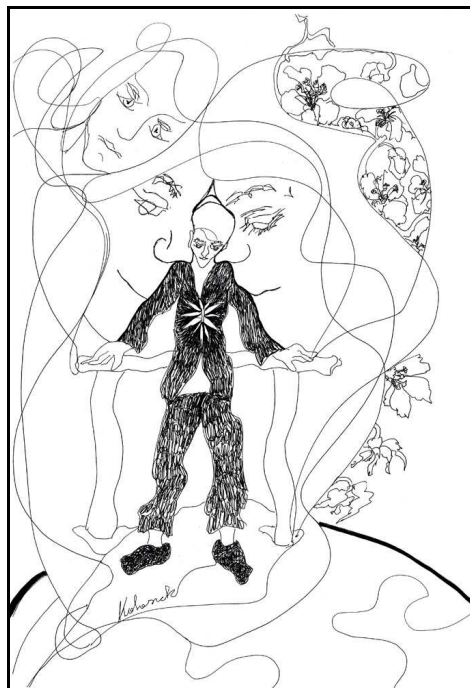
Öreg király – Old king – grafika

Liszt, Szerelmi álmok – grafika

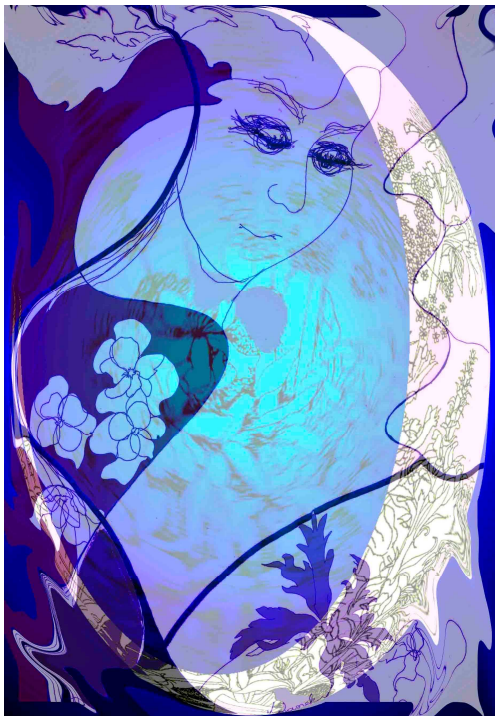

Virágaim – grafika

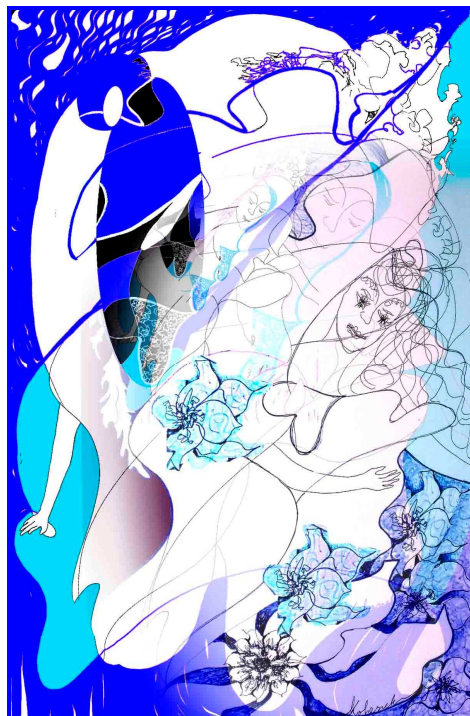

*Lélekáldozat Radnóti Miklós 1. –
Psycho-Sacrifice Miklós Radnóti 1. –
grafika*

KOTASZEK HEDVIG:
elektrografikák

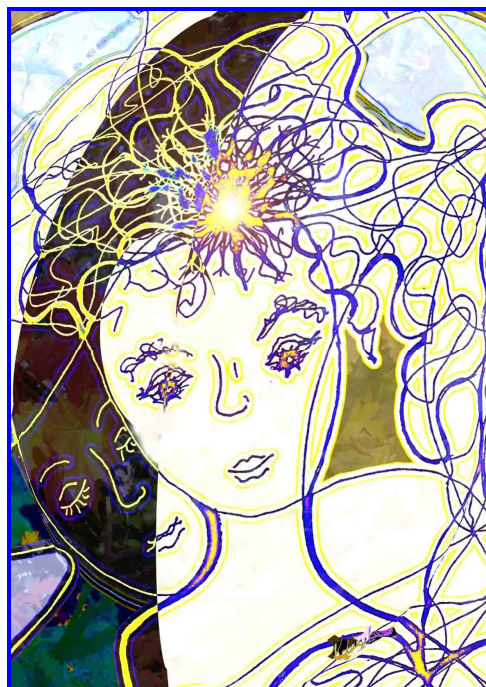
Hold – Luna

Bartók Béla, A kékszakállú herceg vára

Tóth Árpád, Esti sugárkoszorú

Fény -- Pomp

KOTASZEK HEDVIG:

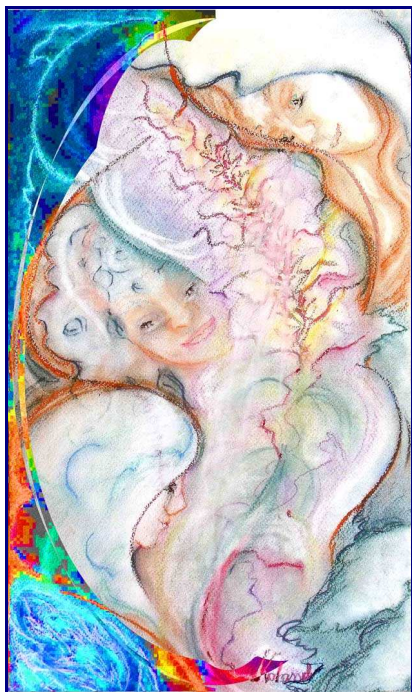

Úgy féltelek – agyagszobor

Pukk / Shakespeare – gipsz szobor

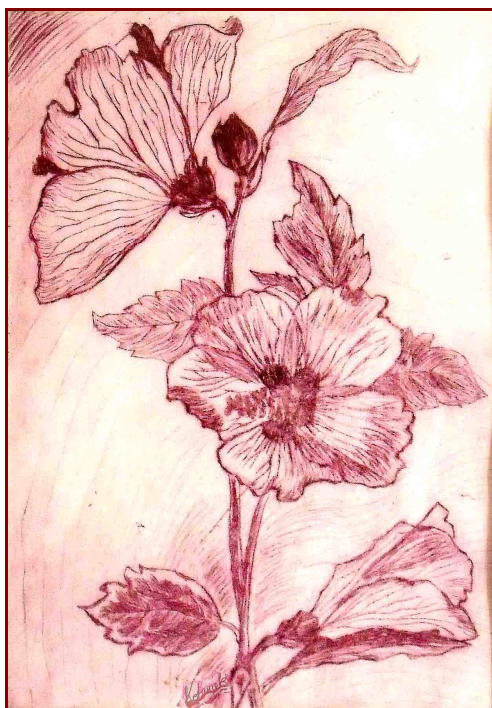
KOTASZEK HEDVIG:

Lélekvirág – pasztell

Őrző – tempera

Bíborban 1. – hidegtű

Bíborban 2. – hidegtű

UMHAUSER FERENC

Gnómocska

(Részlet a *Kocsmáoperá*-ból, az Utcás dala)

Gnómocska ül, ül és figyel.

Van százhet válasza,
te vagy a hülye,
ha pont a száznyolcadik
kérdés érdekel.

Hogy nincs már munkád,
otthonod?

Asszonyod elhagyott?

Nem akarsz szolga lenni
életed alkonyán?

Inkább kukába túrsz,
gyűjtesz üres üveget.

A nyálcsurgató adakozóktól
a gyomrod megremeg.

Gnómocska ül, ül és figyel.

Van százhet válasza,
te vagy a hülye,
ha pont a száznyolcadik
kérdés érdekel.

Az éj hűvös,

az árokpart hideg,

eső szemerkél,

fázik a lelked is,

pedig épülnek újra templomok,

de oltárukon a lélekdermesztő,

hamiscsillogású pénz ragyog.

Gnómocska ül, ül és figyel.
Van százhet válasza,
akit a száznyolcadik érdekel
az a hülye.

Karácsonykor csak úgy
hömpölyög a szeretet!
Levetett, megunt ruhák,
koszos forintok,
hogy gyógyuljon a háborgó,
fekélyes lelkiismeret,
mert ím segítették rajtad,
nem ők taszítottak a sárba,
nem tőled orzott a jó lét,
csak te vagy élhetetlen.
Önhibáján kívül az ember
nem kerül padlóra.

A csorda a gyengét eltapossa, de az ember jó!
Kegyelemkenyeret oszt néhanap,
hogy másnap megkönnyebbülten csapjon
újabb prédára, ki áll még ugyan,
de inog már, s az utolsó pár forinton,
mit elragadnak tőle,
vált jegyet a létbizonytalanságba.

Gnómocska ül, ül és figyel,
számolatlanul van már válasza,
de a hülyéket nem érdekli,
csak pont az, az egy!

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA — I.

Homeros

Odysseiája

A XII. énekből: [Szküllá és Kharübdisz]

[Kirké:]

»Két éles szirtfok meredez másunnan az égnek;
Büszke orom-tetejét sűrű köd felhője borítja,
Mely soha szét nem oszol, s csúcsát sugarak sosem érik,
Sem viruló nyáron, sem a kései ősz idejében.
Fel nem kúszna reá emberfia, meg le se jönne,
Húszeze keze volna akár, valamint húsz lába ha volna:
Mert ha csiszolták vón', akkor se lehetne csuszósabb.
A szirt legközepén egy barlang szája sötétlik;
Messze nyugatra tekint, valamerre ti karcsu hajóval
Majd a habot szelitek, híres, leleményes Odysseus.
Oly magasan van a száj, hogy egy ifju vitéz ha nyilazna
Karcsu hajótokból, nem bírna lelőni nyilával. [sic!]
Itt lakozik Skyllé szörnyű hangú ugatással;
Hangja olyan, valamint ha ugatnak a kis kutyakölykek;
Szörnyeteg ő maga, nagy: bezzeg nincsen ki örülne
Véle találkozáván, akár* isten volna az égből.
Lába tizenkettő s legelül van mind-valamennyi;
Hat hosszú nyaka van, s szörnyű feje mindegyik élén,
S minden egyes fejében háromsorú fogsora csattog,
Sűrű tömött agyarak, lehelők a halál örök éjét.
Fél testtel mindig a kivájt barlangba huzódik,
Csak feje bukkan elő a habok vész-forgatagából.
Ott a kövek mellett tapogat, zsákmányt ha találna:
Delfint és ebeket vagy egyéb nemű tengeri szörnyet,
Millyet ezer számmal táplál a sötétvizű tenger.
Kárvallás nélkül révész sohasem megy el innen,
És meg nem menekül, mer' a szörny egy-egy feje mindig
Elkap egy-egy daliát a habot-vágó tutajokról.
Már az a másik szirt nem rúg úgy egekre, Odysseus,
Mely közelében van, sőt át is lóheted íjjal.
Egy jó nagy fügefát látsz ott, amely sűrű lombu:
Lent a sötét vizeket szörpölgeti szörnyű Charybdisz;
Háromszor szörpöl, s háromszor vet ki naponként.
Vajha ne járnál ott, mikoron a vizet kiokádja,
Mert a Földrázó sem bírna kihúzni a bajból.
Skylla felé tarts hát, s úgy surranj át a hajóval
Nagy-sebesen, mert jobb elveszteni hat deli társat,
Mintsem mind-valamennyüknek sajnálni hiányát.«

* [Az *akár* helyett,
ritmikai okból. *A szerk.*]

Az eredeti
versmértékben fordította
és jegyzetekkel ellátta:
Kemenes (Kempf)
József

Homeros

Odysseia

A XII. énekből

[Kirké]

”...
Másfelől meg két szirt, egyik égbe mered,
Körítik a csúcsát fekete fellegek,
Soha el nem szállók; tiszta derű kékje
Se nyáron, sem ősszel nem borúl köréje.
Ember föl se mászhat, le se kúszhat róla,
Nem, habár húsz keze és húsz lába volna:
Oly síma, mikéntha ki volna csiszolva.
Szirt közepén nyílik ködös barlang szája,
Erebosnak fordul, naptalan homályba,
Amerre óh dicső Odysseus, gályátok
Irányítani talán majd ti is fogjátok.
Az öblös hajóról a legügyesb férfi
Nyíllal a barlangot nem tudná elérni.
Ez a csahos szörnynek, Skyllának lakása.¹¹
Van néki tizenkét idéetlen, rút lába,
Hat hórihorgas nyak nőtt ki a testébül
És hat rettenetes fő van rajtuk végül,
Három sűrű fogsor mindenik szájában,
Mindenikben romlás és szörnyü halál van.
A rémes odúban félig benn a teste,
De kívül van rajta a hat feje lesbe’.
Halászgat, a szirtet körültaogatva,
Delfinre, fókára, és ha megkaphatja,
Nagyobb állatokra, miket ezerszámmra
Táplál Amphitrite messzezugó árja.
Nem dicsekedhetik avval eddig senki,
Hogy hajóján épen tudott menekedni.
A barna hajóról minden egyes szája
Mindig szert tesz egy-egy emberi zsákmányra.
A másik szirt jóval alacsonyabb ennél:
Hozzá közel rajta által is löhetnél.
Egy dúslombu, szálas fügefa van rajta,
A vizet Charibdys nyeldeszi alatta.
Mit benyelt, háromszor egy nap’ kiokádja
És benyeli újra rettenetes szája.
Közel ne menj hozzá, amikor benyeli,
Mert a Földrázó sem tudna megmenteni.
Skylla szirtje mellett haladj csak szorossan,
Azután hajódat hajtsd előre gyorsan,
Mert jobb, ha az ember hat bajtársát veszti,
Mínt hogyha egyszerre elvesz valamennyi.”
(73–111. sor)

Magyarul tolmácsolta
Csengery János
(1937)

Csengery (*i*-vel is használta nevét) legtöbb antik irodalmi fordításában formahűségre törekedett, sőt Vergilius *Aeneis*-ét is hexameterben tolmácsolta; a homéroszi eposzok átültetésekor viszont a (magyaros) felező tizenkettőshöz folyamodott. Ennek a megoldásnak is voltak előzményei. (*A szerk.*)

¹¹ Itt három nem-valódinak ítélt verset elhagytam. [Csengery jegyzete]

Odysseia
A XII. énekből

[Kirké]

„...

Másfelől meg két szirt, egyik égbe mered,
Körítik a csúcsát fekete fellegek,
Soha el nem szállók; tiszta derű kékje
Se nyáron, sem ősszel nem borúl köréje.
Ember föl se mászhat, le se kúszhat róla,
Nem, habár húsz keze és húsz lába volna:
Oly síma, mikéntha ki volna csiszolva.
Szirt közepén nyílik ködös barlang szája,
Erebosnak fordul, naptalan homályba,
Amerre óh dicső Odysseus, gályátok
Irányítani talán majd ti is fogjátok.
Az öblös hajóról a legügyesb férfi
Nyíllal a barlangot nem tudná elérni.
Ez a csahos szörnynek, Skyllának lakása.¹¹
Van néki tizenkét idétlen, rút lába,
Hat hórihorgas nyak nőtt ki a testébül
És hat rettenetes fő van rajtuk végül,
Három sűrű fogsor mindenik szájában,
Mindenikben romlás és szörnyü halál van.
A rémes odúban félig benn a teste,
De kívül van rajta a hat feje lesbe'.
Halászgat, a szirtet körültaogatva,
Delfinre, fókára, és ha megkaphatja,
Nagyobb állatokra, miket ezerszámra
Táplál Amphitrite messzezőgő árja.
Nem dicsekedhetik avval eddig senki,
Hogy hajóján épen tudott menekedni.
A barna hajóról minden egyes szája
Mindig szert tesz egy-egy emberi zsákmányra.
A másik szirt jóval alacsonyabb ennél:
Hozzá közel rajta által is lőhetnél.
Egy dúslombu, szálas fügefafa van rajta,
A vizet Charibdys nyeldeszi alatta.
Mít benyelt, háromszor egy nap' kiokádja
És benyeli újra rettenetes szája.
Közel ne menj hozzá, amikor benyeli,
Mert a Földrázó sem tudna megmenteni.
Skylla szirtje mellett haladj csak szorossan,
Azután hajódat hajtsd előre gyorsan,
Mert jobb, ha az ember hat bajtársát veszti,
Mínthogyha egyszerre elvesz valamennyi.”
(73–111. sor)

Magyarul tolmácsolta
Csengery János
(1937)

Csengery (*i*-vel is használta nevét) legtöbb antik irodalmi fordításában formahűségre törekedett, sőt Vergilius *Aeneis*-ét is hexameterben tolmácsolta; a homéroszi eposzok átültetésekor viszont a (magyaros) felező tizenkettőshöz folyamodott. Ennek a megoldásnak is voltak előzményei. (*A szerk.*)

¹¹ Itt három nem-valódinak ítélt verset elhagytam. [Csengery jegyzete]

Homérosz

Odysseia

„... Másik irányban két nagy szirt van: a széles egekbe ér föl az egyik csúcsa, körötte a kékszinü felhő terjeng egyre, sosem megy odébb, sose jár ama csúcson fényes tiszta idő, sem a nyár, sem az ősz közeledtén. Rá soha nem hághat, le se szállhat a földi halandó róla, ha húsz keze volna akár, húsz lába is egynek: mert oly síma, mikéntha csiszolták volna, a szikla. És közepén egy barlang tátong ködbetakartan, szája nyugat fele nyílik, a mélye leér Ereboszba. Menjetek arra a bárkátokkal, fényes Odysseus. Öblös bárka felől kitünő nyilazó ha kilőné messze nyilat, az üreg szájáig a nyíl sosem érne. Benne a szörnyen ugatva üvöltő Skylla tanyázik. Éles a hangja, akárcsak a mostszületett kutyakölykök hangja, de ő maga roppant szörny; nem örülne, ki látná őt, még isten sem, közelébe ha érne az útján. Lába tizenkettő, levegőben leng valamennyi, hat hosszú nyaka van, mindegyiken egy riadalmas fej nőtt, és a fejekből három sor foga rémít, sűrű, tömött agyarak, tele éjszinü szörnyü halállal. És derekáig benn áll teste az öblös üregben, csakhogy a rémes nyílásból a fejek kihajolnak. S onnan a sziklák közt dühössen tapogatva halászgat delphint, tenger ebét, de nagyobb viziszörnyet is olykor, melyből rengeteget táplál zajos Amphitrité. És nem tud dicsekedni hajós soha, hogy sértetlen Ment el a szirt mellett: mert hat feje húz ki hat embert mindig hirtelenül a sötétkékorru hajóból. Látsz ott egy nem olyan nagy másik szirtet, Odysseus. Nem nagy a távolság köztük, nyilad is beröpülné. Rajta magas fügefát láthatsz, sűrülombut; alatta szívja magába a szörnyü Kharybdis az éjszinü tengert. Háromszor kiereszti naponta, de újra beszívja rémesen; arra, mikor szürcsöl, te nehogy közeledjél: mert sohse tudna a Földrázó se kihúzni a bajból. Inkább Skylla felé igyekezz a hajóddal, evezz el gyorsan a szirtje alatt, mert sokkal jobb, ha a bárkán hat társat gyászolsz majd, mint együtt valamennyit.”

Devecseri Gábor fordítása (1947)

Singer és Wolfner kiadása

A fenti szöveg Devecseri híres munkájának első, 1947-es kiadásából való. Ő azonban, mint majdnem minden fordításán, ezen is tovább dolgozott: szinte kiadásról kiadásra csiszolgatta, javítgatta. A változtatások eléggé szembetűnnek a következő, 1967-ben megjelent szöveg olvastán:

Homérosz

Odüsszeia

„... Másik irányban két nagy szirt van: a tágterü égbé
ér föl az egyik csúcsa, körötte a kékszinü felhő
terjeng egyre, sosem megy odébb, sose jár ama csúcson
fényes tiszta idő, sem a nyár, sem az ősz közeledtén.
Rá soha nem hághat, le se szállhat a földi halandó
róla, ha húsz keze volna akár, húsz lába is egynek:
mert oly síma, mikéntha csiszolták volna, a szikla.
És közepén barlang tátong sűrű ködbe takartan,
szája nyugat felé nyílik, a mélye leér Ereboszba.
Menjetek arra a bárkátokkal, fényes Odüsszeusz.
Öblös bárka felől kitünő nyilazó ha kilőné
messze nyilát, az üreg szájáig a nyíl sosem érne.
Benne a szörnyen ugatva üvöltő Szkülla tanyázik.
Éles a hangja, akárcsak a mostszületett kutyakölykök
hangja, de ő maga roppant szörny; nem örülne, ki látná
őt, még isten sem, közelébe ha érne az útján.
Lába tizenkettő, levegőben leng valamennyi,
hat hosszú nyaka van, mindegyiken egy riadalmas
fej nőtt, és a fejekből három sor foga rémít,
sűrű, tömött agyarak, tele éjszinü szörnyü halállal.
Teste pedig bent áll, derekáig, az öblös üregben,
csakhogy a rémes nyílásból a fejek kihajolnak.
S ő ott, szikláját környültapogatva halászat
delphint, tenger ebét, de nagyobb viziszörnyet is olykor,
melyből rengeteget táplál zajos Amphitríté.
És nem tud dicsekedni hajós soha, hogy tovasiklott
sértetlen mellette: de hat feje híz ki hat embert
mindig hirtelenül a sötétkékorru hajóból.
Látsz ott egy másik, nem olyan nagy szirtet, Odüsszeusz.
Nem nagy a távolság köztük, nyilad is beröpülné.
Rajta magas fügefát láthatsz, sűrülombut; alatta
szívja magába a szörnyü Kharübdisz az éjszinü tengert.
Háromszor kiereszti naponta, de újra beszívja
rémesen; arra, mikor szürcsöl, te nehogy közeledjél:
mert sose tudna a Földrázó se kihúzni a bajból.
Inkább Szkülla felé igyekezz a hajóddal, evezz el
gyorsan a szirtje alatt, mert többhasznú, ha a bárkán
hat társat gyászolsz majd, mint együtt valamennyit.”

Devecseri Gábor fordítása (1967)

A **Változatok fordításra** rovatot összeállította:
Bárdos László

KARAFFA GYULA

Megkóstoltam...

...az idő húsát.
Nem ízlett igazán
a mulandóság.

Csak:
Értetek.

Hajamból most pillangók
röppennek szerte-szét
s hullnak le
fagyottan
a huszonkét fokban.
Szakállamról
izzadság-göröngyök
peregnek.
Apró lávagömbök.

Vizet kértem csak
s
lám,
magamra maradtam.

Legalább
a szamarat láthatnám,
kinek hátán
ideutaztam
a
falevél-viharban...

Szombat volt...

Szótlan.
Akár
a
hóésés.

Szombat volt.
Nem tudta senki,
nekik mi a könnyebb;
A sóhajok talán
vagy
a könnyek?

Szombat volt.
Ültek csak a sutban.
Vállukra terült
a súlyos virradat.

Szombat volt.

Senki sem mozgott,
a gyerek sem volt útban.
Csak néha nyögött fel éhesen,
akár egy madárfiók.

Szombat volt.
S a kőrepsző
csöndben
tisztán hallották;

Megállt az idő.

A sírok fölé
felhágott a Nap;

Futott az is a sötétség elől.

Vasárnap...

Gyarló az ember.
Nem gondol nagy dolgokra,
ha asztalán ott van sorba
a kalács, a tojás, a bor, a sonka.
Ennyi már elég neki,
hogy életéről azt gondolja,
a világ a világok lehető legjobbja
s élete is a legboldogabban telik.

Lám, mára sokan elfeledték,
hogy két napja nagy volt a sötét
s fölöttük borult rá a tájra,
hogy bilincset tett a réműlet
a penge-vékonyá szorított szájra,
hogy vér csorgott a földre
a dárda-tüskék szúrása nyomán,
hogy büszkén feszült egy köpeny
a legszerencsésebb katonán,
hogy ecetszag töltötte be
a máskor oly üde léget,
hogy csontok ropogása jelezte
az így elkerülhetlenné tett véget,
hogy jajongtak az asszonyok
zokogva a kereszt alatt,
hogy az ég is beborult
s hogy eltűnt akkor a Nap;

Mindent elfeledtek mára.

A sírt is, ahol
gyolcsban fekszik
egy illatos test
a feltámadásra.

REGÉNYI ILDIKÓ

Önköszöntő

Erősen igyekeztem világra jönni! Édesanyám, a belegi állomásfőnök asszonylánya, a Budapesti Bábaképzőbe készült velem, de én ezt a Somogy megyei állomásépületet választottam szülőházamul. Nem bánom ma sem, hiszen Magyarország édes része, családuk egyik felének szűkebb pátriája.

Nem is volt gond semmivel. Értő asszonyok és a kutasi bába minden ügyességükkel segítettek anyának és lányának. Csak akkor hallgattak homlokráncolva, mikor a nevemet kérdezték a fiatalasszonytól.

– Ildikó! Ildikó lesz a kislány neve!

– Miféle név az? Melyik védőszent őrzi majd nevével a leánykát?

– Nem őrzi védőszent, hiszen mi evangélikusok vagyunk!

– Irmike! Akkor is kell védőszent! – erősködött a bába – hiszen nincs a közelben evangélikus templom se, pap se!

– A keresztelest katolikus pap is elvégezheti, akkor is, ha protestáns az újszülött! – mondta kimerően református nagyapám, a belegi állomásfőnök.

Így is történt, a kutasi katolikus pap, igaz, csak néhány nap múlva, evangélikusnak jegyzett be. A bába azonban addig is kék gyöngyöcskét kötött a kis pogány csuklóra, hogy ”meg ne verhessék a gyermeket szemmel!”

Katolikus apai nagyszüleim kedvéért azonban keresztnevem: Ildikó, Mária, Etelka. Pécsi nagymamám – így szól a családi legendárium – Marikának szólított, és neheztelt érte, hogy nem hallgatok rá. Aztán, amikor kétéves lehettem, örökmozgó, korán beszélni–járni tudó kisgyerekként, édesapám azt találta rám mondani:

– Olyan túl eleven ez a kis fickó! Fickó! Ficó, Ficóka!

Szent lett a béke a családban, mindkét nagyszülőim Ficónak szólítottak, szerettem ezt a becézést!

Talán négy éves lehettem – erre már emlékszem –, egyszer sírva futottam édesanyámhoz:

– Azt mondják a gyerekek az utcában, hogy ilyen név, hogy Ildikó, nincs is!

– Ne hidd el, kislányom, a te nevedet a legnagyobb magyar költők egyike adta neked, úgy hívják, hogy Arany János.

Nem voltam kellően tájékozott névadóm nagysága felől, de ezután, ha csúfoltak, szó szerint azt válaszoltam:

– Ildikó a nevem, és ezt egy nagy magyar költő adta nekem!

Múltak az évek, az iskolában is többször csúfoltak, hogy ez nem is rendes név, egyik tanító nénimnek feltűnt ez a válasz, mert ő is a második nevemet húzta alá a naplóban. Elmondtam, hogy ezt így tanultam anyukámtól, azóta ő is Ildinek szólított. Aztán jött egy időszak, amikor rendesen kicsavart formában aggatták rám: Dikó, Kóka, Ildoló... Nem dühögtem, belül csendesesen örülgettem, hogy eredeti formájában szebb, és eltökéltem, ha kicsit megnövök, utánanézek én ennek!

Hatodikos koromban, mikor a Toldit tanultuk az iskolában, Arany János többi versét is meg akartam ismerni. Ekkor került a kezembe a sok, rejtelmes, gyönyörű balladája mellett a Buda halála című elbeszélő költeménye, amely egy hun–magyar mondakört feldolgozó trilógia első része.

És mindjárt a III. ének 3. versszakában viszontláthattam nyomtatásban a nevemet: Ildikó! Micsoda boldogság és büszkeség volt! Lám anyukám jól tudta, már akkor, mikor megszülettem! Tényleg ettől a nagy magyar költőtől kaptam a nevemet! Megszámoltam: 29

alkalommal említi néven Etele (Attila) hun király édes–szép, indulatos és nagyralátó feleségét. Háromszor ebben a formában, többször Ilda-Hilda alakban, és ötször Krimhilda néven. Ennek az idegen hangzású formának Arany János megadja a magyarát is a 9. énekben:

*„Engemet a kígyók, rokonaim martak,
Menyasszonyi fővel mély gyászba takartak.
...Oh, mit cselekedtek dalia férjemmel,
Kit, élve, szerettem leányszerelemmel.
Vadászni kicsalták, és megölték orvul,
Ajtómhoz a testét odaveték torzul,
Kincseit örvényes Rajnába süllyeszték,
Mialatt én sírtam édes uram vesztét.”*

Szigfrid elveszejtése után bátyjai kényszerítésére a kérők közül kellett mihamarabb választania, és mivel a hunok királyfiát olyan erősnek ítélte, hogy ő majd bosszút állhat ezért sereggel, hozzáment feleségül, de beleszeretett a gyengéd daliába, és szép fiú utódot szült neki: Aladárt. Aztán túl „nemesnek” ítélte a lehetőséget, hogy Gunther, Gernot és Hágen, a Rajna királyai hősként, harcban essenek el, és úgy tervezte, hogy kicsi fia, felnövekedvén, az „Isten kardjával” állhat majd kellően bosszút:

*„Valamint a bűn volt, legyen az is undok,
S vesszenek árulva mind a Nibelungok!”*

Innen származik tehát, a germán Kriemhild „kettéválasztásából” a név, második fele önállósult. A hun–magyar mondakört feldolgozó latin nyelvű gestákban fordul elő először így: Ildico.

A jelenlegi név–eredettan így közli létezését:

Jelentése: harc, harcos – ami az eddigiekből igazolódik is. Elemzése azonban már távolabbra mutat, nagyon XXI. századi:

„Az Ildikó név okos, jó üzleti érzékkel rendelkező, felelősségteljes személyiség kialakulását támogatja. A minőséget becsüli, és nagyon komoly, szinte semmin sem viccelődik. Ez a komolyság már fiatalon megmutatkozik, általában jóval érettebb a társainál. A család és az otthon nagyon fontos számára, a békét és biztonságot jelenti, a helyet, ahol elengedheti magát szerettei között. Ha kitűz maga elé egy célt, mindent megtesz annak érdekében, hogy azt el is érje. Becenevek: Ildi, Ildike, Ildácska, Ilda, Ildus, Ilcsi, Lidi, Ildó, Didó.”

A név az 1800-as évek végén került először kereszteléskor bejegyzésre, majd az 1930-as években gyakoribbá vált. 1990 és 2000 között az első tíz adott név között szerepelt, „divattá” vált, majd 2000 után visszaszorult az „élmezőnyből”.

Jellememben kétségtelenül vannak olyan jegyek, amelyeket az elemzésből elfogadok a magaménak, de azért én hadd köszönjem meg Arany János magyarító szellemének azt a jelenleg is érvényes megállapítást: Ildikó ebben az alakban csak a magyarban lett utónév!

BÁRDOS LÁSZLÓ

A készlet

A készleté a tér alatt,
s belül körülvesz, legbelül.
Simogatás és sima hang,
megfájdul, ahogy földerül,

ahova ér, ott otthonos:
ő lett szívélyes börtönöd;
ha dolgozik, s amit okoz:
akkor győz, és abban örök.

Tej az alvás, mélyzöld csalit,
vagy mély bűgás, vagy riadó.
S ha mit gyönyöröd felszakít,
arra is csak övé a szó.

Az a gyönyör felszít, leköt,
helyben tarthatsz célod felé.
Amire rálelsz, már előbb
a készleté, a készleté.

A Mező, a Major, az Utca

(*Sinding* művére, hálával)

— napi szürreál —

Egyugyanazon dallam (persze: Tavaszi zsongás), a távolság kényszergondolata. Megosztva bárkivel. Oda igéz (krétafehér mágia) a Mezőre, a Majorba, az Utcába. Csupa ősiség. Eredendő elválasztottság: megnyílt a tapogatózás ösvénye. Két kéz — kettő — kapálódzik előre, tolakodik hátra, oda és vissza. Két kéz, plusz két dagadt láb, alkalmasint *két ödémás lábfej*. Kettő. Elválasztottság, de mitől? Alkohol belehelte, bepókhálózta arctól? Mintha bizony még tiltana vagy tiltakozna is az az arc, holott nem ismeri a szót: nem. Odalépsz hozzá, elolvad. S közben — vagy inkább: a tetejébe — lucskos álmom az egész, testvériesedő alku, ízetlen, sírnivaló. Hiába, *ittmost* csak a dagadt lábú kérdez. Bezzeg amint a Mező, a Major meg az Utca kitérül a dallami pályán (hőhe, hó, no vissza, vissza már), ez a kényszerítő hullámvasút már odaért, sőt már vissza is rángatott. Bájos, *összevissza kitérülő* szado-dallam, rugalmasan penderít két vattapuha fal között. Az egyik, legalább az egyik miért ne lehetne a gyerekkor? Az, ami. Az egyik, a másik? Már csak ez az egy választás van hátra. Köszönöm, ó dallam! Elegem van a mára rendelt éjszakából.

HORVÁTH-HOITSY EDIT

Júdás kötele

Júdás fájdalmát csak a kötél érti:
a durva kender nékem kegyelem.
A mellőzöttet minden, mint tövis, sérti —
s ha szertelen
sóvárgása és kielégítetlen
— mert így szerette:
féltékenyen és irigyen —,
a sértés már gyulladt kelés lesz,
és napról-napra s egyre jobban éget —
hát — ütni kell, s bár fáj az árulás,
hosszú megalkuvásnál nem fáj jobban.
Elárultam Őt — így jutottam
keserves kárpótláshoz —, ó, Uram!
Te, Mindentudó, hogy ne tudtad volna,
hogy Júdásod boldogtalan...?!
Hogy lábad nyomát is csókolta,
amíg Te azt a nyálasszájút,
azt a siheder, buta Jánost
becézted —, míg reám
alig esett egy pillantásod!
Pedig szívem ölelésedre vágyott!
Ó, annyi éjszakán
lestem én csöndes virrasztásod.
Atyáddal — mondhatatlan szépen —
beszéltél, és én elbűvölten néztem
édes arcod a föld-feletti fényben.
Ajkam kiszáradt, nyelvem leapadt,
és tűzgolyó lett fáradt két szemem.
Jaj, Istenem!

Ez a kötél itt egyedüli jóbarátom.
Szoríts, hurok! Csak várom, egyre várom,
hogy legyen végre vége!
Másé az Isten szövetsége,
hát szövetséget kötök most veled!
Szegény Júdás! Ezt a nevet
anya nem adja többé magzatának —,
viselni nem kívánja senki.
Én szerelmem!
érzem kereszteted
egész súlyával vállaimra esni!
Júdás nem most lett átkozott:
ő az volt már az anyaméhben...
Én tettem, mire rendeltettem —,
így követelte küldetésem!
Merthogy hiba nem csúsztatott
az isteni elrendelésbe:
eldöntött terv szerint
el is végeztem rút feladatomban,
s a Drága Test már ott függ a
Kereszten...
Kötél! — Júdáshoz légy irgalmas,
te akitől oly sokan félnek —
de rettenetes csak az Isten!
Kérlek,
segítsd át ezt a nyomorultat
oda, hol szégyen, megbánás és
fájdalom sincsen...
Csak a magány — a végeérhetetlen...

FETYKÓ JUDIT

Elmúlás

Hideg, merevítő verítékben úszva,
kapkodó légzés mozdulataival
a szem valahova hátra felé csúszva
összeeső érben a lét tócsáival
nem bír már a szív ütemre találni.

Fürödve halálos hideg verítékben
a lét és nem lét határán rohanni,

itt,

mit kéne még,
mit nem lehet már,
mit ígér az ég,
mit hoz a halál,

ott,

s vajon ott, és akkor a lét és nem létben,
hideg halálos, szörnyű verítékben,

hogyan lehet,

hogyan,

az életből

kiszakadni.

Vasárnap, pirkadatkor

...akkor elszakadt a kárpit,
s előzőnlötte az eget a haragvó erő...

„...és most mi lesz? Hogy lesz ez után?
Én, ki csak eszköze vagyok e napnak,
honnán tudom meg, hogy tettem
oda vezet, hova ígérte a sugallat?
Forog vihar, ordít a menny,
magamon érzem minden sebé.
Lábam nem visz. Minden reménytelen.
Tudni kell. Tudnom kell... él-e még?
Hideg, fekete félelem maradt.
Vagyok magamban. Magamon kívül.
Hideg ráz, lázrohamos akarat
nem visz. Nem hozzák, hogy él – hírül.
Pokolra kell jussak érte;
de tudnom kell, ezért utána indulok:
megtudjam a igazat végre,
hogyan él-e
kit elárultam, elárulok.
Él-e, mint mondják sugallatok,
feltámad-e.....
Tudnom kell! Tudnom kell, él-e!
Nélküle maradt a semmi fekete éje.”

Üres a szépen hajtott vászon.
... derengő hajnalban, hol az éj
a világossággal összeér;
egy asszony jó, félve, remegve,
– üres a gyolcs, nincs beletemetve!
Üres a szépen hajtott vászon.

DARGÓ ISTVÁN: *Méhkirálynő*, 90x70, olaj